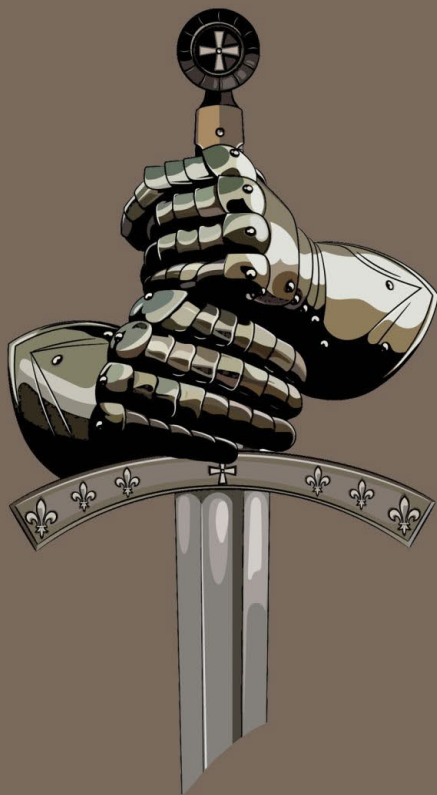


ÚDOLÍ VČEL

Vladimír Körner



Hledáte místo, kde...

... můžete celý den studovat nebo pracovat?

... seženete knížku pro zábavu, do školy, k poučení?

... stahujete e-knihy, posloucháte hudbu, tisknete 3D?

... osobně potkáte české i světové autory?

... můžete zajít na koncert, filmy artové i 3D?

Právě jste ho našli!

Městská knihovna v Praze

43 poboček, **3** pojízdné knihovny, **4 000** akcí ročně,
2 000 000 dokumentů, **60** Kč za registraci

www.mlp.cz

knihovna@mlp.cz

www.e-knihovna.cz

www.facebook.com/knihovna

Údolí včel

Vladimír Körner

Znění tohoto textu vychází z díla [Adelheid; Údolí včel; Anděl mi-losrdenství](#) tak, jak bylo vydáno nakladatelstvím Československý spisovatel v Praze v roce 1989. Pro potřeby vydání Městské knihovny v Praze byl text redakčně zpracován.

§

Text díla (Vladimír Körner: Údolí včel), publikovaného [Městskou knihovnou v Praze](#), je vázán autorskými právy a jeho použití je definováno [Autorským zákonem](#) č. 121/2000 Sb.



Vydání (obálka, upoutávka, citační stránka a grafická úprava), jehož autorem je Městská knihovna v Praze, podléhá licenci [Creative Commons Uveďte autora-Nevyužívejte dílo komerčně-Zachovejte licenci 3.0 Česko](#).

Verze 1.0 z 18. 9. 2020.



OBSAH

Část první VLCI	6
I Řádový slib	7
II Modlitba	16
III Rotgierův útěk	22
IV Útěk Ondřejův	35
V V Čechách	45
VI Milíře	56
Část druhá VČELY	72
VII Doma	73
VIII Jak žijí včely	82
IX Letnice	91
X Stín nového kostela	101
XI Svatba	114

Část první

VLCI

I

Řádový slib

Mezi mechem a křovinami probleskoval tichý a přátelský ostrůvek uprostřed lesa: planina se včelami. Měly tu klát, ovocné sádky, jívy i olše kolem potoka, a tak ani daleko nelétaly, zdomácněly tu. Jejich bzukot naplňoval vzduch i mysl chlapce sklánějícího se nad slaměnými koši. To on je přenesl na mýtinku z okolního pralesa a včely mu lezly po předloktí, šimraly kůži a dnes ho ještě žádná z nich nepobodala, patřil k nim.

I pro tuto chvíli nejškaredějšího dne nad rodným Vlkovem. Z dáleka opačného konce údolí dotíral zvuk zvonu, slavnostně, a přece bídneji než zvuky umíráčku před čtyřmi léty. Tam, ve zvonici nového kostela, byli teď všichni lidé z domu, tam, pod náhrobními kameny, ležela v hlíně matka. Když ji ukládali, žaloval zvon ještě na prastarých trámech a kaple vypadala jako přibita lijáky i lesními požáry. Nyní řvala střecha čerstvými šindeli a zvonice kamenným zdíkem, deště ani požáry ji nemohly ohrozit. Ten pevný kostelík dal vybudovat k matčině památce otec a vysvětit jej přišli němečtí mniši.

Zvon duněl údolím, včelstvo opouštělo chlapce i svou včelí královnu dlící v šeru věchýtku a bzučelo zezlátlým vzduchem.

Chlapec smetl opozdilou včelku z ruky a přihrbil se. Nedalo se neposlouchat, nedalo se plakat. Hned ráno utekl z domu a natrhal si holýma rukama ostríci a stařinu. U včel bylo jediné místočko, kde byl v bezpečí. Stačilo by zafoukat do řežavějícího pahýlu a slaměné věchýtky by vzplály, zdivočelé včely by ho ochránily před lidmi lépe než nejhlubší křoviny lesa, než jakékoliv doupě či vykotlaný strom. Kdekoliv by ho vyčenichali otcovi lovečtí psi a sluhové by ho přitáhli třeba v lýkových provazech k novému kostelu. Zde ne!

Včely byly nejvěrnější, ubodaly by psy i čeled', a možná i samotného otce, a možná k smrti!

Ještě nemusel zapalovat slámu, zbytečně foukal do fagule, se slábnoucím cinkotem se blížilo něco děsnějšího než volání umíráčku. K rozlehlému dvorci, který čekal zcela sám pod lesem, se blížil svatební průvod. Už vjeli na roubenou cestu k tvrzi, objevili se v průseku. Vpředu jezdec ve vyšívaném kabátě a s nakadeřenými vlasy a vedle něho nevěsta. Vrata statku zvala dokořán, jako vyvrácena pro kteréhokoliv žebráka či zloděje, který by sem zašel, aby se nasýtil.

Chlapec se nemusel skrývat, nepostrádali ho. Jezdec v čele sestoupil z koně a nikterak se nerozhlédl. Jako pápěří uchopil nevěstu a nesl ji k bráně. Sloupoví bylo věnčeno snad všemi květy pokročilého léta. A lístky z ochozů se sypaly na hlavy shromážděných, na otcovy měděné vlasy a stříbrné spony. Šlapal po květech tak lehce i s nevěstou v náručí, jako by překračoval korýtko s vytekou vodou.

Zacházeli dovnitř a průvod je následoval, až nezbyl před vraty žádný člověk. Zvony už nebylo vůbec slyšet, včely se vracely ke klátu s prvním sladkým nákladem, ale jejich bzukot již neusmířoval. Poklid přírody záhy porušil výbuch svatebního veselí, bubínky, ječení zobcové flétny a nade vším letěl k chlapci smích, který zraňoval, patřil jeho otci.

Nehledal chlapce, nepoštval po něm psy. Smál se. Ten smích byl rouháním na mrtvé mamince, musí ustat! Zmizet tak jako vlčí mládě v lesích, raději žít s liškami a vlky, přidat se k vraždící lidské tlupě, co vylupuje pocestným oči a vypaluje ovčince, navěky se skrýt. Přesto se chlapec vytrvale díval k bráně otevřené dokořán a řežavějící uhlík mu páčil prsty. Zbytečně doufal, nebude zapotřebí žádné jiskérky, aby zdivočela včely.

Musel k vratům nakonec sám, s košíkem čerstvě natrhaných květin, hůř než cizí tulák, který prosí. Smích ani neustal. Tak malý a nepatrný stál s košíčkem v bráně a čekal, kdy pán z Vlkova pohlédne také k němu.

– Čemu se smějete? – ptal se ten muž ještě olbřímí a tloukl plným pohárem o stůl. – Ticho, holoto! –

Pak povstal a zamrkal ztěžklými víčky, poslední ze všech rozpoznal tu postavičku v projasňujícím se jícnu brány.

– Tady jseš! – zvolal a ještě nepostřehl vzdor ve tváři svého dítěte, ještě nebyl ani natolik omámený vínem. – Všichni tě hledají, Ondřeji, – říkal a šel chlapci vstříc, aby ho uvedl ke stolu. – Pojď k nám, co tu stojíš? –

A snad proto, že jeho hlas zněl tak vlídně, zavládlo hrobové ticho. Svatebčané seděli kolem dřevěného stolu venku před zdívným vnitřního domu, před nimi plné poháry a mísy s jídlem. Štíhlá mladá nevěsta s dosud dětskými rysy v obličeji vypadala již smrtelně znavena v předtuše svatební noci. Ve vlasech měla jedinou květinu, malé ruce ozdobeny prsteny. Modlila se?

– Tak pojď mezi nás, – zval smířlivěji otec, – podívej se, těš se, synku! Tvoje nová matka. –

Chlapec se nehýbal, vnímal nastalé ticho a mlčel v jícnu vrat. Ještě by se dalo prchnout, zahodit košík a třeba se vyšplhat na jedli za strouhou, tam by ho hned nedostihli psi a větve ve vrcholku by se s dospělými pronásledovateli prolomily.

A tu mu otec položil ruku na paži a bylo to horší než šlehanec opratí.

– Neboj se, – vybídl pán z Vlkova, – pojď blíž. No tak, co stojíš? Polib nevěstu! –

A pohlazení provázející slova bylo jako stisk, který škrtí hrdlo. Chlapec ustoupil před otcem a zvedl v chabé obraně květinový koš před sebe. Ale otec mu jej vzal z rukou.

– Donesl jsi svatební dar? – zeptal se. – Tak jí ho dej. –

I malá nevěsta zvedla v očekávání pohled i hlavu přes stůl jako dítě, když potká jiné dítě, aby mu dalo úsměvem najevo svou náklonnost. Neboť chlapec, který se k ní blížil, nebyl o mnoho mladší než ona. Uchopila podávaný dar a odhrnula stvoły květin, začala

sypat jejich lístky na hlavy žebráků pod stolem a vzápětí její ruce ucukly a koš sletěl na zem.

Ozval se výkřik, pronikavější tím, že se neuleklo pouhé dítě, ale již zasažená žena.

Netopýři, kteří byli naskládáni pod květinami, se rozpadli neslyšně po udupané zemi a hýbali se omámeni sluncem a prachem. Pán z Vlkova po nich dupal, až se ozýval pískot a krev mu postříkala ozdobný střevíc.

Marně, lidé překotili stůl i poháry a nejstarší služka, jediná vědma na Vlkově, zabědovala:

– Zlé znamení, hospodáři! Zahod'te poháry a utíkejte všichni! Dívenka nebohá... bude z ní jalovice, bude ti rodit jenom příšery a vlky! –

Pán z Vlkova zavrával a jediným pohybem uchopil chlapce, který chtěl proběhnout mezi ním a zdí k vratům, zvedl ho do výšky, mnohem pevněji než prve nevěstu, a udeřil dětským tělem o potřísněnou zem.

Zadunělo to. Letící tělo narazilo do trámu a pomalu se sesouvalo k otcovým nohám, kde zůstalo nehybně ležet. Bylo dokonáno, lidé oněměli. Ze světlých chlapcových vlasů a úst vytékala krev. Jasnorudý pramének spěchající k hrdlu.

– Panebože, – hlesl pán z Vlkova, když se podíval pod sebe, – nedopuť, abych ho zabil. –

A zdálo se, že se chlapec v bezvědomí usmívá skoro blaženě, na čele už nebylo zloby, ve tváři žádný škleb. Otec k němu poklekl, bral tu krvácející hlavičku do svých dlaní jako před léty, kdy ještě žila matka, a pozvedl k sobě.

– Bože, – říkal k obloze třesoucím se hlasem ve strašlivém pohnutí, – neber mi ho. Dám ti ho! Slibuji, že ti ho zaslíbím, bude sloužit k tvé slávě, jenom mu zachovej život... –

Slova přísahy vsakovalo poklidné slunce nad Vlkovem, nemohla dolehnout až k bezmračnému srpnovému nebi, a přesto se oči

ležícího chlapce pohnuly a tápaly zpátky ke slunečnímu světlu, uhnuly od otcova obličeje kus stranou ke zdi.

Tam stála malá nevěsta a plakala... až po bradu ovázaná bělostným plátnem a s čelenkou ve vlasech, líbezná jako maminka uložená v rakvi.

A nastalo ticho, jen přes nádvoří fučel vítr. Kované dveře se otevřely a po freskovém sále se šířilo zcela jiné světlo. Pronikavé svou ostrostí, nezamlžené prachem a poletujícími plevami jako na rodné tvrzi, bylo to věčné světlo v nádobě s hořícím olejem.

– Poklekni, Ondřeji z Vlkova, a dívej se před sebe! –

Oba bílí mniši opustili chlapce již před branami cihlového hradu a předali za něj truhlu i otcův list. Vzali mu tu všechno, i řemínek s matčinými runami a stvolem vyschlého vřesu. Klečel na podlaze z vyviklaných cihel a středem sálu přicházel velmistr řádu s černou orlicí a zlatě lemovaným jeruzalémským křížem na hrudi i na štítě, provázený svými komtury a mistry.

– Chceš na sebe vzít kříž a následovat mne? – volal mnich předříkávající formuli řádového slibu a klečící chlapec odpovídal jedině, co mu poručili:

– Ano, pane, to chci! –

Při stěnách v refektáři stáli řádoví rytíři v bílých pláštích s černými kříži, bez hnutí, s rukama položenýma na jílcích mečů. Zdáli se neživí jako postavy světců namalovaných na zdech. Sloužící mnich měl plášť modravě šedý, jen s tříramenným křížem, a jeho volání se zdálo zahlcené jako v jeskyni:

– Rozdej bohatství, co máš, a odevzdej řádu, aby svět věděl, že s námi sloužíš! –

– Ano, pane, chci, – odpovídal chlapec, bál se, že ho začnou trýznit, už mu svlékli šaty a navlékli hrubou košili a převázali provazem, věčné světlo zablikalo. Dvoranou protahoval vítr.

– Slibuješ Bohu a svým řádovým bratřím, že budeš poslušný? Budeš vzývat boží slitování posty, vzdechy, modlitbami i svatými skutky v boji proti nevěřícím? –

– Ano, pane, k tomu mi dopomáhej Bůh, – sliboval chlapec a hlas nad jeho hlavou se stával zvučnějším, vítr při zemi zábl, miska s olejem syčela.

Mnich ztišil hlas:

– Zatratíš své tělo i své srdce a nebudeš po vůli žádnému muži, ani ženě, ani sobě? –

– Ano, pane, k tomu mi dopomáhej Bůh, – šeptal rovněž chlapec a šepot narážel o strop a slábl, žebra klenby se spojovala na žulové hlavici a v pískovcové tváři usmívající se Panny. Jediná žena, kterou uctívali tito muži, a snad proto z nich čísel takový mír.

I fráterův hlas nad chlapcovou hlavou se stával radostnějším, ožilý kamenným úsměvem Panny.

– Nebudeš znát svého otce ani matky a zaslíbíš se jediné matce na nebesích. Nedotkneš se pozemské ženy! –

– Ano, to chci, – zaradoval se i chlapec a světlo z misky skákalo kolem stěn a po obličejích ostatních rytířů. Z daleka, odněkud z nádvoří sem dolehl až teď jednotvárný, neustálý zvuk, jaký ještě chlapec nikdy neuslyšel, a považoval to za zvláštní vítr v nesmírném lese. Byl to hukot mocnější než táhlý vichr či praskot ohně.

– Veliká a mocná je síla řádu, – předříkával mnich, ale jeho slova se rozbíjela v tom vzdáleném, sílícím šumu, který vnímal chlapec. – Vítězí nad lidskou pýchou i zlobou svých nepřátel... –

Chlapec otvíral oči, přestával vnímat zábnutí v kolenou a pozvedal hlavu. Nikdo ho neuhodil a ani neokřikl. Z klenby se na něho usmívala svěťice v kameni, asi tak se dívá v této chvíli pod náhrobní deskou i maminka. Ano, tak vypadala, taková je. Poznával ji, teď půjde za ní, navždy...

Ozval se zřetelný náraz tříštící se vlny. Nikdo nezakřičel, když se vzduchem blýskl široký meč v ruce řádového velmistra a udeřil chlapce po rameni.

Náraz se ztišil, kov meče nepřerazil klíční kost, neboť spočinul naplocho.

– Deus meus, – pravil řádový velmistr a znamením kříže protal volnou rukou vzduch nad klečícím, – salvum fac servum tuum. Můj bože, chraň svého sluhu! –

Chlapec se sklonil ještě hlouběji a políbil velkému mistrovi nohy. Do hukotu tam kdesi daleko venku již slábnoucího letí volání šedého mnicha jako skřek vzlétnuvšího krahujce:

– Vstaň, bratře, a raduj se! Neboť já jsem Ježíš, světlo vaše... –

Chlapec povstal a také nehybní řádoví rytíři se pohnuli při stěnách, velebné šumění z dálek odumřelo.

Kam se poděl ten zvuk? Snad ustal vítr v lesích, kterých tu kolem nebylo?

Ano, tam to bylo. Za nepatrnou dunou, půl německé míle od řádového hradu. Tam ho vyvedl ten cizí rytíř s bledým obličejem a s jeruzalémským křížem.

Dál už nedošli, stanuli na nejsevernější hranici řádu, stvrzoval ji jediný kámen v holé písčíně, řádový milník s křížem zvráskněným větry a solí a zlomky starého data.

Tady! Chlapec se nadýchl a oněměl nad tím, co spatřil. Daleko z obzoru se odpoutala vlna, zvedla se do výše a letěla k nim na břeh zprvu o překot, napohled tiše... pak šplouchla a ohodila je tříští, a za ní hned druhá, další, nespočet úderů a mocností, které se tak tiše rozplývaly při doteku země.

– Tys ještě neviděl moře? – zeptal se ten cizí bratr. – Nikdy ne? –

– Nikdy, – odpovídalo dítě, – až teď. –

Řádový bratr přihlížel, jak chlapec nabírá písek do dlaní a jak mu uniká mezi prsty, jak se raduje a pobíhá k vlnám, neusmál se té dětské radosti. Jeho tvář byla bez radosti a pohnutí, její strohost by neproměnil ani úsměv. I v jeho slovech zůstal nezvěstný kraj dětství:

– Taky bych je chtěl vidět poprvé, jako ty. Tvýma očima, – dodal, ale nebylo v tom stínu lítosti. Rozhlížel se po pobřeží i po dohlédnu-

telném moři, jako by mu patřilo. Byli tu sami. On a to svlečené dítě, očišťující se v chladné vodě, které přijímalo první křest.

Zakřičel racek, pak přiletělo celé hejno. Ptáci zbarvení bílomodře jak kov brnění a hladina moře. Žádný hmyz tu neobtěžoval, povětřím nezabzučela jediná moucha, ani včely. Nic. Mrtvo napohled, pevný řád.

– Zůstaň u břehu, – řekl řádový bratr chlapci, – neběhej za ním. Samo si přijde k tobě... jako by bylo živé. –

Vlny šelestily písčinami jako sykot zmijí v maliní u rodného chlapcova statku a olizovaly mu nohy. Chladily, ale neuštkly, voda smíšená s jemným pískem hladila tak hebce. Vlkev se svými houštinami i včelami prchal nenávratně s opadající vlnou opět k obzoru, třeba dočista navždy! Ale dítě se radovalo, moře tu žilo a přelávalo se jako olovo v mušli o vánočních večerech. Spával s maminkou na podsadě s kůžemi, neměli v nich nikdy prašivinu, to blízké teplo zimního spánku vyprchalo, ale maminku si pamatoval, když otvírala ráno bednění z okénka a často sněžilo do vody před statkem.

– Napij se, – vybídl ho cizí bratr.

– Je slaná, – řekl chlapec, ale uposlechl. Žádnou sůl neucítil a teprve pak se obrátil k tomu přísnému obličejí nad sebou a bylo mu, že už nemá nikoho na celém světě, že už navěky zůstane v chladném objetí tohoto moře.

– Jak se jmenuješ, bratře? – zeptal se cizí rytíř a dítě odpovědělo:

– Ondřej z Volfenberka, a ty? –

Chvíli trvalo, než řádový rytíř odpověděl, a zaznělo to, jako by promluvil v prázdném srubu:

– Armin von der Heide! –

Jak? chtělo by se zeptat dítě, ale neodvážilo se zapamatovat si tak dlouhé, tak cizí lidské jméno. Otřásl se chladem a bálo se dalšího doteku mořské vody.

Vál tu věčný severozápadní vítr a jediným závětřím byl pahýl lodě, kostra křížácké kogy trčící z písčin. Napůl zavátá a zborcená,

povětrí však utvrdilo zbylé dřevo v pevnost kovu, odolávající všem náporům nepřízně, nezchátralo v severských vichrech a deštích, naopak. Vrak bez ráhen a bez vesel byl jediným pevným bodem na celém pobřeží, moře a soli jím nemohly pohnout a především jej nemohl zničit žádný dotek živé země, znamenající hnilobu. Soli a vlny omluly kogu do běla jako kosti člověka.

Řádový rytíř konečně přistoupil k prochládlému dítěti, zahalil to tělíčko svým pláštěm a pak je pozvedl do výše svých prsou. Řetězová košile zamrazila, ale pohled řádového bratra byl hřejivý jak spánek v kůžích.

– Budeme přáteli, Ondřeji, chceš? – řekl křížák a políbil chlapce na ústa. Cítil ten hřejivý dotek i pláště, který mu třel tělo do sucha. Tak ho mohla líbávat jen matka, uvědomil si chlapec a netušil, že mnichovo políbení bude prvním a zároveň posledním lidským dotekem za všechna ta léta, co měl prožít mezi řádovými bratry.

II

Modlitba

Vlny se blížily ke břehům, zesilovaly a rozbíjely se v písku jako v nepaměti věků. Nenesly jediný kámen, jen za jarních bouří jantar a ze severu zřídka tělo utopence. Vítr je osušil, mrtvolu zavál písek a pobřeží bylo prošlými léty stále jako nedotčené. Moře si ponechávalo pošmourný břidlicový nádech stejně jako mračna nad vrakem a celé to opuštěné pobřeží západních Prus.

V písku nyní leželi dva muži, oba nazí. Jen jejich těla zářila v pruském šeru. Ruce se zdály ukřižované k zemi, zatímco tváře se obracely k obloze. Tam nebylo pohybu ani zmítání. Každá z přibíhajících vln dosáhla téměř jejich nohou. Leželi totiž přímo v chladném pásu příboje a země. Ondřej cítil chlad umrtvující jakékoliv hnutí v těle, rozléval se všude kolem, cítil, jak vlnobití odnáší slova Armina von der Heide zpátky do moře jako nezajímavý šum.

– Drž se mne, Ondřeji. Zprvu ucítíš chlad, druhá vlna tě skoro omráčí, pak přijde bolest. Vydrž ji! Přilož dýku na zraněné místo a bolest je pak tak silná, že nás odhání od sebe samotných... –

Vydržet všechno, necítit nic, ani vzpomínky, ani bolest. Toho dosáhnout! Z moře se přehnala další vlna, pohodila nahými těly jako kusy vyplavených dřev, zalila je a ochablá nárazem se vracela v příboji, naplněna solí a jemným zvířeným pískem.

– Pak jsi svobodný, vysoko nad utrpením, nad slabostí lidí, – zesiloval opět hlas Armina von der Heide v lomozu. – Tvoje tělo zůstává tady... dole zbité, ale mysl jde nahoru... slyšíš? Chytni se mé ruky! –

A obě ruce se spojily pevněji než řetěz před nárazem nového vlnobití. Dnes vítr zuřil a tloukl záliv daleko od břehu, tam by zpřelámal každou veslici a možná překotil i kupeckou loď.

– Co teď cítíš? – ptal se Armin von der Heide.

– Nevím, je mi zima, – odpovídal Ondřej, – tvoje ruka je studená, jako by v ní nebyl život, Armine! –

Armin von der Heide se nad tou chválou pousmál. Jeho hlas zazněl v prostoru:

– Dívám se někdy na ni a je mi, že je někoho cizího. Necítit nic, Ondřeji! Jako bys sám umřel... a viděl ještě ostatní lidi a cítil takovou soustrast, že jsou dosud naživu a trápí se... –

V té lítosti však znělo pouhé pohrdání, vlnobití je nadnášelo, strhávalo o něco blíž moři. Slaná voda se přelila přes oči a písek ucpával rty.

Z dun se k nim doneslo táhlé hučení rohu.

– Dost! – Armin von der Heide pustil Ondřejovu ruku, sotva zazněl ten signál z řádového hradu. – Vstávej! Začíná půst! –

Byli očištěni před postním časem, Ondřej však nedokázal vstát, jak byl prokřehlý. A přítel mu pomohl až po chvíli, jako by tahal vlčí mládě z tenat.

Vraceli se k pahýlu křižácké loďky. Odolala všem letům, na boku přibýval jen každým postním měsícem nový vryp Arminova nože. Byli tu už nespočetněkrát spolu, dřevo zjizvilo ostří nože po celé přídi, ale neporušené plochy zbývalo na tři lidské věky.

Volský roh za dunou bučel a volal po celém pobřeží kolem Viselské i Svěží kosy.

Ti dva se příliš nelišili od lodní trosky, jen dvě vyzáblé siluety, ztvrdlé severským podnebím a zašedlé dešti, slunce se nad nimi od rána neukázalo. Neustále mrholilo a ojedinělé stromy na druhé straně zátoky mokly.

– Prší, – řekl Armin von der Heide.

Oblékali se, toho dne všechno bílé. Praví se, že bílé roucho má dobrý osud a skrze ně budou mít nový postní rok štěstí. Mokrota pohlcovala veškerý zvuk i volání rohu.

Štěstí? opakoval si Ondřej, když si natahoval na nahá záda rubáš. Co je to? Žádný z řádových bratrů je ještě neviděl, za celá léta v řádovém hradu to slovo ani neuslyšel.

– Tam na severu, – říkal Armin von der Heide – leží Venden. Místo nejzbožnějších bratří našeho řádu. Žijí nejméně rok sami v cele, nesmějí na sebe ani potom promluvit. Někteří se nechávají zazdít zaživa, ti nejlepší... Nenosí meče ani dýku, nosí kajícícké košile a kolem krku řetěz. Pro vodu si chodíš bosý po umrzlém jezeře. Chtěl jsem být kdysi s nimi, Ondřeji. –

Armin von der Heide si přitáhl dlouhý bílý plášť k hrdlu. Díval se na pás ubývajícího světla při pruhu písečné kosy za zálivem, kde dorážely vlny nejsilněji. Tím směrem byl Venden?

– Jenom takové utrpení přibližuje skutečně k Bohu, – řekl.

– Kam jsi až došel? – zeptal se Ondřej, hledal kolem sebe aspoň stopu začínajícího jara, ale v dunách jí nebylo, moře nemělo ani stín zelenkavé barvy, kterou mu dává skutečné slunce, a ne ten příšerný severský polosvit.

Armin von der Heide neodpovídal, jeho tvář zůstávala pořád tak nepřirozeně strnulá, potažena tenkou kůží, z níž vystupovaly vpadlé oči. Ty jediné v té tváři skutečně žily a zářily i pod kápí. Po čele stékaly stružky vody a Ondřeje napadlo, že to mohou být i krůpěje potu, jaký vyskakuje mrazem z kamenných tváří světců vytesaných v řádové kapli. Ten zšedlý kámen také žil ve věčném šeru, potil se a předznamenával o dny předem každou změnu času. I skutečné jaro!

Armin von der Heide odštípl dýkou třísku z pahýlu lodi a položil ji k osychajícímu písku.

– Jestliže teď vlna dosáhne a odnese dřívko, vím, že se rozejde-me. –

Promluvil jak děvče házející kvítí do potoka, ale místo dívčího dychtění bylo v jeho výrazu něco jako neodvratitelná jistota.

– Nikdy tě nezradím, Armine, – ujistil přítele vřele Ondřej, – nemám tu nikoho kromě tebe, ostatních bratří se bojím, bojím se i... Věř mi, Armine, dal bych za tebe třeba život! –

Armin von der Heide se jenom pousmál.

– Ten si ponechej pro sebe a Boha, – odpověděl a díval se přitom neustále na přibližující se vlnu, kterou si vyhlédl v moři. Zprvu se zdála obrovská, blížila se s hučením, až zaléhalo v mysli, ale rozmlátila se o písčiny dřív, než dosáhla na místo, kde stál. Nedotkla se ani odlomené třísky, vylila se však neuvěřitelně blízko, všude kolem, a pouhá kapka zasáhla louč a zatřpytila se. Písek vzápětí osychal.

Ondřej se nedíval na třísku, hledal po obloze očima venkovana. V tuto dobu bývalo cítit pole, vůni vypalované trávy a mýtin, ovzduší odnášející zbytky sněhu v zemi, teplejší vítr. Nic z toho. Místo skřivana letěl nad dunami osamělý racek, ale letěl k jihu!

– Co je to tu, – řekl Ondřej. – Je mi skoro horko. –

– Je, – přikývl Armin von der Heide a neodvracel se od moře. – V tom plášti je horko. –

Nebylo to jen pláštěm, můžeš umrtvit tělo a zmrazit i mysl, o to víc se roztepe krev a zjitří kůže. Bylo to prosté, jak šplouchání moře, dlouhé umrtvení jen podnítí touhu k životu.

– Je jaro, – podotkl Ondřej, ale přítel jeho slova snad přeslechl. Stál zabořený železnými střevisy do písku a nepatrná vlna se nečekaně přiblížila a donutila ho ustoupit, a za ní letěla další, která ho zalila po kolena.

Moře přece jen žilo. Ondřej se sehnul, aby nabral do dlaně několik vyhozených rybek. Zmítaly se a třpytily na suchu. Házel je zpět do odbíhající vody a otřel si ruce.

Dřívko zůstalo suché. Armin von der Heide je zvedl z písku a otočil se.

Nad dunami se rozléhalo opětovné bučení rohu.

Museli se vrátit.

– Až kam? – nedořekl Armin von der Heide. – Chtěl jsem kdysi... byl jsem až tam, kde je veliká rovina plná horkého písku. V tomhle váčku ho nosím. –

– Je daleko od nás? – zeptal se Ondřej.

– Dost. Tak daleko, – řekl Armin von der Heide, – že se z ní nikdo živý nevrátil. Přepľuli jsme slané moře, ale nikdo z nás neviděl svaté zdi Jeruzaléma. Velký komtur umřel u Akkona na mor. Trápilo nás slunce, pohani a krvotok. Už nikdy nepotáhnu k jihu. –

Z vymoklé, zahnědlé roviny a starých mořských dun vycházely postavy dalších řádových bratří, kráčely osaměle, se skloněnými hlavami. Plni rozjímání a obav před velikým pústem. Jenom Ondřej s Arminem šli stále vedle sebe.

– Bůh s tebou, bratře, – řekl křižák, kterého mĳjeli, ale nezvedl hlavu od země.

– I s tebou, Sibolde, – odpověděl Armin von der Heide a ani na něho nepohlédł.

– Bud' zdrav, urozený bratře, – zdravili i další. Všichni se ploužili písčinyami v bílém jak andělé se zlámanými křídly, jen zřídka vystupovaly z pouštiny kopečky vřesu. Jinak by mohla krajina připomínat teplé planiny před Tyrem a Akkonem.

Armin von der Heide odpovĳdal kývnutím na pozdravy. Ojedinele postavy mnichů se spojovaly na písčité cestě, brzy šel celý zástup jediným směrem.

Mnohokrát obnovili slib, že se vypraví dobýt hrobu božího, mnohokrát táhli na jih, a zatím byl kříž hlásán v opačném směru, v severních Prusích, a království jeruzalémské bylo zrazeno.

– Viděl jsem také rytíře, co táhli za žold, a ne pro korunu věčné blaženosti, – pokračoval Armin von der Heide. – Chtěli si najít na jihu krásné ženy a bohatství. Pili svou moč na poušti, proklínali nakonec i Boha, i svoji matku... –

Bůh s vámi, zrazení bratři, říkal svým pohledem. Množství osamělých postav, které vycházelo ze šera a z dun, se blížilo k cihlovému hradu. Zdál se ponurý a rozlehlý, jako by nebyl obydlen.

Řádoví bratři zacházeli dovnitř, stahovali bílé kápě a odkrývali holé hlavy a světlo dne zůstávalo v kraji za nimi.

Začínal púst. Již se ozýval jednotvárný zpěv.

*Constant in choro
Sicut asellus in foro...*

zněl chorál nad arkádami, nad boční stranou refektáře.

Řádoví pacholci vytahovali z vyzděných kádí ryby pro půst, osekávali jim hlavy a ocasy. Vědry splachovali šupiny, krev. Nepáchla jako při zabíjení ovcí a jehňat, ryby se zmítaly tiše.

Pane Ježíši Kriste, ochraňuj své rytíře! volal nápis na kapli k těm, co znali číst. Dvorana byla osvětlená pochodněmi, nesměli zůstat ve tmě, ani když přišla dlouhá severská noc. Meče a štíty visely nečinně ze stěn.

Celé to množství poutníků přicházelo k borovým stolům a před každým z nich ležel na kovové misce kousek nasolené ryby. Poslední, hojná večeře před dlouhým půstem.

Zpěv utichl.

Řádoví bratři uviděli svůj kousek ryby. Armin von der Heide usedl vedle Ondřeje a dal mu svůj díl. Tak to dělával od chvíle, co přišel chlapec do řádového hradu. Jedno sousto dospělému nevystačí, dvě ryby rozdělí půst na dvakrát tři dny. Sedmý den přijde vzkříšení.

– Ve jménu Otce, Syna a Ducha, který nás osvítí, – předříkával nahlas mnich v čele stolu, – jsme se sešli k modlitbám a činům ve službě boží. Zahajuji veliký půst! –

Středem stojících kajícíků přicházel komtur. Byl malý, ale ramena měl široká, nesl kříž s černou komturskou pečetí na dřevě.

V sále nastalo ticho, takové ticho, že bylo slyšet vítr vanoucí po nádvořích. Žádné jaro v něm nezavonělo, pochodně praskaly a čadily po zdech.

Komtur Rawino von Leiningen se rozhlédl.

– Bratra Rotgiera jsem neviděl v hradě. Je snad nemocen? –

V té chvíli udeřil do ticha zvon. Hrad se zachvěl, pochodně dusily, neboť to byl zvon z Mikulášovy věže volající zbloudilce na moři i na souši k návratu. Jeho zadunění se odráželo mezi cihlovými klenbami a střechami, jako by volalo z hrobu: spas se, kdo můžeš...

III

Rotgierův útěk

Kamenná závaží pro řetězový most se pohnula, křápla o fošny a brána se otevřela. Půst se pro tuto chvíli odkládal. Tuří rohy hučely, koně odfrkovali. Všude po ochozech se ozývalo dupání a řinčení zbraní vybíhajících řádových rytířů. Zásobili se zrním a jehňaty, jedno hned podřízli, a v kalupu zapomněli na sůl. Místo postní ryby dostali každý tříkilovou porci syrového masa.

Noc plná zrady začínala.

Armin von der Heide nasedl na koně, vedl trestný oddíl. Ondřej vyjel hned za ním.

Z Mikulášovy brány se vyřítili jezdci, za nimi opěšalí knechti se psy. Cítili krev a čerstvou stopu.

Volání k návratu se teď znovu přeneslo a letělo do celého kraje, možná jej slyšel i prchající bratr Rotgier. Svatou, nevyvratitelnou pravdu řádu, že je lépe tělo člověka zahubit, když mu tím zachráníš duši.

Podle téhož práva měl každý řádový rytíř nejen dovoleno, ale i povinnost zabít hříšníky. A těch zbylo mimo území řádového hradu ještě plno. Ukryvali se v bažinách se svými ovce a dětmi, spávali ve stromech a norách jako zvěř a vzývali staré pruské bohy. Bratří jim vykáceli posvátné duby, kmeny naházeli do bažin s těly pruských vzbouřenců a utatou hlavu jejich knížete nabodli na kopí a zanesli až na tržiště Cholin.

Sosnový prales šuměl i v noci, za mořskými dunami začínal hustý porost pruského pojezeří. Měsíc odcouval do nočního mračna.

Ani psi nezvěřili stopu, cesta byla zdupaná, jako by se po ní přehnala stáda turů. Bylo slyšet praskání křoví, když dojeli jezdci k prvnímu jezeru. Hladina je omámila třpytem a utišila. Z nehybné

vody číšel klid. Vzápětí jej porušilo mlaskání pijících koní a psi smečky i lidé se ozvali:

– Co to je? Někdo tam plaval. –

– Nevidím! Kde? –

– Kde jste kdo? – volal psovod, byl to pokřtěný pruský pohan. Brodil se rákosím a psi táhli do jezera. Co tam zvěřili? Voda musela pohltit uprchlíkovu stopu, a přesto psi řádili jak pominutí.

Armin von der Heide poručil zapálit troucheň. Tomu prchajícímu psu bylo nebe nápomocno, zacházel měsíc a za chvíli neuvidí na krok. Světla snad probudila roj spících kačen na jezeře. Ozývalo se šplouchání a tlukot, a mnohem dál se mihlo několik stínů, po těch šílela psi smečka. Tam opodál prchalo pár těl, až bledých v přísvitu smolnic, a zachraňovalo se v křoví.

– Co je to za lidi? – zeptal se Armin von der Heide.

– Ženské, – odpověděl psovod. – Naši poddaní, loví si parmy. Teď je na ně doba. –

Ryby! Loví za nocí jako za pradávných časů. Armin musel odvrátit oči, když zahlédl v odlescích ta necudná, svítivá ženská těla. Hnus! Slezl z koně a jeho tvář zesmutněla v bledém světle.

Ta zrada přepadla řád neočekávaně.

– Na co vlastně čekáme? – zeptal se kdosi. – Honíme Rotgiera, nebo ženské? –

– Koukej se! – vzdychl další a v houštinách to praskalo, nikoho neviděli, ale cítili, jak je pozorují pohanské oči.

– Držte hubu. Zpátky! – poručil Armin von der Heide. Dotek vody ho vzpamatoval. Po hladině plavaly kruhovitě slizké lístky i s květy jako šlahouny z utonulých. Ženy! Ty vražednice dětí! Skryly se, a přesto neutekly, nechaly v bahně šíp s vidlicovým hrotem, ošatku s návnadami. Ženy s nahými ňadry číhají v plápolavém světle loučí, v jakýkoliv čas. To ony třísnily i v den Kristova narození sníh krví a dobíjely ryby v modravém ledu. To ony uctívají vlky i o adventu, líbají mech a hady, otvírají temnotu snopy ohně jak hořící stoku,

vábí do bažin řádové bratry a přemnohý jejich lákání podlehl. Snad i Rotgier! Zneuctí ho jak špinavého kozla svou slabostí roztažených nohou a pak upalují pobloudilce na volném ohni a drtí jej kládami. Ztratíš svou duši, ale zachráníš naši, kdo to jen řekl?

Armin von der Heide měl před sebou jezerní hladinu, cítil oči světélkující ve vodních travinách a slizkých stromech. Posmívají se mu. Pruská jezera, rozsochy starých dubů, to všechno dosud skrývalo pozůstatky pohanských věků, když tu panuje řád! Na jak dlouho ještě? Zatím stál tady, na nejspodnějším území zbožného řádu, na pokraji bahen, ještě krok dál a stáhnou ho k pádu věčnému.

A přesto se musel také napít jezerní vody jako jeho lidé, jako ti psi a koně.

Jeho muži podřimovali opření o stromy, blízkost rybařících žen je zbavovala vůle. Tupé ploské obličejce civěly na vodu. Už odumírala. Poslední nahé tělo plulo pod hladinou, vlasy té pohanské ženy se táhly po povrchu jako krvavé vodní řasy, hodně daleko se tělo zatřpytilo, zablesklo na posměch jak bok zlaté štiky.

Pak už nezbylo nic.

Ani světlo. Troucheň zhasla a Armin von der Heide je hnal dál. Opozdilce nechal šlehat bičem. V močálu se zabořili až po pás, prastaré stromy lemovaly jezerní kotlinu.

– Nespěte, jdem! –

Strašil je všechny ten velký, vlhkomilný prales pohanských věků, k lýtkům se jim přisály pijavice. Jediné napití z jezera žádalo svou daň, les je stále víc pohlcoval a vstřebával do temnot. Armin von der Heide odtrhával pijavice, byly ještě teplé, nacucané jeho krví. Neměl strach ze tmy, ani z bloudění, jenom z těch ženštin, které se vracely nahé k jezeru. Báł se, že zvábí jeho bratry jako kňučící vlčice berana patřícího stádu. Jeli borovinou, zapadali do bahna a noční trávy, pak změnili směr. Další pochod jim překazila svým záhybem řeka.

Brzo bude světlo, najdou stopy v bahně. Rotgier nemá koně, spadne jako vlk do želez. Bude ho to táhnout ke koňským ohradám

a jeslím, ve špitálních hospodách jsou stáje s koňmi pro posly, možná některou přepadne. Kdo mu pomáhal? Pokřtění pohané těžko, vlka v ovci nepředěláš, zatím bloudí v lesích a temnotě roklín, ale hlad ho vyžene k lidem.

Pokřik racků ohlašoval svítání, vyrazili před rozbřeskem stále podél řeky. Dvě německé míle po proudu byl řádový přívoz a jediný brod. Museli tam dorazit dřív, než pojedou první prám s ovceci a s vínem.

Zaleklé slunce moc nehřálo, přesto je potěšilo světlem. Koně se svěžeji brodili ranní trávou a opět říčeli nad blízkostí vody za pásmy křovin. Dobrou hodinu nebyl k Visle přístup, cestu prorůstaly olše, a tak stanuli nad ponornou říčkou.

– Co je, Ondřeji? – volal Armin von der Heide, neboť se jeho přítel opožďoval. Ondřej sám nevěděl, co způsobilo, že zpomalil. Ukazovaly se blatouchy, louky se roztahovaly do žluta. V denním světle všechno tak zkrásnělo. Nadýchl se a zvolal:

– Doženu vás! –

A neustále slyšel šplouchání řeky za křovisky a v něm se neslo k Ondřejovi jeho jméno. Kdo ho tu volal v jarním povětří, kdo toužil jít s ním? Ostatní mu zmizeli. Na cestě sláblo frkání vzdalujících se koní, pak zapištělo káně, pak bylo ticho. Nebo ten zvuk napodobil člověk, zapíslk na píšťalku udělanou z kosti?

Ondřej zatím nechal meč i helmu u sedla a sjel z cesty. Zahlédl šlépěj ubíhající po bahnitě stezce.

Stopa ho vábila mezi žabincem a hlínou. Ten, kdo ji zanechával, musel prchat bosý, tak byla lehká a přitom zřetelná, takové vídal na sněhu i na okrajích moře v písku. Takové stopy po sobě nechávala těla uhřátých pohanských žen, lákaly k hliněným hnízdištím lidských samic. Visla šelestila o překot a Ondřej se prodíral na koni podrostem a vyčníval nad ním, jako by jel vzduchem. O něco dál seskočil a udeřil koně přes nozdry a ten klesl.

Tak! Dál už tiše, kořist byla nedaleko. Prosekával si cestu k řece jen dýkou, panzerstecherem, který překrajoval olše jak stvoly

kapradin v pokročilém létě. Byla to kalená milánská ocel, dar řádového bratra, který byl ze stejného kraje jako Ondřej a v písčinách Helu zemřel.

Křovisko se projasňovalo a zčistajasna se otevřela před Ondřejem řeka. Proud napohled neznatelný, jehož sílu bylo tušit pod hladinou. Unášel zvednutou vodu po deštích i vyvrácené vrby k moři.

A tam, s bradou podepřenou loktem o kolena, si seděl člověk v řádovém plášti a civěl za vodu.

– Boží pozdrav, chlapče, – promluvil, jako by tu na Ondřeje celý čas čekal.

– Rotgiere! – řekl Ondřej a sevřel dýku pevněji. Zdálo se nesly údery přívozníkova zvonu i štěkot řádových psů. Možná zvětřili stopu a najdou je tu oba.

– Pěkná říčka, co? – řekl Rotgier, přes kolena měl položený kůl. – Ale moc prudká. –

– Rotgiere, musíme se vrátit sem, – řekl Ondřej a zdálo se mu, že slyší od brodu údery sekyr, ale i výkřiky ženoucí koně zpátky.

Rotgier se ani teď nepohnul, ještě se na Ondřeje pořádně nepodíval a kývl před sebe.

– Vidíš ty lesy naproti? –

– Ani ne. –

– To nic, příteli, tam už moc řádu nesahá, – říkal Rotgier a vítr přes řeku jim drchal vlasy i vousy, z kterých si smyl uprchlík již kal.

– Zatím stojíš na téhle straně, – řekl Ondřej.

Rotgier neutíkal, seděl si ve vlnící se trávě a učinil něco rouhačského. Prostě ze sebe shodil řádový plášť a odvrhl ho do řeky. Plátno se prostřelo jak tonoucí po hladině a černý kříž od nich pomalu popluje zpátky k severu, až k ústí Visly, jak pekelný výsměch. Někdy kolem poledne jej uvidí strážé řádového hradu.

– Co děláš? – poděsil se Ondřej.

– Máčím si nohy, jak vidíš. Viděls ty lesy naproti? –

– Zrazuješ Ježíše Krista! – zabědoval Ondřej, ale Rotgier se jen ušklíbl. Vztyčil se a vzápětí si zase sedl, jako by si uvědomil, že je může zahlédnout někdo nad křovisky.

– Můžeš jít se mnou, příteli. Plavat nebudu, potřebuju se brodit s koněm. Tvůj by nás unesl oba...

Ondřej viděl ty lesy naproti. Dubinu i olše, toho tam kvetlo plno, tam teď budou i včely. Odvažují se přes řeku a bzučí nad ním, nebo to bylo pouhé hučení Visly v uších?

Tak či onak, usedl k Rotgierovi a dýku nechal na háčku železné košile. Viděl oblohu očima venkovana, oblohu jara, a Rotgier dál mluvil jak zmámený:

– Víím, co nám je. Potřebujeme vzduch. Jsi sedlák jak naši předkové, Ondřeji, žádný mnich. Budeme mít léto jako každý člověk. Obdělávat ženskou, pole, a bratři ať si chcípnu věčnými pústy... –

Mluví pravdu? ptal se Ondřej sám sebe. Bylo to jak sen.

– Mám v Harzu statek, Ondřeji. V údolí, kde pramení sedm řek. Pojď se mnou. Najdu ti nejhezčí děvče z Thueringen... –

Přesladké bzučení, kterému Ondřej naslouchal. I za to bývá trest. Ztráta meče znamenala ztrátu rytířské cti, ztráta bitevního koně s řádovým cejchem orlího křídla smrt, bratr Rotgier ztratil oboje.

A přitom se dívá na vodu tak klidně!

Zrcadlí se v něm údolí, kde pramení sedm řek, možná skvostněji než rodná krajina plná včel. Ztracená, a přece na dosah! Bzuket dotíral k Ondřejovi z dalek, byl to jen hmyz nad zbahnělým břehem nebo sem zalétly divoké vosy? Odkud by se také mohly objevit na řádovém území včely? Dvě vážky mu utkvěly nad hlavou. Vzduch se vlnil. Než se stačil Ondřej z Vlkova ohnat, ucítil něco palčivějšího než jakékoliv bodnutí, voda Visly se mu překotila nárazem a oči se zalily něčím horkým. Jak tak seděl na břehu s nohama překříženýma, spadl do bláta a oči se zacpaly, už je nic neoslňovalo ani nebolelo. Ta na oko nejvábnější cesta bývá nakonec cestou prokletou.

Bratr Rotgier udeřil kolíkem tak jistě, že Ondřej nevydal ani vzdech. Jenom kůň zaržál za křoviskem. Co tu dotíralo o překot bylo mračno hmyzu, které se teď lepilo na šij povaleného Ondřeje. Slunce mu pánilo do ran, ale Ondřej si životodárné teplo neuvědomoval. Ztratily se mu i lesy naproti a včely létající doma nad pasekou. Tentokrát odlétaly, jako by se ho štítily. Už nepatřil k nim, ležel v bahně. Přitul se ke mně, říkala mu v pradávnu matka, její hrud' už byla mokrá od krve, pojd'... Tak! Tak spočívát na věky.

– No tak, Ondřeji! –

Nevnímal smečku psů, kteří ho našli a očichali, ani knechty.

– Nežije! Je mrtvý. Ten pes ho bodnul. –

– Jděte po stopě, toho nechte ležet. To mi víckrát nedělejte, – poroučel kdosi a Ondřej z Vlkova jen neochotně otvíral oči zpátky ke světu, který ho pro tu chvíli opustil. Žádné včely tu nelétaly, hladina Visly dál protékala, i lesy za řekou se vzdálily. Nestalo se nic, jen se na chvílečku zatáhlo slunce. A přesto zůstal jak omámen a přítel Armin stál nad ním.

– Co je ti, Ondřeji? Jsi raněn? –

Už je to pryč, uvědomoval si Ondřej a hleděl mimo bledý obličej svého přítele, mimo navracený svět a vody jakési řeky. Ano, byl poraněn. Tak strašně, že zatoužil na chvíli po domově, na to se umírá. To neviditelné bodnutí uvízne jak zmijí jed až v srdci a otráví postupně všechno. Plakal. Kdyby mu raději prostřelili čelo šípem, to se stává často. Zanesli by tělo do kaple, zalili otvor po střele horkým voskem. Mrtvého by stejně nic nepálilo. Ani slzy.

– Seber se, Ondřeji. To nic! – Armin von der Heide se rychle poohlédl, naštěstí je nikdo z bratří neviděl, naštěstí se hnali po otiscích na bahnitém břehu.

– K brodu! – slyšeli křičet psovody. – Rychle zpátky. Přetněte mu cestu k vodě. Tamhle je! –

Armin von der Heide si sundal z hlavy kápi a otřel jí Ondřejův obličej mokrý od pláče.

– To přejde. Nejsíš první, komu se to stalo. Pojd'! –

Už to bylo pryč! Ondřej vstal a několika nejistými kroky se rozešel po břehu. Byl zachráněn.

Všechno bylo v pořádku. Utrhl si listy šalvěže a mnul je v prstech. Na konečcích prstů zůstala zelenavá šťáva. Tu a tam rostly i šlahouny jitrocele.

– Tys ho nechal utéct, Ondřeji? Proč? –

Nač se to ptal Armin? Rozhlíží se, hledá jakési vysvětlení, a přitom nikdy neuvidí ty lesy naproti. Tam už moc řádu nesahá.

– Už jsou tu. Vezmi si plášť. Jdeme! –

Ondřej uposlechl a rozešel se před Arminovým koněm. Přítel ho nyní hnál před sebou jako provinilé děcko. Ondřej zaklopytal. Když býval malý, plakal ze vzdoru, až usnul. Ted' jenom mlčel.

– Nechci tě trestat, Ondřeji, – mluvil mu za zády Armin von der Heide a hnál ho přes kalužiny i zablácené dolíky a kolem řádového milníku označujícího krajní hranici řádu. Víc značek tady nebylo zapotřebí, nejspolehlivější hranicí byly vody jarní Visly.

– Můžeš cítit lítost s nepřáteli, ale nikdy nemůžeš odpouštět bratřím, co zradili. To je zákon! Po dobu půstu nevyjdeš z kajícnické cely. Budeš prosit Boha, ať ti odpustí slabost! –

Ondřej neodpovídal. Protože mu praskl ret po Rotgierově úderu, dal si celý šalvějový list k ústům. Cítil ještě na dásni bláto i chuť krve. Za chvíli se krvácení zastaví, možná mu vrátí meč i koně, neboť Armin ho už nenapomínal.

Knechti táhli za uzdu Ondřejova koně a za ním na provazu zablácené a ztýrané tělo.

– Frater pro Deo, delibera me! – zvolal ze země Rotgier. Bratře, ušetři mne, proboha, znělo to zvolání v krajní nouzi, které znali jen křižáci z jihu. Jako byli kdysi Armin i Rotgier.

Ale tentokrát Armin von der Heide volání bývalého spolubojovníka nevyslyšel, pokynul, ať mu hodí smyčku i přes krk. Tak či onak, byl konec. Ale smyčku ještě nezatáhli, naopak ji přetáhli i přes hruď a konec provazu si uvázal Armin k sedlu.

– Kam mě nesete? Ne! – vykřikl od země Rotgier. – Netáhni mě zpátky ke komturovi. Udělejte to tady, hned, pro slitování boží. –

Žadonil zbytečně. Proč chce tady? říkal si Ondřej, vždyť stejně vykrvácí cestou. Kdyby mohl, dal by Rotgierovi také listí šalvěje na tvář, ale Rotgier ho poznal a plivl k němu.

– Ty! Tys zradil Ježíše Krista! Tak bij, zabij mě tady... chci skončit venku. –

Proklínal Ondřeje, Armina i knechty a nakonec celý řád. V půli cesty přestal křičet, ani neprosil, vůle k žití a tím i nenávist pohasla.

Domů! Už vjížděli na roubenou cestu, za písečným náspem stál řádový hrad. Armin von der Heide hovor za sebou ani úpění lapeného Rotgiera stejně neslyšel. Pohyboval při jízdě rty a skláněl hlavu, a jeho první polozřetelná slova, kterými zaháněl únavu i spánek, byla pokynem k modlitbě, která sílila:

*Nebudou lačněti více,
ani žízniti více a nebude na ně
bíti slunce, ani žádné horko pekelné...*

To štěstí si našel až v tomto kraji. Tady slunce nezabíjelo a nemořilo, málokdy mu zasvítilo na cestu v dunách a hřálo do zad. V židovské zemi na cestě k hrobu božímu mu šel vstříc a zároveň šel vstříc zhoubě. Už nikdy nepotáhne na jih. Sepjal na stvrzení tohoto slibu ruce a předříkával slova, jejichž smyslu trochu rozuměl, a k jeho hlasu se přidávaly hlasy další, ještě zmatenější a tápající. Na nádvořích, nad refektářem i v kapitule, všude začínala tma.

*Hrob otevřený jest
hrdlo jejich, jazyky svými lstivě
mluvilo, jed lítých hadů jest
pod rty jejich...*

Cely řádových bratří se zavíraly. Sloužící bratří zalézali do stájí pro jízdni koně, koně se svázanýma nohama zůstali venku v ohradách. Ještě nepršelo, nevál vítr, ale již zavírali klece pro psy a pro sokoly. I dravci se schoulili hladem, psi ani nezavylí, a přitom se říká, že když se ohýbá tráva, musí vát odněkud vítr. Kdo má dnes v srdci naději, má i ďábla v duši. Zbyl tu osvětlen jen nápis nad hradní kaplí nejsvětější Panny Marie jeruzalémské: Já jsem Ježíš, světlo vaše! A všechno dál pohaslo, do přítmí se ztratily plnovousy rytířů i jejich černé kříže na pláštích, uléhali přes žíně a písek na podlahu v celách. Klesali jak omámení a záhy si budou podobní vyhublými tvářemi i vyhaslými pohledy, jako by přestali být živými a neměli pozvednout nikdy už své meče s jílcí ve tvaru kříže. Kam se to obraceli? Mniši naposledy posvítili do cel loučemi, aby řekli počet modlících se komturovi. Bude to pevný počet, jen málokdy někdo pústem zemře, zrodí se znovu a vstanou... až na jednoho!

Již se ozýval milostný chorál:

*San-cta Ma-ri-a,
sancta De-i ge-nitrix*

K chvále nebeské orodovnice, ta vleje útěchu a slast i tomu nejubožejšímu. Noc by zdusila i vzlykot. Boční dvířka se otevřela a dva sloužící mniši uvedli Ondřeje z Vlkova do kajícnické cely. V té ještě nenocoval, byla nedaleko hradní studny, a tak po zdech stékala voda. V klenuté hrobce bylo okénko, a ani nebylo zamřížované, na zemi ležely plesnivé kůže. Lůžko mu milosrdní mniši odnesli a nechali kajícníkovi jeho plášť a také meč, aby měl před sebou kříž na jílcí, dýku mu odebrali. Pak jen zavřeli dveře na lipovou závoru a odnesli si také světlo, ale Ondřej z Vlkova neosaměl zcela ve tmě. Okénkem viděl jedinou hvězdu nad javorem za hradní studnou. Byla to Severka, nebo jedna z těch, jaké vídal nad rodným Vlkovem.

K té se může obracet po všechny noci půstu a modlit se. Jako by šla panna s korunou ve vlasech obilným sadem.

O Maria, Virgo et Mater sanctissima...

Komtur Rawino a význační členové řádu klesli před oltářem, u stropu nad nimi čadila lampa s hořícím olejem, kolem stěn čpěly smolnice na železných trnech spletených jako koruna Kristova. Ti trávili postní čas pospolu a budou vzývat nedosažitelnou ženu, nadpozemský obraz Panny ověčený květy zaschlými z loňska. Panna se usmívala, po skončení velikého půstu se mnohým změní za ženu skutečnou, za jednu z řádových pomocnic či pruskou zajatkyni. Koruna spásy sletí, v sadě tělo leží a zkormoucenou duši zas dotek oblaží.

A již to šlo, každé zvolání jako úder sborového zvonu:

*Ma-ter divina
Ma-ter pu-ris-si-ma*

Matko zázračná, matko nejsvětější, matko nejmilejší...

Slova vyrážela v klenutí, pronikala štěrbinami střílen a letěla přes nádvoří až k psinci. Tam slábla do šepotu pokory a smíření. Modlil se i uprchlý bratr Rotgier. S převázaným krkem a umytou hrudí si zakryl obličej a už nevzdoroval. Nebylo proč. Sloupli z něho šaty, zbytkem smyčky mu svázali ruce a udeřili ho do žeber, aby vstal. Zbytky křížáckých šatů zůstaly jako cár na přetáté paži. Ani nevyjekl. Netřásl se bázní a pozemským neklidem ani rouháním a tužbami po ženách. Rty potřísněné zradou prosily o odpuštění.

*Ma-ter amabilis,
Ma-ter Sal-va-toris,
o-ra pro no-bis...*

Matko spravedlivá, matko spásná, oroduj za nás... Pozdě! Můžeš odpouštět všem hříšníkům, ale nikdy ne bratřím, co zradili! Křížákem jednou, křížákem provždy! Řádoví kati otevřeli železnou branku v odpadové věži a vhodili nahé tělo do propasti psince. Rotgiera ovanul puch výkalů. Tam snad ne, proboha! chtěly by rty vykřiknout, ale omdlel pádem a slitování přišlo. Odevšad se k němu vrhli s radostným štěkotem a kvikotem pústem zdivočelí psi, trhali tělo na kusy. I toto rvaní bylo ztlumené zdívm odpadové věže, neuslyšeli je urození rytíři, dlící na modlitbách v kapli, ani Armin von der Heide drmolící latinské modlitby na podlaze své cely. Smyslu nerozuměl, litanii se naučil zpaměti, vystačí na první noc a druhý den, pak přijde polobdění, stav podobný extázi pravých světců.

A modlitba zesílila, zazněla jako sborový výkřik vran před spánkem, přehlušila bez zadostiučinění, a také bez účastenství, okamžik zániku těla požíraného psy.

*Gaudet chorus caelestium
et Angeli canunt Deo!*

Chvalte Boha na výsostech, chvalte jej mocnosti nebeské, všechna tělesa a hvězdy, i plazové, ptáci a hovada pozemská, chval jej i ty, kdo bloudíš...

Tak zněla prosba před bitvou, ke které už půl roku nedošlo. Pohani byli pokořeni, jejich muži pobiti, nepřátelů kolem hradu už nebylo. Pouze zrádci uvnitř... A poklidná pruská noc pohltila rozlehlou, skoro vylidněnou krajinu, již ovládal řádový hrad. Zdál se však tak nepatrný, takřka ztracený proti nesmírné přírodě kolem, chtěl strašit modlitbou, ale volání tisíce lidí uvězněných tam uvnitř zdaleka nedolétlo k lhostejné noční obloze. Sotva zalétlo k blízkému moři a ztratilo se v šelestu jako kámen na dnu studně.

Zemdlení křížáci dávno usnuli vysílením v celách, pod štíty zavěšenými po stěnách. Už jediný Armin von der Heide bděl ve své

cele, cítil slábnoucí hlasy ostatních bratří, modlil se sám. Zvýšil hlas k přehlušení padlého ticha, k přehlušení samoty:

Domine, labia mea aperies:

Co to vlastně drmolil, co odříkával z hrozící bezpaměti? Hlas v tom úzkém, tvrdém obličejí se lámal v naléhavý, prosebný šepot plný vysílení. Další zařikadlo latinských modliteb už neznal a zbývala hodina do svítání. Zbyla mu slova v řeči již srozumitelné, slova žalmistova:

*Jestliže zapomenu na tebe, Jeruzaléme,
zapomniž se i pravice má.
Přilniž i jazyk můj k dásním mým,
nebudu-li rozpomínati na tebe,
jestliže v Jeruzalémě nebudu míti
největšího potěšení – –
Amen!*

Pak i on zmlkl. Hrdlo se sevřelo, rty vyschly a možná pukly. Nastával úsvit. Armin von der Heide vstal a vypoťácel se z cely. Veřeje dveří povolily a uhodil ho bílý jas. Měl pocit, že oslepl za postní dobu v komůrce z kamene. Neboť jeho oči, otevřené a ohromené, vůbec nesnesly to světlo.

Pít! Raději oslepnout než umírat bez vody.
Jako před Akkonem?...

IV

Útěk Ondřejův

Z celého nádvoří bilo Armina von der Heide prudké sluneční světlo. Střechy se pokojně leskly, v příkopech stačily rozkvést olše, z věží pokřikovalo ptactvo. Za poslední čas příroda poskočila k přepestnému životu. Neochotně nastavil tvář jarnímu slunci, které páliło rovnou k němu, a hned je přivřel. Šero si nemohl vrátit, navíc žíznil. V granitovém korýtku při cihlové zídce šelestila voda, k té by trefil i poslepu. Nad pramenem byla deska s vytesanými postavami Krista, přicházejícího se svými apoštoly ke studni, kde mu podává vodu žena.

Armin von der Heide přistoupil ke žlabu, sklonil se, aby si nabral vody do dlaní a zchladil si obličej i pálcí víčka, a vtom uslyšel posměšek:

– Krásná nevěsto, dej mi pít! –

Sotva se otočil, uviděl škaredého, hnědého mnicha. Seděl na cihlách s knihou na kolenou, ale nečetl. Jak páchnoucí kozel se šklebil:

– Tak je to tu psáno, milý bratře, – říkal významně.

– Neumím číst, – bránil se Armin von der Heide.

– Zato já umím moc dobře. Latinsky, německy, řecky, – vypočítával mnich. – Co? Taky bys chtěl dostat napít od krásné nevěsty? Je konec pústu. –

Armin von der Heide se na mnicha zdánlivě nepodíval, utišil žízeň, ale něco palčivého zůstalo v jeho hrudi.

– Znáš tě, urozený bratře, – posmíval se mnich. – Pamatuješ, táhli jsme spolu k Svaté zemi? Škoda že neumíš číst... zde je novina o božím městě, – zaklepal prstem na převázanou knihu a slezl z roubení.

Armin von der Heide věřil v zázračnou sílu tohoto pramene, otřel si cípem pláště rty a na konci plnovousu mu perlila krůpěj.

– Jaká novina? – zeptal se a mnich se tomu pousmál a vzdychl:

– Třikrát běda, že jsme nedošli. Považ, bratře... úžasně množství nevěstek. Křížáci slouží mnohem víc Venuši než Martovi! Těch hampejzů a vinic, nádhera boží... –

– Mlč! – Armin von der Heide strhl mnicha jediným máchnutím k sobě a cpal mu hlavu k vodě. – Podívej se na sebe, jak jsi škaredý, a mlč! –

Potopil tu olysalou kozí hlavu, tak se očišťují i pohani v předjaří a jejich křest bývá i nanebevzetím do hlubin tůně nebo na mořské dno. Pak mnicha pustil a vyrval mu knihu, aspoň tu utopí v hradní studni a zbaví nečistoty.

Právě spouštěli okov.

– Co dělá? – zeptal se řádového sluhy.

– Nesu mu jídlo, – odpovídal pacholek a šel za ním. – Závoru má vytaženou od večera, jenže nevychází. –

– Modlí se? –

– Co jsem tu byl, je ticho, – řekl knecht před kovanými dvířky. Zastavili se. – Jenom když psi trhali Rotgiera, slyšel jsem za zdí smích. –

– Smál se? – řekl nevěřicně Armin von der Heide.

– Tak, pane, – kývl knecht. – Pronikalo to sem k studni, jako by mu zlý duch vstoupil do těla. –

Armin von der Heide překročil odhozenou lipovou závoru a otevřel dvířka kajícnické cely.

– Ondřeji? – řekl do tmy.

V kobce zůstávalo mrtvo, neslyšel odpověď ani vzdech. Kéž by tam někdo zasténal! Armin von der Heide vzal voskovou louč, ale nemusel ani posvítit. Sílící denní světlo stačilo poodhalit mokré zdi i krabatou podlahu. Odkrývalo neuvěřitelnou věc, víc než šlehy planoucích voskovic: v kajícníkovi cele nikdo nebyl. Jen prašivá kůže...

Ondřeji!

Kosové ještě pokřikovali k chvále rozbřesku, zato slunce se schovalo. Bylo slyšet okov, jak letí do hradní studně. Náraz o vodu však z prohlubně nahoru nedolehl. Postní čas skončil. Boční branka byla již od rána otevřena pro kohokoliv, do kraje se trousily ojedinělé přízraky řádových kajícíků, vylézali z cel a šli se potěšit denním světlem a proměnami jarní přírody kolem řádového hradu. Daleko nedošli, pokašlávali, posedávali na chomáčích ostržice a kládách, záhy se vrátí k prvnímu jídlu po krutém půstu.

Krápalo.

Hnalo se to od moře. Obvyklé severské jaro mělo svůj ráz. Mraky nad zálivem už zčernaly. Armin von der Heide se díval na přibíhající vlny, na pásek písečné kosy na horizontu. Marně. Nic se tam nebělalo, řádový plášť ani lidské tělo. Moře se přelávalo, bez síly, bez příboje. Plošina bez úkrytu. Také místo na břehu, kde ležel nedávno s Ondřejem, bylo pusté. Jen tráva se ohýbala.

Armin von der Heide dojel až k pahýlu křížácké kogy.

Teprve pak udeřil z dalek hradní věže zvon. Jeho hlas odnášel vítr k písečným dunám. Zapadne bez odezvy, vítr změní přesypy a smete navěky stopy. Pozemské šlépěje, ale jsou taky dráhy po obloze, které oko neuvidí a ucho neuslyší, a přece poznáš, kudy táhly divoké husy a labutě.

Sestoupil z koně, klekl si do písku a opřel se celým tělem o trosku. Husy i labutě se záhy vrátí a znovu ožíví vody zálivu, písek se zabělá bílým a šedomodrým peřím, koga se pokryje a o něco víc zchátrá ptačím trusem, ale bude znovu žít, obletovaná ptáky a jejich křikem, jako by plula v staré slávě po volném moři.

Armin von der Heide měl nyní dýku v pěsti a ryl do ohořelého dřeva první zářez. Pak rýhu ještě hlubší, rozštěpující se v rama na kříže maltézských rytířů. Znak zrazených bratří opouštějících Svatou zemi, tak tupili ostří svých mečů o bílé hradby a mostecké věže na znamení potupy a přísahy, že se jednou zase vrátí! Znovu

uvidí bílé jeruzalémské zdi, znovu pomstí smrt syna božího! Prastarý křížácký slib, který nemůže nic zastavit, neboť byl dán mrtvým.

Začalo pršet, když Armin von der Heide dokončil kříž a déšť hladil čerstvé rýhy v pahýlu, vybělené jak oblázek v korytu říčky. Krůpěje šlehaly i kůži Armina von der Heide, tekly mu po čele a zatekaly za okraj železného límce košile.

Naposledy se rozhlédl po vodách zálivu, pak schoval dýku.

Musím tě zachránit, Ondřejí!

I kdybych...

Lilo.

Zvon byl zdušený deštěm, rohy tupě bučely jak krávy nad ztracenou pastvou.

Komtur této posádky hradu Stummu Rawino z Leiningen se hřál u ohniště v klenutém sále refektáře a naslouchal lijáku. Přihnalo se to nějak záhy na krajinu i řádový hrad. Padalo to z chrličů i po střechách, pískovcoví čerti a ještěři nestačili tolik vody pobrat. Bouřka to nebyla, ale rovnou příval. Druhý útěk v jediném postním týdnu, to bylo jak nákaza. Přikládal si sám do ohně. Při zdech stály lavice a truhly se znaky zemských mistrů, jinak byl sál holý a tmavý. Lijákem se zcela zešeřilo, ještě nebyl večer. V takovém dešti si zpřelámou koně nohy a psi ztratí každou stopu.

Zvon konečně umlkl.

Komtur se pohnul a odvrátil od plamenů. Teprve když jeho oči uvykly přítmi v sále, uviděl lidský obrys u dveří.

Vysoká postava v promáčeném řádovém plášti odstoupila od dveří a zůstala stát u žulového větráku ve zdi. Byl to Armin von der Heide.

Čekal na sebemenší pokyn. Komtur se opět odvrátil k ohni. Na zemi vedle něho ležel jezdecký bič, labutí pero a kovová konvice s vínem.

Byl to Armin von der Heide, kdo promluvil první:

– Přivedu ho! –

Komtur už vypil dost a neochotně se probral.

– Jsi promoklý, synu, – řekl a podával Arminovi plný pohár. – Napij se. –

Armin von der Heide přijal pohár, měl zavřené oči, aby se nemusel dívat do ohně, pak se napil. Otřásl se, jako by mu přilili do nápoje žluč místo medu.

– Propust' mne, – řekl s velkým naléháním, – ctihodný a moudrý bratře. A setrvej v důvěře, když se s návratem opozdím. –

Komtur Rawino von Leiningen pohlédl s jakousi nechutí do jeho úzkého, tak trpkého obličej se sevřenými rty.

– Chceš jít za území řádu? –

– Chci, – řekl okamžitě Armin von der Heide. – Kamkoliv. Bez doprovodu, bez štítonoše. Třeba jen s dýkou, jak potulný pes, ale najdu ho! –

Komtur z Leiningen neodvracel oči od ohně. Jak dlouho potrvají jarní deště? Visla se vyleje z břehů, zničí setbu. Co mohl dělat? Všechno má svůj čas, všechno přebolí, vše bere zasvé. S tváří prohrátou plameny a částečně i vínem si povzdychl, jelikož bylo nutné vyslovit příslušnou řádovou poučku, a pravil:

– Všechno naše konání je hříšné od samého začátku. –

Víno smíchané s teplem ho přemáhalo. Ano, taková byla i pravda. Nakonec zevšední i úteky z řádu. Odložil konvici a vstal, co se zbytkem dne v neustálém dešti?

– Slabost těla je nám vrozena a opouští nás, když tělo hnije v zemi. Tak je to, synu! Nedokážeme se bránit. –

Marnost nad marnost. Kolem nich se ozývalo hučení vody padající z věží do dvora. To už nepřestane!

Armin von der Heide měl divný obličej, jako by chtěl stále něco důležitého říct, ale neuměl to vyslovit. V co ještě doufal? Plášť má promáčený, a pod ním si natáhl košili z lesklého kovu. Mrazila už od pohledu.

– Najdu ho, – promluvil sotva slyšitelně, a bylo to horší, než kdyby v refektáři zakřičel. – Nechci spásu jenom pro sebe, urozený bratře. Jeho tělo zbloudilo, ale duše se vrátí sem. Přísahám ti to! –

Zběsilec! Rawino z Leiningen uhýbal očima před jeho bledým, strnulým obličejem. Musel si oběma rukama přichytit cípy kožešiny nového pláště, jak mu bylo náhle chladno.

– Přilož radši do ohně! Táhne z tebe jak z hrobu. –

Vyčkal, až se Armin von der Heide sehne, zvedne sosnové poleno a vloží je do ohniště. Syrové dřevo začpělo, zavonělo, míza utkvěla na Arminových prstech, nedala se otřít do řádového pláště. Liják neustával. Teklo to nyní i jícnem větráku a z komína a stékalo po zdech. Oheň skomíral.

Příšerná hodina!

Liják v krajině přitloukal všechno živoucí k zemi. I prchajícího Ondřeje. Písek, ten nejlepší hrobař, zbavoval i puchu řádového hradu. Stumm zmizel. Ondřej z Vlkova se již nemusel brodit odpadní strouhou, další přesyp ho bezpečně pohltit. Ubývalo mršin i výkalů. Postavil se na nohy až na písčitém pahorku. Příroda byla s ním, naplnila se deštěm, ten smyje i nános kalu. Stoka se táhne až k Visle, nejširšímu místu, kde se řeka vlévá a mísí se slanou vodou zálivu. Tudy ještě nikdo řádovou hranici nepřekročil. Rotgier udělal chybu, že zamířil rovnou k jižním hranicím. Nejkratší cesta je cestou nejzrádnější, příliš láká k cíli. Svou zkázou však vnukl Ondřejovi spásnou cestu, aby zvolil opačný směr, ten nejhorší. Na sever, k moři.

Ondřej z Vlkova šel dlouho po pobřeží bosý a v pásech slizkého náplavu, často se brodil šedým pískem a solí, aby moře smazalo jeho stopy. Pak narazil na záliv.

Byl však vystaven nepohodě i náhodným zrakům z celého zálivu jako kůl na pobřeží. Musel čekat na noc.

Dva zatoulaní vlci se někde v soumraku zastavili, zrousání také pod obraz, a číhali, zda neusne. Hodil po nich klackem, aby takové

společníky zahnal, a slyšel, jak se klidí. Docela jak prašiví psi u nějaké vesnice, prošlá zima je obrala o sílu a vypelichala jim kůži.

Ani Ondřej dlouho na pobřeží nevydržel. Táhl k dunám, kde byla aspoň tráva a začínal borový porost. Na obrovských kletích se srážela vlhkost a pohasínal třpyt pavučin. Ted' si, člověče, pomoz! Drátěná košile mrazila, až začal jektat zuby, meč tížil, a ještě se musíš starat, aby se neotupilo ostří v písku a výzbroj nerezivěla. Zkoušel se chránit před deštěm borovou kůrou, utišoval kňučící střeva kořínky a bobulemi. A snil o pšeničné placce, také o tlusté ženské a o suchém příbytku. To štěstí tak mít! Padnout na seno, na čerstvě požatou louku, dostat se z dosahu řádových hradů a do setmění přejít řeku, přenést se přes rozlévající se vodstvo u zálivu. A místo toho byl poprvé tak sám v nekonečné noci. Beze světla, už druhý den nejedl.

V podrostu si natrhal kyselé zaječí zelí a šťovík, voda, co nachytl do otevřených úst, hlad jenom povzbudila. Měl ještě řádový plášť na sobě a meč, dokázal by vykresat oheň z křemenů a stvolů suché trávy, mohl se bránit jako člověk, pokud ho nezahubí samota a ticho.

Povlaky loňského listí vyznačovaly chodníky divoké zvěře. Ty nebylo snadno křížit. Vlků a jelenů se bát nemusí, v tomto nečasu bylo všechno živoucí v doupatech a pod zemí. Avšak déšť slábl.

Nemohl se zastavovat, rozhrnoval větve a tu chodník končil náhle přímo v pohanském pralese. Slyšel i vlky, měli dost žrádla v houštinách, dostatek utopenců při ústí Visly, a nemuseli napadat osamělého křížáka, prošlého tolika strážemi a přepady. Na jednoho zase v šeru narazil. Byla to vlčice, poraněná zubrem, a kolem ní štěnata, sající z ní ubývající život. Ucítila Ondřeje a zakňučela, aby je ušetřil. Ležela na boku a slepá mláďata ji nechají pojit, až jí mléko dojde, a budou si sama hledat obživu v pralese. Snadná kořist pro orla i krkavce. Vlčátka kýchala vlhkem a motala se dočista jako člověk. Kňučení a kýchání Ondřeje vyprovázelo a pak se zaposlouchal do zavytí v dálce.

Už nepršelo. To byli psi, psi z osady, slyšel i krávy. Ubohý, skrytý život se hlásil v pustině a dál se běhalo malé hospodářství, ale hospodařilo se tu? Kdo? Neviděl ani chlívek, ani kurník, ani rádlu či sýpku na přeslici. Čím se živili tito lidé, co naplňovalo sklípek přibitý lijáky do hlíny? Leželo tam něco jako hliněná nádoba s kvasem nebo obětiště pohanským bohům.

Byli to rybáři a živila je Visla a vody mořského zálivu. Pokřtění pohani s modrýma, krutýma očima.

Ondřej tu noc přečkal také v suchu. Našel blízko řeky koňské jesle, upletené z chrastí. Takové znali jen staří Prusové, křížáci krmili své kobyly ve stájích a pečovali o ně lépe než o své poddané a sebe. Ondřej mohl být bez obav, žádný Prus nesměl mít od poslední vzpoury koně, jesle tu osiřely zbůhdarma.

Měsíc se neukázal, ale hladina řeky před ním světélkovala. Čekal na úsvit. Vynořovaly se keře a tyče opřené o javory na protějším břehu, ve středu říční hladiny vyčníval pás písku, plný spících kačen.

Zanedlouho vyrazí první veslice. Ondřej svlékl plášť s černým křížem a smotal do uzlu, ke kterému přidal meč. Byl tou nejcennější věcí, co vlastnil, na břitkosti meče závisel jeho další osud, čepel si chránil pochvou před ztupením, a aby ho neporanila.

Někdo již přicházel ke kolíkům. Ozvalo se zaskřípění, pokládali vesla na vodu? Stařec v kuní čepici odvažoval člun z rákosí. Co tak zaskřípalo, byla tyč, o kterou se opíral. A zdálo se, že ještě spí, protože sebou polekaně trhl, když se Ondřej vztyčil na břehu a sebral mu louč z háku.

– Boží jitro, starče, – řekl Ondřej a skočil do člunu.

Oslepený starcův obličej se zatřásl, oči zaplavaly.

– Pojedeme? – navrhl Ondřej a sebral mu i hák z ruky.

– Víš, co je to za řeku? – promluvil starý.

– Visla. Tady končí území řádu, – řekl pokojně Ondřej a odrazil lodici od břehu.

– Kam to jedeš, pane? –

– Naproti. –

Stařec usedl na dno lodi a zakryl si rukama obličej. Neodvážil se ani zabědovat nahlas.

– Co se bojíš? – chlácholil ho Ondřej a tu ten poloslepý vzhlédl těma svýma pruskýma očima, které se nedívají nikam.

– Proč jako bratr nemáš řádové odznaky? –

– Na to radši zapomeň, – pravil Ondřej. Lodice se sotva rozkoлебala od břehu a stočila se, jako by tu čaroval vír, který tu být nemohl. – Jedeme! Co se tak díváš? –

– Bůh neodpouští hříšníkům, kteří ho zradili, – řekl vzdorovitě stařec. To, jak Ondřej odrážel loď, ho podivně zklidňovalo.

– Co mi to blábolíš, starý? –

– Přivedou každého běžence zpátky, živého nebo mrtvého, – rozvykládal se stařec. – Kdo ti pomůže, tomu nezbude ani travička k živobytí. Taková je pravda. –

– Jeď ty! – poručil Ondřej.

– Nemůžu, – ušklíbl se stařík. – Narazili jsme na dno. –

Ondřej litoval, že odhodil pochodeň. Zasyčela prve při nárazu o hladinu a byla pryč, zůstali v pološeru. Nad vodou se kouřilo a valila se oblaka mlhy, v té se motali s lodicí a mimo ně byla krajina jasná. Chýše se probouzely.

– Pro slitování boží, – naříkal stařec, – jdi pryč z lodi. Řád nám vypálí osadu a nás všechny utopí. Už toho bylo dost! –

– Nemůžu, nevidíš? – rozzlobil se Ondřej. – Kam to ženeš, starý! Chci naproti, ne po proudu. –

– Já ne, pane, – odpovídal poslušně přívozník, – Visla! Má nás, teď nás zaneše, kam chce sama. Té neporučíš! –

A pojednou odhodil hák a vrhl se do vody. Lodice se zakymácela a otáčela se na bok. Stařec už pádil v půlce řeky a kupodivu byl na mělčině, brodil se a padal, hned se zvedal a křičel přes vodu:

– Křižák! Zrádce Ježíše Krista! Bijte ho, lidi! –

Ondřej se snažil vyrovnat člun, ale jakýsi boční proud Visly ho hnal zpátky k lidem na břehu. Ten tmavý chuchvalec se pohnul, teď

ho rozsápou na kusy. Slyšel jejich dupot a nad vodou letěl první kámen, za ním další. Ty třísky o lod'ku. Kus klacku udeřil Ondřeje do hrudi, až se zakymácel, po dalším zásahu spadl do vody i s mečem.

– Táhni od našeho břehu! – křičeli lidé. – Táhni mezi vlky, ať tě sežerou! –

Ondřej se zachytil kraje lodice, aby se znovu nepotopil. Vyplivl vodu. Říční proud ho odnášel od břehu a kamení pleskalo za ním. Jen jeho ruka s mečem vyčuhovala nad vodou, proud byl stále dravější a nesl ho jako třísku. Nanovo se potopil a pak už ho nebylo vidět.

– Prašivec. Každá žena, každá kravička, kterých se dotkne, budou prokleté. Mléko jim otráví jak vlkodlak! – naříkal stařík na svém kousku písku a čekal, kdy se uklidní hladina.

Z Visly čísel chlad, už do ní nepršelo jako v posledních třech dnech, ani kolíky od břehu nelétaly. Zůstala jenom pěna a trochu dřev na hladině, byla šedá, utopená v mlze.

– Je pryč, – oddechla si rybářská žena a přežehkala se, – pánbůh s námi! Je to všechno jedna sebranka. Kéž by už bylo aspoň trochu teplo... –

Ale obloha se neprosvětlila, sem k vodám Visly se slunci ještě nechtělo, vycházelo daleko v moři...

Tam také končila zcela jistě řádová hranice.

V V Čechách

Z lesa vyjel osamělý jezdec, cíp bílého pláště s černým křížem mu padal přes ramena až na bok koně. Horská louka se svažovala. Kraj pod ní ležel na slunci. Vřesovitá tráva sahala místy až ke slabinám koně. Jezdec měl zavřené oči, jako by spal nebo chránil tvář před sluncem. Jeho odění bylo pokryto prachem, jeho světlé vlasy se odrážely proti stěně lesa.

Byl to Armin von der Heide.

Spatřil sedláka orajícího v brázdách pod lesem. Stráně rozdělávaly kamenné ohrádky, kde se pásly ovce, a středem rozlehlých luk se klikatila svítivá stužka potoka. Boží země na pohled, na každém hlavním rozcestí byl vztyčen kříž, na oblém návrší se občas ukázala i křesťanská kaple. Bylo poledne, za kopcem se ozýval zvonec. Armin von der Heide popustil uzdu koně, aby se mohl pokřičovat. Kůň kráčel stejnoměrně dál, jako by znal popaměti tuto mírnou cestu, zato sedlák pustil oba voly a začal utíkat, sotva spatřil cizího jezdce.

Čeho se tak polekal? Armin von der Heide přece nebyl žádný potulný vrah, nosil zdaleka viditelné znamení řádového kříže, toho se mohli zděsit pouze pohaní!

Pobídl koně do cvalu a hnali se oraniskem. Prchající se v běhu ještě ohlédl a to byla jeho chyba, upadl v hroudách a vzápětí se za ním objevil jezdec v mnišském šatě s černým křížem.

Polední zvonec ztichl, kůň odfrkoval opět netečně, jako by se přehnal po hradní cestě a ne čerstvým oraniskem. Také jeho pán čekal s pokojem, až se sedlák zvedne.

– Řekni mi, – pravil Armin von der Heide, – kudy se dostanu na Volfenberk? Nevyznám se tu. –

– To jméno jsem neslyšel, pane, – odpověděl třaslavě sedlák.

– Vlkov, chceš-li, – řekl Armin von der Heide. Bojí se mě, bojí se znamení řádového kříže na plášti, a přitom je to věřící poddaný, žádný pruský pohan. Proč?

– Ani to neznám, – odpovídal sedlák. – Ten bude od nás daleko. –

– Ale jsem už v Čechách? –

– Jsi, pane, – zněla přeuctivá odpověď.

Armin von der Heide se dál neptal, vracel se na kamenitou cestu. Uslyšel zaštekání psa a něco jako hlasy dětí. Tam snad budou lidé vítající bez bázně poutníka s křížem, možná mu řeknou, kde je v okolí klášter nebo útulek pro žebravé mnichy, aby mohl přenocovat a také se pomodlit v posvěceném příbytku a ne v roklích jako pohan.

Za mezí se mu zjevil ještě bohulibější pohled. Oloupané ohrady zalité sluncem a ovčinec s osamělými chýšemi. Skromná obydlí jako tábory prvních křesťanů ve Svaté zemi. Oba plůtky vyspravené, dál se běhalo malé hospodářství, slaměná střecha svítila v poledním slunci. Pastýřská prostota, nad vší nádherou a přepychem světa vítězí Betlém...

Zídka obrostla vřesem a malinami a kdesi v kopřivách uslyšel šelest pramene. Ano, nespočetnými potoky a říčkami přetékala tato země, čerstvé prameny tryskaly z hlíny i z kamene a neztrácely se v písku a v moři jako v Prusích a ve Svaté zemi.

Tady se mohl zbavit palčivé žízně kdykoliv.

Chlebem musel šetřit, v posledním řádovém útulku ho zásobili na týden a přes hraniční hvozdy putoval již čtyři dny.

Z chýše vyšla jakási dívka s bílým psem, nesla dřevěnou mísu a postavila ji. Pes běžel ke sklípku ve skalách tak dobře, jako by lezl z chrámových schodů. Dívka sestupovala za ním, pozvedávala si sukni, aby si namočila nohy.

Tam dole totiž hlaholil také potůček.

Armin von der Heide dojel až k nim.

Dívka měla světlé vlasy a drobné údy, zdálo se, že se ho nepolekala. Jenom pes vyskočil z kamenů, když spatřil slézat jezdce, a vrhl se k němu.

– Jacho, buď dobrý, – volalo na psa děvče z úžlabiny. – Nech ho a pojd' sem ke mně. –

Pes uposlechl, jako by si ho přitáhla na provaze, stále však vrčel. Dívka vylezla z potoka s podkasanou suknicí a vzhlížela k Arminovi, zvláště tiše, jako by ji překryl stín.

– Kdo jsi, – řekla Arminovi, – nevidím tě. –

– Zakryj se trochu, děvče, – řekl Armin von der Heide.

Děvče se zastydělo a přikrylo si poloobnaženou hrud'.

– Neboj se, – zachytila psa. – Vrčí na tebe, že jsi cizí. –

Armin von der Heide váhal, zda sejít napřed k potoku nebo za děvčetem k chýši. Tam prozatím nikoho neviděl. To dítě tu bylo v pravém poledni samo. Oloupané dřevo na ohradě svítilo a všude byl takový klid, jako by byl dvůr bez lidí.

– Pomoz mi, Jacho, – poroučela psovi a pořád to vypadalo, jako by se zatoulané dítě nechávalo přivádět domů zvířetem.

– Neboj se mě, – pravil Armin von der Heide a uhnul obličejem ze světla, nešlo vydržet tak upřený dětský pohled.

Nebála se, vítal ho úsměv.

– Tvoje kroky jsem ještě neslyšela, – mluvilo to dítě. – Sedlák nejsi, chodíš tiše a pyšně, tys nemusel tvrdě pracovat. Kupec taky nejsi, to bys víc mluvil. Kdopak tedy jsi? –

Armin von der Heide se rozhlížel po dvoře, všechno, co tu viděl, bylo nějak nesrozumitelné. Křesťanská země, žádné pohanské symboly a značky, a přitom neomylně cítil, že je tu v lidech něco pohanského, zurčícího jak voda pod povrchem. Dveře chýše byly rovněž otevřené, středem hnojiště protékala voda, žádné zábrany, ani závory a pasti. Ten klid byl přespříliš jasný, aby mohl být skutečný.

– Kde jsou všichni? – otázal se.

– Otec je u ovcí. A lovci chodí až večer. Je léto, – řekla už bez úsměvu. Pak se obrátila k dřevěné lavici, vzala díži s mlékem a podávala mu ji. Do prázdna!

– Jez a pij, milý bůh ti požehnej! –

– Děkuji ti, děvče, – řekl Armin von der Heide a dával si pozor, aby se nedotkl její ruky svými prsty.

– Co je ti, jsi slepá? – zeptal se.

Děvče přikývlo a usedlo na lavici, vypadalo teď jako zkormoucené, osiřelé dítě. A přitom se usmálo:

– Jsem. Ztratila jsem světlo, když mi bylo šest let. A nikdo neví dodneška proč, ani zbožní mniši v klášteře. Byli jsme až v Landšperku... těch bylin co zkoušeli, a mastí. –

Landšperk, konečně jedno pořádně znějící jméno! Předtím slychal pohanská názviska jako Vraní hora, Vlčiny, Spálenisko, Maliník a nejčastěji v Hadím dole, ve Vlčí rokli.

– A odkud k nám jdeš, pane? – řeklo děvče.

– Bloudím už týden po kraji. Hledám jednoho přítele v lese, – řekl. Pozvedl misku a napil se, a vzápětí se otřásl. Ten nápoj byl jak ocet či zkyslé víno. – Co je to, děvče? –

– Ovčí mléko, – pravilo děvče, – copak jsi je nepil? –

Otřel si několik bílých kapek z konečků vousů a toužil po šelestící vodě, při které se setkali.

– Nebojíš se být sama s cizincem? –

– Kdepak, – řeklo děvče a jeho tvářička se opět vyjasnila, – je tu se mnou přece Jacho. Ten se nebojí ani vlka. – Naklonilo se směrem k němu a zvedlo ruku do prázdna. – Už vím, kdo jsi. Jsi svobodný člověk! –

– Mýlíš se, – odpověděl Armin von der Heide a proti své vůli se musel usmát. Dívčiny ruce zatápaly k jeho obličejí.

– Tak mi půjč ruku a poznám, kdo jsi, – chlubilo se děvče.

– Nesmím se tě dotknout, – odpověděl. – Jsem mnich! – Ruce opět klesly do klína.

– A když se tě dotknu já? – zeptalo se děvče.

– Pak přijdeš o ruku, – řekl tvrdě. – A kdybys to udělala s hříšným úmyslem, přišla bys o hlavu. Jsem řádový bratr. –

Dívka sklonila hlavu, ale řekla:

– Teď máš zcela jiný hlas. To promluvila tvoje duše. Ty jsi zra-
něn. –

Armin von der Heide neodpovídal. Slunce pražilo příčně na dvůr a sužovalo mu obličej. Nač ještě čekal? Žízeň již uhasil. Vstal z lavice a v prachu dvorka spatřil svůj hrbatý stín, tak dokáže mrzačit jen slunce.

– Proč jsi tak potichu? – ptalo se děvče. – Mluv se mnou. Nechoď ještě. –

Slepá tu trávila asi celý čas v bílé prázdnotě, snažila by se tu udržet i zákeřníka nebo traviče.

– Jak tě nazývá tvoje matka? –

– Nemám žádnou matku, – odpověděl stroze Armin von der Heide. Nesměl tu prodlévat, ale zdržovala ho úpěnlivě.

– Ani otce nemáš? –

– Nemám nikoho na této zemi, – pochlubil se svým údělem a šel odvázat koně. – Nesloužím žádnému člověku. –

Tápala za ním dvorkem a tu řekla něco, co jej na okamžik za-
drželo:

– Proč tedy hledáš toho přítele v lese? –

Armin von der Heide nedokázal odpovědět, zavřel oči před oslepujícím sluncem. Pálilo i přes zavřená oční víčka, vidí ta slepá také růžovou mlhu, nebo čirou tmou?

– Jsem slepá, – řeklo pojednou smutně děvče, – ale tebe vidím. –

– Co vidíš? –

Pomaloučku k němu zvedla oči, jako by se v nich zprůzračnilo světlo, jaké vyzařuje ze dna mělkých řek, i když zajde slunce.

– Vidím světlo, – říkalo to děvče a usmívalo se do prázdna. – Světlo, kterého se bojím a které mě zároveň přitahuje. Ani já nechci patřit jedinému člověku. Chtěla bych dávat radost všem lidem, i tobě, proto mi odpusť. –

– Bůh ti odpustí, – řekl ochraptěle Armin von der Heide a polkl, neboť mu sevřel hrdlo prach, – protože nevíš, co říkáš... –

A ujížděl z dvorce. Dívka učinila pár kroků popaměti a chtěla se rozběhnout za jezdcem, jako by vyprovázela vlastního bratra na cestu, aby se opět vrátil. Ale hned se zastavila, uvědomila si, že se octla mimo rodnou ohradu a pes jí kňučí u nohy.

– Ticho, Jacho, – řekla a tápala zpátky na dvůr.

Ani jezdec mizející bez loučení a poděkování daleko nedojel. Zpomalil ještě před stíny padajícími z lesa. Nejel ke klášteru ani na kamenitou cestu. V prvním dolíku z koně slezl. Brodil se říčkou a naklonil se nad kamenem. Na dně spatřil svůj stín. Byl zlomený tokem bystřiny, a přesto znatelně čirý. Ten stín mohl mít podobu kříže, kdyby rozpřáhl ruce, stačilo málo; padnout do říčky a ulehnout na dno a držet se jak přikován kamenem a nikam dál se netrmáčet. Navěky smýt prach a strážně křížových cest, zbavit se palčivosti v hrudi, navěky zůstat přibitý v písčíně. Kdo by jej našel, až se půjde napít, ulekne se, to mrtvé tělo by otrávil vodu. Ne však nadlouho, voda se zbavuje nečistot sama, proud omele tělo a ryby je vybělí. Může ji kdo chce zakalit a poutník o sto kroků níž narazí opět na čistý pramen bez pozůstatků hniloby. V tom byla síla pohybu omílajícího proudy. Lidé žijící jak mravenci se svými malichernostmi, ubohostí a hrdelními hřích, nezastavitelný život. K nim? Zase zpátky k lidem?

Jak dlouho ještě?

Kvůli nějakému slibu komturovi, proč?

Armin von der Heide si zul železný střevíc a ponořil do říčky otláčené paty, prsty znetvořené věčným nošením kovové špice. A tak trčel v dolíku u potůčku a v kapradí se praly straky a kavky. Kolem lítalo peří, kam je rozvál vítr. Snad ti hašteřící se ptáci věděli, že řádový bratr nepozvedne ruku k lovu, že nesmí zabít jediného živoucího tvora ke své obživě. Na kámen skočila žába a říčka měla naspěch před soumrakem. A také nesměl nocovat ve tmě, jen to nutilo Armina von der Heide zpátky k lidem.

Připozdilo se a den se nachýlil, ale dlouho nebyla tma. Nad kamennými zídkami teprve světlo sláblo, ovce se krčily k sobě. Další den marného trmácení končil. Na ohradě visely lišky, ulovené do večera, jak hrozny. Lovci kuchali srnce a seděli s ovčákem před chatrčí u otevřeného ohně.

Armin von der Heide v tichosti dokončil večerní modlitbu a opřel se o zídku, jako by takto schoulený usínal. Vzal si na výpravu do Čech pouze řádový plášť a meč, přílbu a třírohý štít k svému poslání nepotřeboval. Nepohnul se, ani když ho vyrušil laskavý hlas:

– Pojd' mezi nás, pane, – říkal pán ovčince. Jeho vlasy nebyly ostrihané, ale padaly mu v záhybu na ramena. Byl to tedy svobodný člověk.

– Ještě jsi nic nejedl. –

– Pojd' k nám, – přidali se k pozvání lovci. – Ulovili jsme srnce. –

Ti lidé byli v pořádku. Zběhlík od svého vládce by nepěstoval ovce, a spíš by se ukrýval v pralese. A lovci patřili podle barev svých kazajek zřejmě klášteru.

Armin von der Heide zaváhal.

– Komu patří ty lesy kolem? – zeptal se pro jistotu.

Nijak se nezalekli té otázky, vyměnili si několik pohledů přes oheň, jako by tu promluvilo zcela nevinné děcko.

– Jsem volný člověk, – ohradil se ovčák okamžitě.

– To nic, dobře. Tobě tedy, – pravil Armin von der Heide, aby ho upokojil. Tak či onak, hovor poněkud odumřel, když si cizí rytíř přisedl k jejich ohni. Sice mu uvolnili místo na přitesané kládě, aby byl v čele... ale pohodu zkalil.

– Toho srnce zadával rys, shnil by, – pravil lovec. – Rysovi je jedno, čím je to srnec. –

Armin von der Heide raději mlčel. Přeléváli si miskami jídlo, kašlali a dusili se kouřem. I oni měli oči přisleplé jako ovčákova dcera. Řádila tu asi nemoc zanesená z jihu, nebo spíš věčné příšeří jejich chýší a vzrostlého lesa kolem.

– Proč jste přestali? – promluvil Armin von der Heide. – Jezte a na mne nehled'te, já se postím. –

Usadil se a položil nahý, dlouhý meč přes zkřížené nohy. Hleděl do ohně, jako by s očima otevřenýma spal.

– To putuješ sám, pane? – zeptal se ho jeden z lovců.

Sám! Slepá dívka mu nalila do konvice víno zředěné vodou. Kde vzali víno? Vyloupili kostel nebo klášterní sklep, či to byla pouhá odměna?

– A nebojíš se? –

Směšná otázka! Armin von der Heide se pousmál a hleděl do konvice, podezřelé víno jen zahořelo ohnivými odlesky. Napije se, aby je opět neurazil.

– Chrání mne řádový kříž, – odpověděl těm lidem.

– V naší zemi zákony tvého řádu neplatí! –

Armin von der Heide se přestal usmívat.

– Pak mám svůj meč, – pravil a napil se.

Nastalo napjaté ticho, když to řekl. Opékali dál srnce a zapíjeli maso, ale veseleji nikomu nebylo. Něco tísnivého dolehlo s postupujícím večerem a cizí rytíř s mečem přes nohy neodvracel obličej od plamenů. Kusy polen plápolaly, odpadaly od sebe, nikdo dřevo opět do hranice nesložil. Tím stísňujícím živlem u letního ohně byl křížácký meč i jeho nositel. Jeho mlčení bylo mlčením hrobu.

– Viděl jsem zrána na mýtině spousty čerstvé krve, – rozvykládal se později starší lovec. – Vlci někoho přepadli. –

– Vlci u nás zjara? –

Tak nebo tak, nějaký rozhovor přece jen začal. Dávali do pořádku vše, co se dalo najít chybného na zbraních.

V záři ohně, na němž si pekli srnce, připadali nyní Arminovi jak prušti uřezávači hlav. I hovor měl pohanský ráz.

– Něco zlého se stane, – připojil se pán ovčince. – Ovce dojily krev místo mléka. A děvče mi naříká, že zrána chodí po pastvě čerti a pijí nám vodu z potoka. –

Pohanské báchorky! Člověk by se zasmál, kdyby nebyla taková tma. Ta jim zkaluje rozum jako jejich oči. Příšerná krajina, zavál slaboučký vítr a už se les ohýbal, jako by zašuměly rozsochy obrovitých pohanských dubů a šelest křesťanských lip. Odkud to zavoněly? Armin von der Heide nevzhlédl od cínové konvice, a tak nepochopil, že je to květ plovoucí ve víně, co tu zavonělo.

Na slepou dívku za celý večer raději nepohlédl, a přesto cítil její úzkost. Mrzáci vždy cítí, když se plíží v krajině neštěstí. Vítr znenadání ustal, odumřel právě tak syčivě, jak začal.

– Ticho? – řekl pán ovčince.

Všichni pozvedli hlavy a mimoděk sáhli po nožích. Pes se narovnal a zavrčel do tmy. Pak zavyl.

Z noci se blížily kroky. Ovčák povstal s hořícím polenem a oddech si. Za zídkou stáli dva muži s pytli přes ramena, drželi se z dosahu světla ohně a měli v ruce nože.

– To jsou moji nejbližší sousedé, uhlíři, – zaradoval se pán ovčince. – Můžu je přivést k ohni, pane? –

Proč se ptal? Armin von der Heide odložil konvici. Lípové kvítky už nevoněly. Ti dva pobudové čpěli, páchli prašivinou a nějak se jim nechtělo k ohni, viděli příliš dobře bílá záda pláště sedícího rytíře i třpyt meče, který měl na koleni. Jako by u tepla uspával děcko. Váhali, až pochopil i on. Celkem rád. Mohl se vrátit k zídce, zabalit se do půjčené kůže a svého pláště a spát. Nebudou ho postrádat, spolykají připečené maso i se štětinami a začnou svůj věčný blábol. Bůh jim k tomu požehnej.

– Co je nového u vás na kopci? – ptal se uhlířů lovec sedící nyní na čestném místě Arminově. – Zhasli jste milíře? Viděl jsem kouř až za Lešnicí. Nějaká nová tlupa? –

– Právě proto jsem utekl z domu, – odpovídal uhlíř. – Rádi bychom tu dnes zůstali na noc. –

Hovor Armina von der Heide uspával. Nebyl o nic zajímavější než popraskávání ohně. Také slepé děvče odešlo záhy po něm. Nechalo

se odvést od ohně svým psem a nevzalo si světlo, nepotřebovalo je. Ukládá se teď nejspíš v chýši ke spánku, nebo naopak vyjde do letní noci a bude chodit po lukách jako za bílého dne.

Rozhovor ho pojednou zaujal a zaháněl spánek.

– Čeho se bojíš? Celý se třeseš! –

Lovec se přitom obrátil na uhlíře, skrýval ruku. Nechtěl jim ukázat paži, bál se ohně.

– V poledne k nám přišel cizí člověk, – bránil svého druhu starší uhlíř. – Vypadal uboze, měl dlouhé vlasy a oblečený byl jenom k pasu. Myslel jsem napřed, že je to vlkodlak! –

– Co chtěl? – zeptal se lovec.

– Najedl se a ptal se, na které usedlosti v okolí mají koně, že by se rád ucházel o práci. Řekl jsem mu, že se tady občas zastaví posel z kláštera. –

Armin von der Heide se chtěl znovu obrátit k zídce a spát, ale u ohniště začala hádka.

– Co máš na ruce? –

– Spálil jsem se, – bránil se poraněný uhlíř.

– Ukaž! – poručil lovec. – Odkud že to přišel? –

– Z Brodů, z osady. –

– Přímo? –

– To neříkal, nevyznal se tu. Mluvil jako cizinec, a přitom zná naši řeč moc dobře. Nechtěl ven z lesa. –

Lovec udeřil pohárem o kládu. Srnčí začpělo, ale nikdo neobracel škvařící se bok zadáveného zvířete. Krápance tuku jenom posílily plameny, jako by zasvítily na bludné cestě pochodně andělů.

Temnota tam nahoře se otevřela nadějí.

– Tak oni ho pronásledují, – pravil pán ovčince a bylo to nevy-slovitelné pohnutí lidí žijících ve volné přírodě s každým běžencem, ať to byl kdokoliv.

– Ukaž tu ruku! – Lovec překotil pohár s vínem a pojednou chňapl uhlíře za paži a přitáhl si ho k sobě.

– To je rána po noži! – zvolal, když se v plápolu začernal kus sražené krve a šrám napříč celé paže i žeber.

– Nebo po meči, – podotkl zkušenější lovec a tíseň mnohem temnější padla na společnost u ohně. Žádný nůž by nestrhl tolik kůže jediným švihem a nezanechal tak širokou rýhu.

– No ano, – pochopili tuto skutečnost i uhlíři, – přinesl si meč. Bůhví, kde ho ukradl. –

– To vy jste ho přepadli! –

– Ne, chtěli jsme jenom meč, – vykřikli oba ubožáci a oněměli, když se jim za zády ozvalo:

– Takový meč? –

Kdosi jim podstrčil před obličej jílec meče. Kov zazářil v přísvitu ohně. Armin von der Heide držel tu strašnou zbraň oběma rukama za ostří a neptal se nanovo. Četl jedinou odpověď v jejich zděšení, měli ji vepsanu na čele. Poznávali ty čtyři paprsky vtepané do kovu jílice, hroty řádového kříže. Jen zlými mocnostmi se mohlo stát, aby se v tak tichém kraji zjevily v jediném dni dva zcela stejně ocejchované meče...

Armin von der Heide odstoupil od ohně a uložil meč do pochvy. Cíl jeho putování byl nedaleko. Šel odvázat koně. Dál bylo zbytečné každé slovo, lovci hned zalili oheň.

A teprve teď si všiml, že krajinu zalévá měsíční světlo. Bylo vidět každý strom i člověka v jakémisi neskutečném tichu, krajina byla plna jednotlivostí, a přesto zůstala němá, jako by se zčistajasna octl v pohanském pralese v Mazurách.

VI Milíře

Tichaplný a bezpečný bývá takový střed lesa, zbavuje své obyvatelé tísně podhradí, zákeřnosti kupeckých cest, dává jim obživu a chrání před rozmary vládců. Vlídne útočiště pro člověka, pokud se v lese narodil, avšak kruté stanoviště pro toho, kdo je tu ve-třelcem.

Uhlíři, co pálívali dřevěné uhlí, znali svůj prales. Srostli s vlky i příšerami a rádi přijímali do svých chvojových srubů lidské vyržence. Bývala to divoká tlupa! Za mrazivých nocí zalézali do děr a kožešin, nanejvýš si přes zimu nakáceli potřebné množství bukového či jedlového dřeva a pak čekali na jarní tání. Neboť kromě dříví byla nejpotřebnější k jejich práci voda. A tak žili v blízkosti propustí a potoků a z doupat je vyhánělo teprve jaro. Víтали je po svém. Nejdříve urovnali louku při potoce, až byla rovná jak mlat, pak zarazili kůl. Prastaré obětiště mezi prvními bledulemi a blatouchy. Tělo obětovaného zvířete i člověka se pěkně obložilo dokola poleny, jako když vkládáš mršinu do mraveniště. Tu kupu pokryli tarasem, uplácali prkny a zasypali mourem a ponechali jen kruh pro založení ohně. Pěkná mohyla vzplanula vprostřed vzrostlého lesa a zlí duchové a lesní skřeti již nekazili uhlířskou práci. Dostali svou oběť a v tu noc se neodvažovali zabloudit k milířům klášterní lovcí ani svatí poustevníci a lidé z vesnic.

Les zůstal opět daleko. Místa, odkud stoupal dým do modra, bývala vypálená, praménky šedivého kouře prozrazovaly, že milíř správně prohořívá. Jestliže prošlehl z dýmníků plamen, uhlíři jej vzápětí udusili. V pralese zavládla denní lopota, kolem milířů se muselo chodit, přikládat, ucpávat, propichovat hrabicemi a stále polévat. Kdo by měnil takovou lopotu za bezpečnou vesnici? Když

shořel milíř, shořelo i živobytí uhlířů. Milovali proto raději dny, kdy se dým táhl podél říčky. Za takových bývalo v lese nejtišeji...

Zato za měsíčných nocí stoupal kouř vzhůru, dostával tah a často prošlehl ke korunám buků mocnější plamen. Tehdy bývalo uhlířům zle, oheň polykal výdělek, zdaleka vábil k jejich příbytkům dravou zvěř i lidské vyvržence.

Jednoho dne k nim přilákal kouř i toho vlkodlaka s mečem. Zčistajasna ho našli na zabláceném břehu, kde ležel v kapradí. Jeho šaty byly rozedrány, vlasy zaneseny špínou. Vychrtlý, jako by se živil kořínky a bobulemi, jeho meč v trávě však zářil.

– Co je to za dobráka, že spí s rukou na meči, – řekl nejmladší uhlíř a kopl spícího do žeber.

– Jsi němý? – ptal se ten starší. – Odkud máš ten meč, chceš nás tu všechny zabít? –

Ten ubožák nepozdvihl hlavu. Každý jiný by začal prchat nebo škemrat o živobytí. Tenhle ne! Nečekal, až se ho dotkne ruka, která sahala po meči. Vyskočil a vycenil zuby. Bylo to zachrčení vlka. Jedinou dobře mířenou ranou udeřil jen krajem meče uhlíře přes paži, jako by šlehl železným prutem.

Hned měl kolem sebe místo.

A to bylo všechno, zase si sedl pod olši s mečem těsně u nohou a čistil ostří chomáčem trávy. Pár krůpějí krve a páseček kůže, jako by sloupl povláček hada.

– Dábel nám ho poslal, – přežehnali se uhlíři, když tu blýskl tím mečem. Takovou zbraň mohli ovládat jen panští královrazi, a ne životem pronásledovaný člověk. I dýku měl pěknou, s trojhrannou čepelí, jakou nemá ani otec převor Doleator v Landšperku... Tou dýkou si klidně ořezává vousy, jako by se v kapradí nic nepříhodilo. Bůhví co ten provedl! Ať ho chytnou s vousy, nebo bez nich, stejně bude viset!

– Čí vlastně jseš? – zeptali se uhlíři. Rána mečem tolik nebolela, stačilo ji zaplácat blátem a zakrýt lopuchy. Na slunci krev zaschne.

– Lovec, – odpovídal.

Musel být zdaleka, když ani neznal svůj les. Pěkná povídačka!

– To tu spíš za dne? –

– Šel jsem celou noc, – odpovídal trpělivě. – Ve dne odpočívám.

Za nocí je chládek, jsou krátké, je brzo světlo. –

Co jim to povídá? Ukradl ovci a prchá z kláštera?

– A kdo tě tak zřídil? –

– Vlci, – lhal jim dál a nabíral si do dlaně čerstvou vodu. – Zabloudil jsem v lese, pátý den jsem nic nejedl... –

Pěkní vlci! Klášterní ozbrojenci na něho pustili psy, ti ho tak zřídili, vlčáci!

– Musels bloudit po moc divným kraji, – řekli uhlíři již vlídněji, – v létě u nás vlci nejsou. –

– To je dobře, – pravil skoro zvesela, jako by tu byl on pánem. Omytý se dost změnil, skoro jako urozený člověk, kterého ztratili sluhové při lovu. Co kdyby to byl skutečný zeměvládce, nebohý český králevic? Vyprávěly se takové zkazky u milířů.

– Tak dost, lidi, – vstal z kapradí a uložil meč do svých hadrů. – Podívejte se, co nosím na sobě. Jsem jenom prašivý poutník. Nechte mě trochu, ať si odpočinu, a ráno půjdu. –

– Kam? –

– Do Lešnice, – říkal již po pravdě. – Chci najít statek pána z Haugvic. –

A tím se konečně prozradil! Uhlíři se svorně zaradovali a řekli:

– Pána z Haugvic hledáš? Musíš sejít tamhleten kopec a pak přímo dolů. Kus dál je statek. Až vyjdeš z lesa, uvidíš ho. –

– Dobře, – řekl vetřelec, – pamatuju si to. Potřebuju sehnat koně. –

– Což o to, seženem ti koníka. Sami, – ujišťovali. – Můžeš nám zatím pohlídat milíře, když nespíš v noci. Ráno se vrátíme, až budem vyhrabávat milíř, a taky ti přivedem koně. –

– A chlapi, – zeptal se běženec, – co za to chcete? Jakou minci? –

– Nic, – odpověděli uhlíři, – lidi v nouzi si musí pomáhat. –

Taková byla pravda v lese! Hned si ho vedli kolem milířů ke srubu na pasece. Děvečka tam kojila dítě. Přeměřila si cizince zlým, přesto zvědavým pohledem, ale ani se nepootočila ke stěně. Zato on sklopil před její nahotou hlavu jako nějaký stydlivý řeholník.

– Zde se ulož a odpočiň si, je to tvé, – ukázali mu hromadu kůží a staré trávy za chatou. – Jídlo ti přineseme. –

Než mohl těm dobrým lidem poděkovat, nechali ho u příbytku samotného. Do kůží si nelehl. Přistoupil ke skulině a škvírou uviděl ty dva, jak spolu hovoří šeptem, i děvečku, jak pokládá děcko do kolébky. Neplakalo. Nevnímal, o čem se domlouvají oba uhlíři mezi sebou, viděl pouze ženu, jak ukládá do šatu své prsy.

Poznával ji, ani stínem by si za všechna ta léta nepřipomněl její tvář, kdyby přitom neukázala i tělo. To nezestárlo, spíš nakynulo věkem. Odkryté se zabělalo v pološeru, tak krátce jako tehdy. Dotknout se ho tak dnes, dospělými prsty...

To štěstí tak mít!

Proto z uhlířské mýtiny neutíkal, i když uhlíři zmizeli.

V pralese zavládlo ticho, milíře dýmaly a začaly cvrkat luční kobylky i cvrčci. Snad již usnulo i to dítě v chýši.

Čekal.

Rosa ještě nepadla, ale již se začínalo smrákat v lese. Obloha nachověla, mezi pařezy létali první svatojánci a mušky. Byl to červnový večer, který nemá konce.

Děvečka se objevila, když paseku zatopilo šero. Pouze obloha dosud neztemněla, blikala na ní jediná hvězda. Severka!

– Ondřeji, jsi to ty? –

Přiblížila se k němu tak tiše, že ji neuslyšel přicházet. Vyšla na mýtinu bosá. Polekal ho spíš její hlas, jak nežensky zazněl v podvečer. Uhnul tváří do hlubokého přítmí chatrče, ale žena se k němu sklonila sama a dotkla se jeho vlasů.

– Tady máš. Najez se. –

Postavila na pařez džbán s kusem placky, pokrm, po jakém celá léta toužil, pohlazení, o jakém pouze sníval.

Slyšel, jak žena vydechla. Usedla tak blízko do trávy, že by stačilo vztáhnout ruce a svalili by se oba.

– Chodím vypomáhat na planiny, – odpovídala zvolna a odháněla komáry. Celé to její zaprášené, uhřáté tělo prahlo po noční rose, ani kouře z milířů nedokázaly zahnat mračna hmyzu z hromad větví a zablácených kmenů.

– Ale ty, Ondřeji! – Děvečka se na něho ani nepousmála, připadal si zase jako chlapec před jejím zpytavým pohledem. – Nikdo ani neví, kdy jsi přišel. Dokonce mi v Brodech říkali, že musíš být mrtev. –

– Já, – hlesl takřka nezvučně, – proč mrtev? –

Tma orámovala její těžké tělo, co chtěla vysлідit v jeho očích v takovém večeru?

– Ty, Ondřeji! Hledali tě. Naši byli na výpravě s králem v Prusích. Hodně lidí se už vrátilo, jenom ty ne. Prý tě dal otec ke křižákům tam na severu? Je to pravda? –

Začal jíst, pomalu si odlamoval placku a každý díleček namáčel v mléce. Co odpovědět? Udeřit dívku džbánem a začít utíkat? Řekl:

– Nevíš, patří ještě statek dole Haugvicovům? –

– Komu jinému? Už jsou posledními českými pány v kraji. Tolik se změnilo. Osadu teď opatruje klášter a já mu patřím taky, – její hlas zněl poněkud omrzele. Marnili hovorem červnovou noc. Svatojánské mušky svítily stále zeleněji, vrcholky buků a jedlí už také netrčely do oblohy. Nebe i obrysy krajiny se spojily v začátku noci. Znovu se ho dotkla svými prsty.

– Pojdme dovnitř. Můžeš se něčeho dobrého napít. –

– Nemůžu. Musím hned pokračovat v cestě. –

– V noci! A kam musíš jít? – ptala se vesele. I ten dotek byl hrubý, prsty měla zalepené smůlou nebo zaplácané mazlavinou, z které se dělá uhlířský mór. – Za Haugvicovými? Tam jsou dávno kopřivy a strašidla, tos nevěděl? –

Nehýbal se v hlubokém příšeří srubové zdi. Haugvicův statek je pustý? Co se tu stalo s lidmi i s krajinou, jaký klášter?

– Jen proto, že jsem tu já, Ondřeji? –

– Proto ne, – odpověděl. – Zvykl jsem si spát venku. Ráno zajdu do Lešnice. –

I přes temnotu vycítil, jak se její sotva viditelné tělo odklonilo, řekl něco hrubého? Co zase pokazil?

– Je mi líp tady, – dodal hned smířlivěji. – S tebou! –

– Tady? – ozvalo se pojednou ztišeně a docela žensky, byla tak blízko, že ucítil její dech a tušil, jak se jí rozšířily oči i nosní chřípí. – Pokaždé ses jenom odvracel, když jsem chodila po dvoře. Nebyla jsem ti dost dobrá, vím to. –

– To ne, – odpověděl. – Vždy ses mně líbila. Báł jsem se jenom otce, víš, jaký je. Báł jsem se, že... –

Položila mu ruku na loket, zavoněla smůlou.

– Byls přece děcko, Ondřeji! Ale díval ses, když jsem se myla v komoře... Víš aspoň, jak se jmenuju? –

– Jak? –

– Dorotka, – pochlubila se a usmála. Zdálo se, že se při tom třese pařez, a ne jen její tělo. – Tak ty žiješ. Není to lepší? –

– Je, Dorotko, – pravil. – Určitě. –

– A neříkej Lešnice. Mohl by ses prozradit. Správně je ted' Landšperk. Od té doby, co je tu ten cizácký klášter. –

Zaskočila je skutečná noc, s tím se smířil, sotva se žena objevila. Kolem každého uhlířského tábora se vždy vyskytne nějaká ta odložená, z podlesí vyhnaná běhna. Ale čím se mohl prozradit? Na tom nezáleželo, nechal se táhnout dál k milířům.

– Tudy, – říkala, – vidíš mě? –

– Ano, Dorotko, – řekl Ondřej, – vidím. –

A hleděl do prázdna, když hrábla do milíře holýma rukama, proto byl každý její dotek tak vyprahlý jak popel.

– Bude nám tu do rána teplo. A za chvílku sem přijde měsíček, – vykládala Dorotka a shazovala ze sebe suknicí.

Líp než v pekle, říkal si Ondřej a sám se svlékáním tolik nepospíchal. Bez hadrů se nějak zmenšila, ztratila svůj dívčí obličej, zbylo holé tělo.

– Jak se daří otci? – optal se.

– Pokud vím, daří se jim dobře, – vykládala a klesla k němu na hromadu s vyschlým uhlím. Chrastilo to, jako by řádily potmě myši. – Šla jsem brzo po tobě. Taky mne vyhnal z domu... –

Na ničem už nezáleželo, přitáhl ji k sobě, ale vyprostila se s výčitkou:

– Ještě jsi mi neřekl, odkud jdeš? –

– Co je ti po tom, couru, – řekl surově a jeho stisk byl tak prudký, až žena zaúpěla.

– To jsem si mohla myslet, že jsi takový surovec. Mohla jsem vědět, že budeš takový. Vždycky jsi byl ke mně hrubý... jak tvůj otec! –

– Ztichni! – poručil jí a zakryl ústa začernalou dlaní.

Probralo ho něco úpěnlivějšího než její nářek, z lesního ticha se ozvalo zaržání koně. Po zemi se blížil dupot, nemohly to být kroky jen těch dvou uhlířů. Na paseku se vyrojily jakési postavy se světly i klacky, zablýskly nože.

Hledali ho za chatrčí, pak stanuli u zádveří.

– Lovče, – volal ho tiše uhlíř, – už jsi vzhůru? –

Neozýval se jim. Pobil by takovou tlupu mečem, pokud by byl v sedle. Opěšalý neměl v té uhlířské pasti šanci.

– Jsi tam, pane? – volali do chýše. – Vedeme ti koně. –

– Tam spává Dorota! Coura, určitě mu zvedá sukni na noc. –

– A tys chtěl být jediným, – smáli se ostatní. – S tvým kozím obličejem? –

Pustil ženu a řekl šeptem:

– Jdi tam. –

– Zabijou mě, – hlesla, ale postrčil ji střenkou nože:

– Jdi! –

– Jsem nahá, Ondřeji, – bránila se, ale šla. Nějakým hadrem si přikryla hrud' a na pasece zazářila její záda až neskutečně bíle. Planinu si již našel plný měsíc a bylo tu světlo jak na severu v bílých nocích, kdy se bojovalo s pohany v mrazích a na ledě v tak příšerném světle.

Ondřej si začernil rukama obličej uhlířským mourem. Tak se natíraly tváře i helmy při výpravách do pruských bažin. Plížil se z dosahu měsíce k spásonosným temnotám dalších milířů, kupily se tu jak pohanské mohyly v posvátném háji a měsíc zaléval Dorotčino tělo, kouř z dýmníků jím byl prosvícený.

Pryč! Do tmy křovin zbývalo pár kroků, ale Ondřej opětovně uslyšel koně. Viděl dobře. Ještě ho nepomátl příšerný svit. Na kraji paseky čekal skutečný kůň s rytířským sedlem i vakem. Uhlíři tedy dodrželi slovo!

Odložil ranec do trávy a stačilo se přiblížit ve stínech a sáhnout přes kořeny k obtočené uzdě. Světle plavý byl ten kůň, praznámé rasy, i smyčka zauzlená, jak ho naučili poslepu v řádovém hradě, stačilo trhnout spodním uzlem, ale Ondřej to neudělal.

Hned u svého čela spatřil nohu v železné nohavici. Stála pevně v kořenech a Ondřej čekal, kdy ta železná tlapa dupne na jeho paži a přišlápne ji jak hada i s rancem a zabaleným mečem. Ten, kdo stál nad ním, však meč nepřišlápl.

Ondřej pozdvihl hlavu a uviděl nad sebou vysokou siluetu v řádovém plášti. Její tvář byla zastíněna, i oči; meč v ruce se však třpytil.

– Armine? – hlesl Ondřej v tom vyhřezlém měsíčním světle. Neboť to byl Armin von der Heide a nikdo jiný, kdo stál proti pahýlu na pasece, úplněk měl za hlavou a vysoká tráva mu sahala po kolena. Usnul snad vestoje? Nebo ho omámil kouř z milířů, že tu stál bez pohnutí?

– Vstaň a pojd', Ondřeji, příteli, – promluvil.

– Kam? – ulekl se Ondřej.

– Zpátky. – V úzkém obličejí řádového rytíře vystupovala nepřirozená bledost, zvláště v tom příšerném přísvitu. Jeho slova se nesla po mýtině překlidně, ztraceně:

– Zachováš si život, když se vrátíš. Komtur ti dává milost. –

Propásl výhodu nečekané rány, Ondřej si stačil přitáhnout ranec s mečem, odhodil z čela zpocené vlasy.

– Děkuju pěkně, – vydechl si pořádně. – Ted'?' Když mám tři dny cesty domů? –

Armin von der Heide jen neochotně otvíral oči do měsíčního polosvitu. Nehnulo s ním, že si Ondřej vybaluje meč, že se k nim blíží dupot a hekání lidí.

– Vrať se, Ondřeji, pro spásu duše. Zase najdeš slávu boží. –

Promlouval si tu, jako by se sešli při hodinkách za řádovou kaplí, a zatím už všechno na planině řvalo po krvi!

– O moji duši se nestarej, – zamračil se Ondřej. Uřícení lidé už ho uviděli, polonahá ženština ukázala přes paseku:

– Tam ho máte, vlkodlaka! –

– Ta už si najde klid, – odpověděl Ondřej. Byl obklíčen.

– Ale ztrácíš ten na nebesích! –

Ondřej pokrřivil rty. K rokli měl únik zatarasený Arminovým obrysem a mečem, přes toho neprojde. Lidé s kyji a uhlířskými hračicemi mu číhali za zády, ale spíš to vypadalo, že se chtějí společně bránit, než aby ho hned napadli.

– Bude dost času, abych svou vinu napravil, – řekl Ondřej. – Ale nejsem si žádné vědom. Dali mě do řádu bez mé vůle, nikdy jsem nechtěl být křižákem. –

– Stal ses jím, – připomněl smutně Armin von der Heide, byla to marná řeč, nebylo úniku. – Toho se nezbavíš, když svlékneš náš plášť. –

– Škoda řečí, Armine, – řekl Ondřej. – Nech mě a jdi! –

– Nemůžu, Ondřeji, – pravil Armin von der Heide s velkou naléhavostí. – Dal jsem slib komturovi. Já se nemohu vrátit bez tebe. –

Ondřej se už opět usmíval. Chudák Armin, tak on dal přísahu komturovi! Tím hůř pro něho!

– Můžeš se za mne modlit, – ušklíbl se Ondřej, omotal si cary kolem předloktí jako případný štít a potěžkal meč. – Měj se blaze, bratře! – řekl a otočil se.

Šel vstříc houfu v prostředku osvětlené paseky. A Armin von der Heide mu v tom nebránil, udělal sotva krok za Ondřejem, ale ten už stál čelem k lidem.

Zdánlivě netečně mžourali v kouři, a nejbliže vyhublý uhlíř, kterého si poznačil už za dne v kapradinách. Měl přichystané provazy. Ten slíbil koně a zatím přivedl klášterní ozbrojence a Armina. Toho tedy nejdřív!

Zastoupili mu cestu, čekali na houknutí, aby se na něho současně vrhli. Dobře si všiml lovce za pařezem i druhého uhlíře s polenem. Ondřej se odklonil trochu od průseku, aby nezasáhl polonahou ženu, a tál.

– Tobě něco dlužím za koně! –

Uhlíř se zapotácel, oběma rukama se chytil za tvář, z které vyšpláchla krev. Lidé hrůzou oněměli. Ostří meče protálo tepnu a zajelo do lidského trupu. Stříkalo to do výše milířů, vzápětí se svalilo druhé tělo. Bez úderu. Tak šílený výkřik mohla vydat jen hroučící se žena, teprve po ní žuchl do trávy přetátý trup. Kouřilo se z něho. Lidé, probraní výkřikem a zdivočelí zoufalstvím a krví, se vrhli dopředu, nemohlo je zadržet ani mocné volání přes planinu:

– Ruce pryč od něho! Ten patří mně! –

Armin von der Heide viděl, jak se Ondřej zakymácel. Udeřili ho planoucí pochodní po nahém hřbetě, oba lovci ho už obešli a tasili nože. Jenom ovčák se otočil a okřikl Armina von der Heide bědujícím hlasem:

– Co ti tu patří, pane? Podívej, co natropila ta bestie! Nech nás a táhni po svých! –

Celé to klubko se zavlnilo, zazmítalo v řevu a kouři.

Armin von der Heide přeskočil pařezy, několika skoky se přenesl přes mýtinu, jako by letěl anděl vzduchem. Ondřej se ještě bránil, ale bylo zle. Jeho meč se srazil s uhlířovým polenem a kov náraz nevydržel! Něco neskutečného! Vzduchem kříslo ostří jako odhozená podkova. Dostal dalším kolíkem přes hlavu, začpělo to spálenou kůží a vlasy. Nebylo záchrany, v pěsti mu zůstal jílec s pahýlem železa a lovecký hák svištěl, aby mu roztránil lebku.

– Doraž ho! – ječela žena.

Rána však nedopadla, mnohem strašlivější síla přetala hák v letu. Nový meč vpadl do zápasu jako zjevení spásy a roztínil vzduch šlehaní, rozmachy mocných perutí. Rytíř v bílém plášti s černým křížem chránil klečícího Ondřeje a bil celý houfec. Nebylo síly, aby zastavila tu řež. Ondřej byl zachráněn, spasen mocnou silou řádu. Dávno ho nezajímalo boj, stál tu Armin von der Heide s řádovým mečem.

Christ ist erstonden! zpívali v takových chvílích křižáci v nejnelibostnějších řežích s pohany a vzduchem švihaly meče a utínaly nohy, lidské paže i hlavy, chorál přehlušoval nárek a úpění o milost dobíjených lidí. Nebylo milosti, nebylo zemdení. Povstal Kristus! Veselme se všichni, on bude naší útěchou... spásou jedinou. *Kyrie eleison!*

Bylo dokonáno.

Oba lovci už leželi v trávě, při nich podupané vnitřnosti uhlířova trupu. S bolestným kvičením se plazila od mýtiny polonahá žena, vběhla do chatrče, uviděla své dítě a skryla je do náruče. Přitisknuta k trámům hleděla k milířům, kde stál ten hrozný rytíř s mečem.

Vše ostatní se válelo po zemi v kalužích čerstvé, v noci černavé krve a kusů těl. Čpělo to, něco ještě chroptělo a ztichlo. Kouř ustupoval a měsíční světlo poklidně ozářilo povražděné lidi.

Rytíř v bílém plášti sklonil meč. Tvář měl mrtvolnou a oči se až teď vracely ke skutečnosti jako z dávného snu.

Žena tiskla dítě k tělu, po tváři jí tekly slzy, ale její štkání nebylo slyšet. Uhlířská planina se stávala slzami nezřetelná. Jedno z těl se

zvedlo a belhalo s poraněnou nohou. Ovčák se ohlížel k milířům a mizel v cárech dýmu. Nikdo ho nepronásledoval.

Z lesa houkaly sovy.

Dítě neplakalo, nedokázalo ještě vnímat hrůzu, těšilo se plamenky světla na mýtině.

Armin von der Heide překročil ležící těla a šel k svému příteli. Našel ho, jak klečí v popelu, tvář má zmazanou sazemi a stékající krví, jinak byl nezraněn.

– Máš svůj plášť, Ondřeji? –

Ondřej se dusil zápachem krve a dýmem. Nevstával, jako by mu chtěl dávivý kašel vytrhnout srdce a plíce z těla. Odhodil zbytky svého meče a zpola vnímal, jak Armin von der Heide rozbaluje jeho ranec a navléká mu řádový plášť.

– Vezmi si ho. A utři si obličej. –

Urovnával mu cípy pláště k tělu, pak mu otřel obličej lněnou, při krajích čistou řádovou košilí. Zrovna tak se otírají rány zabitým po boji. Co to říkal?

– Vše bude zapomenuto, Ondřeji. Půjdeme! –

Schoval meč do pochvy, odvrátil se od mrtvých kolem milířů a kráčel pomalu na cestu.

– Vykonáme spolu kajícnou pout' na hrad Venden. Potáhneme zase proti Livoncům a Estům, Ondřeji. Nebo ještě dál... na sever, kde už není živoucích lidí, jenom led. Kam až dojedeme! –

Ondřej měl na sobě opět řádový plášť a klopytal za ním. Mluvil o jakési spáse přítel Armin a odvazoval koně. Koho tu pomordovali, nebyli žádní pohaní, ale bohabojní lidé.

Vzdalovali se ve tmě té smrtonosné rokli. Ještě přebrodili říčku a svalili se vysílením. Dalo by se jít dál přes noc po zvuku vody, ale Ondřej již nemohl.

– Nevadí, vyrazíme dál za světla, – rozhodl Armin von der Heide a rozdělal oheň. Nebyl už spěch. V červnu se rozednívá brzy, ze tmy již

pokřikují ptáci, říčka šuměla k rozbřesku. Mohli putovat zpátky třeba měsíc, třeba rok, než dojdou do řádového hradu, celý zbývající život...

Nebylo odchylky od tak pevného cíle. Pro hvězdy toho návratu odříkával Armin von der Heide šeptanou modlitbu a bděl nad přítelovým spánkem. Za šest dnů pochodu dorazí k zemské hranici. Ve Slezsku má své noclehárny a špitály řád, celou síť německých domů a opevněných kostelů od splavného toku Visly až k moři! Na cestu se ptát nemusí, i ve tmách této země je povede Severka.

Za úsvitu Ondřeje probudil a podělil se s ním o zbylé jídlo. Chvilími jeli oba na jednom koni, většinou koryty vyschlých potoků, víc se vezl Ondřej. Přes úvozy a úžlabiny mimo lesní cesty šli oba pěšky, báli se, aby si kůň nezlomil nohu. V prvním klášteře jim dají čerstvého i pro Ondřeje, stačí se prokázat řádovými znaky.

Mocná a pevná je síla řádu, vítězí nad ubohostí lidí i úklady svých nepřátel! Ondřej už mlčel, bál se pozvednout hlavu a setkat se s všeodpouštějícím Arminovým pohledem. Jeho vůle k odporu byla zlomena řeží na pasece.

Armin von der Heide byl neúnavný v pochodu, táhlo ho to neomylně vytčeným směrem jak vlky, co táhnou v tuto roční dobu daleko k severu, jen málokdy odpočívali.

Zastavovali však při každém korýtku s vodou, u každé studánky pod lesem. Kůň nespotřeboval tolik vody, co on. A tak se Armin von der Heide často rozvyprávěl:

– Co jsem se vrátil ze Svaté země, trpím strašnou žízňí. Jako bych hořel, Ondřeji. –

A tu jim zasvítila přes kamenitou stezku stružka vody. K té si Armin von der Heide klekl a rozhalil řádový plášť.

– Podrž koně! –

Pramének vytékal z lopuchů, klikatil se jako hádek a žbluňkal opět na druhé straně. Takových zurčelo ještě včera v krajině bezpočet a za jediný den vedra jich spousta ubylo a už tolik nezvučely. Armin von der Heide si musel přes cestu lehnout, aby se napil.

Ondřej držel koníka a čekal; ani žízeň neměl, nevadilo mu ani slunce, ani prach. Byl vděčný slunci, že ho otupilo a vyprahlo jako ty louky kolem cesty, mohlo je třebaš spálit!

– Ten písek si nesu z pouště před Akkonem... –

Sotva vnímal, co mu to říká Armin. Rozhaloval si plášť a pokropil i váček, který tam nosil. Hrst písku, co s tím?

– Řádoví bratři ho nasýtí svou krví! Pálí strašně, jako bych ho měl uvnitř v sobě. Strašlivá hřivna, té se nelze zbavit... –

K Ondřejovi dotíral prázdný zvuk místo Arminova vyznání, nedalo se to odehnat máchnutím řádového hávu. Bylo v něm k padnutí. Co to tu zabzučelo? Rozhlížel se otupenýma očima proti slunci a vzduch zlátnul bzukotem.

– Bůh tomu chtěl, Ondřeji, abych přežil. Abych táhl na sever místo k Jeruzalému, abych se stal svatým... –

Včela! Odněkud letěla včela a zabzučela nad pijícím Arminem, ležel u praménku, jako by se díval do země.

Ondřej sepal ruce a přivřel oči. Slunce oslňovalo. Lesy pro divoké včely byly daleko, obydlí na dohled žádné, a přesto slyšel včely jak doma na pasece. Sádek s ovocnými stromy a roubený chodník vede k nabílené zdi odlehlého statku a tam stojí kdosi před vraty. Jsou otevřená. Jakási žena v bílém, nevěsta a otec, otec...

Ondřej spojil ruce, až mu zbělaly silou, a udeřil!

Tady byl Akkon Armina von der Heide! Pijící tělo se napnulo při tom zákeřném úderu, chtělo se pozvednout, vzkřiknout, ale další a další rány spojených pěstí je přibily zpátky k oblázkům na zemi, dokud nepovolilo a rty nadobro neklesly do praménku vody. Barvily ji krví.

Řádový plášť i meč ležel s Arminem přes cestu, byl to přece jen řádový rytíř... neslyšel už zurčení vody ani klapot koně, který se mu vzdaloval.

Nelétaly tu již žádné včely.

Jen mouchy...

Od kopyt se prášilo, jak by cesta hořela. Ondřej hnal koně po staré zemské silnici, dávno minul zpustlý Haugvicův statek i zalesněný vrch, kde si spokojeně dýmaly milíře. Lidem se nevyhýbal, sami ho zdravili a ustupovali k okrajům cesty, neboť jel na koni a nesl na sobě řádový plášť s černým křížem. Objel jen zdaleka nový klášter v Lešnici a putoval stále neznámější, přesto vytouženou krajinou.

Domů!

Ještě tři dny!

Nezastavoval, aby vyměnil koně, raději ho zchvátí a uštve a dojde zbytek cesty třeba po kolenou. Slézal jen v lese a vedl koně mezi stromy. Obcházel pařezy a záseky a tichem se neslo jen cvakání kopyt.

Ondřej rozhrnoval větve a sekal stvoly kapradí dýkou. Pak se podíval za sebe. Daleko na slunci probleskujícím mezi jedlemi spatřil něco bílého, co se pohybovalo. Byl to člověk, co se táhlo za ním a klopytalo v úžlabinách? I z té dálky by poznal Ondřej na bílém plátně zřetelný kříž.

Co se to plížilo s ním? Kdo ho volal jménem v lesním šeru? Byl to nářek těch nevinně ubitých na pasece, úpění celých kmenů při křížáckých výpravách proti pohanům.

Už nikdy!

To bílé, co se táhlo lesem, byl kouř z lidských obydlí pod kopcem. Ondřej nasedl na koně a prodíral se raději jiným směrem. Vrátil se domů bez meče a bez pláště, jak potulný vrah, ale vrátí se sám. Vlasy měl plné pavučin, jak se prodíral podrostem, záda popálená, a mlází ho šlehalo přes oči.

Stmívalo se.

Čekala ho poslední noc cesty.

Přijel až na planinu, kde začínal pás pevnější půdy, kde by mohl pobídnout koně do trysku. Ale Ondřej začal přitahovat uzdu koně a pak zcela zastavil. Bylo ticho, z lesa křičely sojky.

Proti sobě uviděl dvě hory. Jedna z nich bude Spálenisko a druhá Baba, která z nich to bude přesně, nepoznal. Kopce se mu ukázaly z opačné strany, než jak je vídával v dětství.

Byl u cíle.

Dojel ke kraji rozlehlého rašeliniště a tam pohřbil svůj řádový plášť. Plátno s křížem se vzdouvalo, zabodl je kolíkem a v soumraku se neslo bublání bahen a šelest mûr, voda v rýhách pustiny světélkovala. Plášť se navěky ztratil.

Ondřej přivázal koně k pevnějšímu trsu a sám si nařezal ostržici a z trochy rákosí lůžko. Pak pozvedl hlavu, kromě kuňkání žab nic nezaslechl. Chystal se ke spánku, a pak jeho oči zase zpozorněly. Něco tu obcházelo rašeliniště, jako by chodilo po suché zemi. Sáhl k pasu, aby se přesvědčil, zda je meč v pochvě. Ale neměl svůj meč, ztratil i pás řádového rytíře, měl jenom dýku v hrsti. Zaslechl jakési zapraskání. Blížilo se to. Přikrčil se v chomáčích ostré trávy a řekl bojácně do tmy:

- Armine? -

Ale nikdo mu neodpověděl...

Byla to mlha?

Část druhá
VČELY

VII

Doma

Ještě záhyb stezky, ještě břeh propletený vrbovím a zabělají se zdi. Tam! Stovka posledních kroků, těch nejtěžších, a chodník v borůvčí končil. Ten pohled byl příliš toužebný, aby potěšil, když se stal skutečným. Mýtina s trávou a ještě vyšším kapradím se svažovala. Hned pod lesem stál rozlehlý zemanský dvorec a slunce zářilo na obou malých věžích a kamenných zdech. Střecha byla zašedlá šindele. Prošlá léta dala dřevu pevnost kovu. Proč tak všechno strašně zevšední, když se vracíš domů?

Ondřej z Vlkova stál dosud skrytý za stromem na pokraji lesa. Měl na sobě zbytky drátěné košile, provaz kolem pasu, v rohové pochvě dýku. Kdo nad ním zaběduje první? Bylo otevřeno.

Ale žádní huňatí psi neleželi před vraty na slunci, ani človíček nestřežil past před svou věží. Kde jsou všichni, kdy se ozve nejstarší pes? Nic. Všude takový klid, jako by nebyl statek dávno obydlen, jen zpod mezí vycházel cvrkot lučních kobylek a cvrčků. Tady se léto opozdilo. Teprve kvetl hloh a hruška, na loukách se páslo stádo, vzduchem zabzučely včely. Rodný Vlkov!

Vyšel z pásma stínů a vyvedl koně na přístupovou cestu. Teď ho zvětří konečně psi! Vřítí se do otevřených vrat a poplaší drůbež i děti na dvoře. Nabere je do náruče a poklekne rovnou na mlatu. Tady jsem! Tak se vrací domů z válčišť!

Ale nic se mu vstříc neozvalo, koníka nepobízel. Sotva se vlekli k vratům, a když dojeli blíž, zaduněl řetěz. Neviditelné ruce spustily závaží a zarážely závoru.

Ondřej udeřil do vrat a zavolal k hradbě. Jako by plivnul na bránu, tak pustě vyznělo zvolání, nikdo ani nehvízdl, ani nebil na poplach.

Slunce se nevychýlilo, a přesto bylo Ondřejovi hůř, než kdyby jej překryl mrak. A tu se kdosi ozval z útrobu věže.

– Kdopak jseš? – zvolal nahoru Ondřej. – Ukaž se! –

Jenom smích mu odpovídal. Skuhrání strak nad mršinou. Nikdo neukázal svou škaredou hlavu.

– Otevřete! Hledám pána z Vlkova. –

– Šel jsi kolem jeho hrobu, – zaznělo shora a smích se zadrhl jak smyčka kolem krku.

Bylo ticho, včely už jen pokojně bzučely.

Ondřej sestoupil z koně, vyhnul se stínům a dotkl se prsty výplně vrat. Povolily, dřevěná brána zaskřípala a otvírala se dokořán, a stál v nich stařec s napřaženým oštěpem. Tvář s vymlácenými zuby a zrytá jizvami a prašivinou.

– Boží pozdrav, Jakube, – řekl Ondřej. – Ani mě neobejmeš? –

Pacholek před ním ustoupil, zapotácel se o krok a oštěp mu vypadl z rukou.

– Ty, pane? –

Ondřej zavřel oči, jak ho uhodila prázdnota dvora a pustota trámových ochozů. Ani holubi se nepopelí v podsebití, neviděl ani kočky. To nic. Vytřel si prach z očí.

– Kdo přišel, Jakube? – ptal se ženský hlas od vnitřního domu.

– Paní, těš se, – obrátil se čeledín a bylo ticho, že bylo slyšet crkot korýtka s vodou u studny, vzduchem poletovaly plevy a dvorem se táhl stín.

Žena, která vyšla z domu, položila nůši s prádlem na mlat. Její šat byl strohý a obepínal těžké tělo, přes vlasy měla přetaženou tmavou kápi. Nic světlého, ani kraječku vdovy. V jejím přísném obličejí vše strnulo, uleklo se otrhance ve dvoře, trochu se zapotácela, jako by šlehl do sýpky zčistajasna blesk. Nemohlo to být horší. Volali na ni:

– Paní Lenoro, podívejte se, kdo se nám to vrátil! –

Kdo? Kdo to tu stál vprostředku dvora s hlavou sklopenou, s vlasy zaprášenými? Nad čím se její lidé radovali? Už klapou okenice,

po ochozech hlučí kroky a odevšad ze dvora i chlívů se sbíhá čeled'. A tu ten ztracenec pozvedl hlavu, šedozelené, přesmtné oči. Byl to úsměv, nebo jen nepodařený škleb, s čím se setkala?

– Můj bože, Ondřeji, – řekla ta žena a přiblížila se k němu. – Pojď a nestůj u vrat. –

Uhnul sám očima. Dobře vycítil, že ho nevítá překvapení ani radost, jen divoký úlek v skrytu ženiných očí.

– Nech mne, matko, – požádal a vyprostil se, – mám blízko k pláči. –

Ale služky ho již obklopily, poklekaly a líbaly mu ruce, ta nejstarší z nich se ptala:

– Neznám ho. Ten je krásný, kdo je to? –

Jako by sem slítnul v pravém poledni na hnojiště anděl.

– Ondřej, matičko, Ondřej přece – – náš mladý pán... – Pryč ze světla! Ondřej toužil po stínu, nejraději by utíkal zpátky do šera vlhkého lesa, a zatím klopýtá drobnými, kvapnými kroky k vnitřnímu domu. Málem narazil do trámu. Ale byl z dosahu slunce. Opřel se o brlení, za všechna ta léta zešedlo, ale nepovolilo, i když se opřel celým tělem. Tady stával vždy lovecký stůl, otcova truhla s bičí a vábničkami. Ani tady nezůstalo šero, ve střeše jsou díry, slunce se posmívá až sem. Nebyl tu ani domácí pes, natož otcova smečka. Jen po příčkách lezly stonožky.

Je to sen?

Vonělo to zpuchřelinou. Strop z jedlových trámů byl nevysoko, zdál se na dosah jediného úderu hlavy. Co bylo nad ním? Už si nepamatoval. Spával tam někdo, kdysi dávno.

V krovech tikali červotoči...

Lámal si pšeničnou placku upečenou na plátě v kamnech, seděl v jediné prostorné jizbě v kruhu zbylých lidí a nedokázal uvěřit, že je opravdu doma. Nepostihl je mor ani vojna, nevyhořeli. Stalo se něco horšího: ještě všichni žili... až na jednoho. A ten tu byl s nimi a říkal: Co tu chceš, chlapče? Porušils můj slib! Jak to, že sedíš s mou

ženou v čele stolu? Kromě nich dvou tu nebyl nikdo mladší. Čeled' tvořily vesměs staré služky se zády pokřivenými prací, vlhkostí vlkovského zdiva. Ty ubožačky žijí věčně, čím hůř, tím déle. A jenom dva čeledíni s očima slzícíma a mrkajícíma v plápolu voskovic. Ti všichni jedli za hlubokého ticha ze společné mísy.

Ondřejovi kladla Lenora maso na dřevěnou mísu na stůl.

Maso z vepře!

– Proč mi dáváš do zvláštní misky? – Copak jsem prašivý? –

Nikdo hned neodpověděl, čeled' se neodvažovala pozvednout hlavy od desky stolu. Zdálo se, že se tiše radují, že je v domě opět křik a křivda. Stáří se raduje, když je někdo neprávem bit, a rádo přijímá i rány vlastní. Udeří dlaní do stolu?

Nedočkali se.

Při každém jeho slově přelétla bolestná vráska přes čelo paní domu.

– Co na nás křičíš, Ondřeji? – řekla. – Nejíme maso od jeho smrti. –

Zase smrt, zase půst. Nosný trám byl proděravělý červotoči a dřevokazem, jako by se v něm zavrtaly kalené střely.

Lenora se nehýbala, měla zavřené oči.

– Bůh ti zaplat', paní, – řeklo služebnictvo, uklánělo se pouze k ní a vstávalo od stolu. Jemu neděkovali, jako by tu byl hostem.

– Jakube! – křikl za posledním pacholkem. – Odvaž na noc psy a zavři vrata. A ráno buď u mě! –

Čeledín přikývl a zavřel za sebou dveře.

I v těch byly děravé stopy škůdců.

Ondřej osaměl s matkou.

– Čeho se bojíš? – promluvila se zavřenýma očima, aby se nemusela dívat na Ondřeje.

– My jsme ve Stummu vždycky odvažovali psy na noc, – odpověděl a ona se otázala:

– Kde? –

Nedopověděl, že jde o jméno řádového hradu. Stumm znamenalo němý! Lepší než slova je popraskávání ohýnku pod kotlíkem, hučelo

to jako pokraj moře. Netopilo se tu často, proto měl jícen tak hučivý tah, proto se tu zavrtali červotoči a kůrovec. Šíp z křižáckého luku by proděravěl ty dubové dveře naráz. Do tloušťky dva a půl palce vnikala mířená střela. Sám viděl zbrojíře, jak mu opeřený šíp probil z dvaceti kroků brněnou suknicí, stehno, dřevěnou kolébku sedla a připíchl jezdce ke koni... tak dorazil do Stummu k ránu. Zasáhli ho vlastní sluhové.

Žena ho vyrušila, pozvedla ruku a dotkla se jeho lokte, jako by se dotýkala hada.

– Jdi nahoru a odpočiň si, – říkala laskavě, – a až potom se najíš. Nemáme už žádné psy a taky tu nebudou, nikdy, Ondřejí! –

Zdálo se, že ta slova i dotek Ondřeje uklidňují. Vyčkal, až matka oddálí ruku. Široká pokojná žena, voní jak pšeničné pole. Táhne z ní smír. Kdo jí naposled rozhalil prsa pod tím černým převlekem? Vlasy si odkryla před večerem a byly spleteny do strohých uzlů kolem hlavy. Myslela na totéž jako on?

– Ty spáváš nahoře, matko? –

Usmála se. Nebylo pochyb, neurazil ji tou otázkou, naopak. Rozvykládala se:

– Komora je teď prázdná. Chybí tam světlo. – Její povídání znělo smířlivě, vyrovnaně, jako by měla radost, že je vše, jak je: – Okenice jsme dali zakrýt, když vynesli tělo z domu. Tak je to, Ondřejí. –

Mlčky se díval na její tělo ozářené voskovicemi. Pod sepnutými záhyby byly ukryty široké paže a pod koženým pasem vystoupilé břicho, i když nečeká dítě. Pletence vlasů se matně leskly. – Mají tam teď hnízdo jiříčky, taky se vrátily na léto. –

Jako by cítila jeho pohled, neodvažovala se pozvednout hlavu. Konečně se pohnula a přilévala mu z konvice víno.

– Hodně ses změnila, matko, – řekl Ondřej.

– Ani ty už nejsi chlapec, co od nás odcházel, – odpověděla a vydržela jeho pohled.

Byli na tom se životem stejně.

Nemusela nic říkat. Položila čelo na trám ve zdi a odklonila se.

– A ty? Našel jsi štěstí u moře? –

– Štěstí je jenom slovo, – odpověděl Ondřej. – Lidi je často říkají, ale nikdo je ještě neviděl. Kromě mne. –

– A kdes je viděl? – zeptala se tišeji.

– Tady, – odpověděl Ondřej. – Ještě když jsi byla malá a plakalas nade mnou. Jako nevěsta. –

Díval se na její tmavou hlavu a nejraději by ji pohladil po vlasech. Sebral pohár a zvedl také svůj tlumok z lavice.

V pasti se má člověk cítit dobře, než sklapne.

– Počkej, – nechala hned práce a vstala od pece, – zavedu tě sama nahoru. –

– Nemuselas, matko, – řekl Ondřej, – ale pojď, když chceš. –

Postavila rozžhavenou misku s olejem na truhlu a odbednila jedinou štěrbinu. Místnost, kde se ukládají jeřabiny a jablka přes dlouhou zimu, byla jak vychladlá. Venku byla tma, a přesto tepleji, zavonělo sem pole. Vlhká pšenice klíčící za tvrzí. Ten strom před domem šuměl svými listy, i když nebyl vítr.

Ondřej stanul uprostřed bývalé ložnice rodičů.

Sem ho vpouštěli málokdy, teď tu byl on pánem. Služky odestlaly lůžko pro oba. Poručila to Lenora?

Pustil ranec na podlahu. Celé zařízení sestávalo z truhly, kolébky, štítů a mečů zavěšených na stěnách, všechno ze dřeva bylo prolezlé červotočem, i kolébka, ještě pár let takového klidu a brouci sežerou celou usedlost. Na zemi čekala hromada hustých kůží a odkrývala lůžko. Vrátil se v nejvyšší čas...

Lenora však zůstávala odvrácená do tmy venku.

– Celé dny tady sedával u okna, – řekla, – a díval se, jestli se nevracíš. Schovával peníze, aby tě mohl vykoupit. Prodával i ovce. Chtěl jet pro tebe, ale zase nechtěl porušit slib, který tu dal Bohu. –

Povzbudivá řeč před ulehnutím. Ondřej si zul drátěnou botu a odkopl ji. Ani se před spánkem neumyl, musel jí páchnout jak vepř, co mu podali k jídlu na uvítanou.

Otevřela truhlu s dost zachovalým kováním.

– Mně nevadí, že jsi tak otrhaný, Ondřeji... teď jsi jak my, jak prostý člověk. – Kurevská řeč!

Podobnou slyšel nedávno na uhlířské pasece! Skončila masakrem. Ale tohle ženské tělo nedráždilo, sklánělo se příliš pokorně. Odevzdávalo by se i bití.

– Tahle truhla byla plná stříbrných peněz, – říkala. – Jsme chudí, Ondřeji. Život se stal tak špatným po jeho smrti. –

– Nic jsem nepřivezl, – řekl Ondřej. – Jsem rád, že jsem vůbec naživu. –

Lenora se skláněla dál nad truhlou, konečně vybrala cosi bílého, plátěného, a zavřela dubové víko.

– Převleč se, – podávala mu košili.

– Podej mi meč, – požádal Ondřej.

– Ten? –

Vzala meč ze stěny a podávala mu jej, s jakýmsi uštvaným leskem v očích.

– A ještě vábničky pro psy. Proč zavíráš oči? –

Neodpovídala, usedla na truhlu.

– Jsem taky unavená, – řekla.

Ondřej ulehl první do kožešin, pohladil otcův rytířský meč, přivoněl ke košili lemované výšivkami. Ani zrněčko rzi nebylo v ostří.

– Je čistá, – řekl a poprvé se doma usmál, – mělas mi ji schovat spíš do hrobu. –

Matka mlčela, oddechovala slabě. Tady nehrozila žádná uhlířská past, ulehla by k němu bez vydechnutí. Pohlédl k ní a úsměv ho opustil.

– Pláčeš, Leno? –

Cukla hlavou, vytřela si oči.

– To nic, je to pryč, – řekla a vstala. – Na všechno zlé jsem zapomněla. Vím jenom, že jsi tady. –

Uvolnila si pas a pozvedla voskovici, aby sfoukla plamen.

– Nech mi to světlo, – řekl pojednou stroze, – a jdi, chci už spát. –
Plamínek se zachvěl a zmátořil se. Trochu se zarazila, postavila světlo zpátky na truhlu, neslyšela dobře?

– Jdi! –

Najednou cítila rozkaz v jeho slovech a šla z místnosti, ve dveřích se ještě obrátila. Viděla, jak Ondřej zavírá oči, za ní se ani nepodíval. Pečlivě složené zbraně ležely vedle něho na podlaze, tmavá kůže zakrývala odpočívající tělo, záblesky ozařovaly hlavu orámovanou vlasy a jen ruka vyčnívala z kožešin, jako by chtěla dosáhnout k plnému poháru na zemi.

Spal?

Pak se teprve otočila a vyšla z místnosti. Nezavřela za sebou. Zůstala za dveřmi a čekala, že ji zavolá zpět, až zhasne sám světlo.

Ztajila dech a tu uslyšela, jak dveře zapadly, jak doklapla závora zevnitř. Až pak se pohnula a s pasem odvázaným scházela do jizby, kde plál ještě oheň a hřála pec. Na stole zůstalo maso v dřevěné misce, její pohár s vínem. Byl nedotčený.

V celé tvrzi zavládlo ticho.

Lenora pozhasínala světla a dotápala k obílené zdi, kde byl přibitý očouzený kříž. Klesla k němu a odšeptala:

– Pane, dej, ať se nevrátí do našeho domu zlo, které odešlo do hrobu! Dej, ať se na mne Ondřej usměje a netrápí mne jako jeho otec! Ať vzejde dobré zrno, které zasejeme, ať nám vlkodlak neotráví studnu a had nevypije mléko kravám... vyslyš mě, aby zůstal na Vlkově klid... –

Ondřej ležel bez hnutí v komoře, zkřížil jen ruce na prsou. Ale nemodlil se, přestal se modlit od svého útěku ze Stummu. Měl otevřené oči, nedalo se spát. Venku byl asi úplněk, protože byl ozářen strop komory. Tam bylo to hnízdo, ve tmě slyšel žalostné pípání mláďat. Chudáci jiříčky přilepené pod trámem jako vosí slepenec. Měly po domově. Příliš se těšily na léto, přilétly přes hory a doly, přes modré údolí, aby byl znovu milý náš dům a kraj... slychával takový popěvek v dětství, na jejich uvítání.

Dětství bylo ztraceno otcovým slibem, v širokém lůžku spal Ondřej sám. Samota nikdy není tak smutná, jak v rytířském sále plném spících bratří. Také uléhali s rukama zkříženýma a s meči, spávali v drátěných nohavicích, bezmocnější ve spánku, než kdyby byli mrtvi, pohřbeni svým údělem hůř než pod kameny.

Umřeli všichni! Bděl jen Ondřej a čekal, kdy se doškvaří světlo v misce, aby mohl zavřít oči a naslouchat tikání smrti v trámech.

VIII

Jak žijí včely

Ondřeje z Vlkova probudilo slunce. Vnikalo škvírami až k podsadě s kůžemi. Vyklouzl z nich bez hluku, zvykem řádového bratra, aby neprobudil ostatní. Ale dnes přespal sám a musel si to opakovat, aby všemu uvěřil. Odhodil závoru ze dveří, bosý šel pak k oknu a odkryl zbytek okenice. Kraj, do kterého vyhlédl, ležel na slunci.

Všechno bylo tak známé, všechno si pamatoval, a přesto tu trčel stín v jasném jitra. Co tam stálo mezi ovocnými stromy a číhalo na jeho procitnutí? Tráva kolem tvrže byla posečená, zvedala se do výšky k lesu a tam se něco zabělalo, zdálo se mu, že spatřil bledý obličej, který ho děsil i ve spánku. Plášť s černým křížem, postavu s mečem. Byl to Armin?

Ondřej vzápětí oddálil hlavu od okenice, neodvažoval se přesvědčit, zda viděl dobře. Ten přízrak v jasném ránu byl tak nečekaný jako nenadálé problesknutí mořské hladiny.

Vyhlédnout opět, nebo zavřít okenici? Ani tak, ani tak. Ondřej se podobal třísce uvízlé v mořském zálivu na okraji, stéblu čekajícímu na sílu, která by je zanesla zpátky vlně nebo vyvrhla nadobro zemi. Vyčerpaný výraz i neklid, který si přinesl domů, teď zmizel. Opadávala hrůza. V Prusku si voní borovice, mají příchut' severského léta.

– Co poroučíš, pane Ondřeji? – vytrhl ho z tohoto poklidu hlas. Dveře do komory se otevřely a stál tu Jakub.

Je starý a možná poloslepý, ale nemá hlavu zkalenou řádovými vzpomínkami a ohlušenou mořem.

– Co vidíš? – řekl Ondřej a přitáhl pacholka k oknu a strčil mu hlavu vstříc projasněnému výhledu. A tak Jakub civěl do kraje a čekal, kdy mu pánova ruka začne bít hlavou o okenní trámeček a neviděl nic než slunce nad Vlkovem.

– Tam, mezi štěpy. Nevidíš nic? – řekl Ondřej a konečně Jakuba pustil.

– Nic, pane, – odpovídal Jakub. – Máme krásný den. –

Nic víc! Ondřej se odvážil opět vyhlédnout. Jakub nelhal, byl přenádherný den. Léetaly kvíčaly, drozdi, žádný stín již nestrašil v zlátnoucím ránu. V trávě se ještě třpytila rosa, celá zemanská usedlost byla obklopena kupkami trávy a mezi stromy viselo prádlo bělicí se v čerstvě pokosených lukách. To ho tak vystrašilo?

– Tak to musí zůstat, Jakube! –

A Jakub, i když mnoho nechápal, přikývl: tak!

Ondřej odložil meč, svlékl košili připomínající rubáš.

– Kdo všechno přijel v posledních dnech na Vlkov? –

– Jenom ty, pane. –

– A kromě mne nikdo? –

– Přijels přece sám! Kdo by tu měl ještě být? –

– Brána je zavřená? – zeptal se pro jistotu Ondřej a bylo zle, Jakub zcela pokojně odpovídal:

– Otvíral jsem ráno paní. Jela na mši. –

Ondřej ho uchopil znovu za krk a smýkl Jakubem silněji.

– Nebudeš otvírat, dokud sám neřeknu! A od dnešního dne bude stráž na obou věžích. I v noci! –

Odhodil nic nechápajícího pacholka ke stěně a vyšel z komory.

Vonělo to senem, vzduchem poletovaly čerstvě požaté luční květy. Svým křikem však poplašil čeled'. Když se objevil s košilí a s mečem v ruce na dvoře, všechno tak ztichlo, že bylo slyšet, jak šelestí studna. Nechtěl je poděsit. Jediným máchnutím tak zahnat otcův přízrak i svůj vlastní řádový stín. Nepřišel přece do provoněného rána v rubáši ani v řádovém šatě.

– Co na mě tak hledíte, lidi? – řekl a napil se z dlaně. – Páchne to tu zatuchlinou. Dvůr má být plný dětí! –

Váhali, z chlívů se ozývalo bučení krav a řinčení věder, děvečky nosily vodu. Tu nejstarší si pamatoval, mívala houfec dětí a bývala

na Vlkově nejveselejší. Bůhví kam se poděly všechny děti, zuby i veselost. Ale oči mládlý pohledem na svlékajícího se Ondřeje.

– Hano! – křikl na stařenku. Zachytil se roubení, odhodil meč i košili od sebe a pojednou tu stál dočista nahý a usmíval se: – Polej mě! –

Zastavila se s vědrem, ústa bez zubů se otevřela. Bázlivě se ohlédla k vnitřnímu domu, jako by se měl ozvat otcův křik.

– Neboj se, – říkal Ondřej. – Nevidělas mužskýho nebo co? Ty taky. Co je s váma, babky? –

A už se probraly z omámení, voda se rozšplíchla po zádech a lapal ji otevřenými ústy.

– Ještě vědro, ženské! Sem, tady mne pálí! Tak! –

Byl jejich. Starým rodným Vlkovem zakřupal smích, voda šplíchala a okov řinčel o překot, prostranství se rozbahnilo, polévaly se už i mezi sebou a on kraloval nad vším nahý. Dvůr ožil a nikdo se neohlížel k bráně, kde se zjevila Lenora.

Poslední smutný stín v jiskřivém dnu se tu zaklikatil a znehybněl, když sestoupila z koně. Již na cestě ji polekal ten smích, jak zchvácená kobyla tu trčela ve smutečném rouchu, ale do vnitřního domu nezašla.

– Dost, ženské! – volal Ondřej a odháněl bosýma nohama děvečky od sebe jak dotírající včely. – To stačí, umoříte mě! –

Vzrušení neopadlo, ženské se motaly a klouzaly v blátisku bosýma nohama, kdyby jim teď někdo poručil, svlékly by pocákané šaty a běhaly po dvoře snad nahé. Lenora zatála dlaň a nejraději by stáhla pas a bila to všechno řemenem.

Ondřej ji teď spatřil, ale smál se dál. Odstrčil obě děvečky, které ho utíraly, a pak zvolal přes dvůr:

– Osedlejte koně! –

A šel si za studni pro meč. Čeled' se hrnula za ním a stará služka přitom vrazila do Lenory prázdným vědrem.

– Kam se ženeš, můro splašená! – obrátila se hněvivě Lenora a uhodila ji do tváře. – Jdi a nanos vodu! Neslyšíš dobytek, jak řve? –

Služka sebrala vědro a ploužila se k chlévům. Pominutí ji opustilo, zrousané šaty na stařeně zplihly. Do dvora se vracelo ticho.

Lenora otevřela zařatou dlaň a šla přímo k Ondřejovi.

Oblékali ho, jako by strojili pachole do truhličky nebo k Božímu tělu. Snášeli mu přezky, lovecké nohavice i řemínky pro psy a lovcí ptáky.

– Vyspal ses dobře? –

– Dobře, matko, – odpovídal. – A co ty? –

Neodpovídala. Vypadala, jako by nespala vůbec. Její obličej byl přísný, přes vlasy měla kápi.

– Teď se podobáš otci, – řekla.

– Copak umírám? –

Odvrátila se od něho a vracela se k domu. Stáhla si kápi z hlavy, stejně se za ní nepodíval. Už ho oblékli k lovu a pacholci z dolní osady mu přinesli kňučící štěně.

– Podívej se, pane, co jsme ti našli! Tobiáš chytil fenu do želez a mláďata přilezla za ní. –

– Vlček? – řekl Ondřej. –

– Tak, pane, – přikývli svorně. – Za tři dny uvidí a zkusíme ho jako vábidlo. Ochočíme ti celou lovcí smečku... –

Lovčí smečku! Vlčici umlátí železy, a mláďata zavrou do psince! Lenora vzala košík před lavičí a vyšla před vrata. Jakub tam vedl za uzdu osedlaného koně. Ochočí si vlky a nová lovcí smečka bude řídit po kraji a dávit laně, srnce i křepelky... Už slyšela dech v podrostu a trávě i štěkot psů a viděla jezdce zbroceného krví, jak jí ho pokládají k nohám... Nebylo záchrany, všechno zlo začíná vždy tak pokojně, v slunečném jasu...

Ondřej pohladil lapeného vlčka.

– Jestlipak má zuby, – prohlížel si ho, – zatím se třese. Jako bych měl v ruce myš. –

Ukryli štěně zpět do ošatky. Vlk se uklidnil, schoulil se ve svém pelíšku a čekal na kravské mléko a první kousek syrového masa.

– Nechci s ním na králíky, – řekl Ondřej a přihlížel, jak míchají mléko s krví.

A vzal si otcův meč a starý luk z jilmového dřeva. Otcův lovecký oblek mu byl ještě volný, stáhnul si přezky i řemeny v pase a kolem beder. Opeřené šípy budou rychlejší než smečka puštěná k lovu, ale jen nakrátko. Nikdy se nepoštvou po krvavé stopě jako křížení vlci.

Šel si pro osedlaného koně, ale zarazil ho nový smích. Zdušenější ječení ženských, než když ho polévaly vědry. Ale ráno bylo zneuctěno tím chechtotem. Tak se ozývaly pohanské ženštiny v pralesích, když nastávala tma, tak se vysmívaly zmučeným a zesláblým křižákům, kteří žádnými posty a mořením nedokázali přemoci potupu svého mužství. Neboť je zrazovalo, vydávalo napospas hanebnostem. Jako toho ubohého koníka.

Služky jej překryly plátnem, aby nebylo jeho hanbu vidět. Ubožák, nezvětil žádnou klisnu, stál s hlavou pokojnou a osedlán k lovu a ženské se mu vysmívaly. Ten smích zprvu Ondřeje nalákal a vzápětí odradil.

Pochopil, čemu se smály ženy. Nejen tomu koníkovi, ale všem mužům, taky Ondřejovi. Uviděl tmavovlasou dívku, jak překrývá koně, skloněna nad plátnem, jak se poobrátila a v očích jí blýsklo něco nepřičetného. To byla přece Lenora! Bez vdovské kápě! Že je tak mladá, toho si včera nepovšiml. Zrudla. Čekaly všechny, jak se Ondřej zachová. Smál se i bezzubý Jakub a volal na něho, aby se šel také podívat na zrození hřebce...

Ale Ondřej to neudělal, položil luk i šípy na mlat a vyhnul se hlavní bráně i smějícímu se hloučku. Prošel boční brankou, kde končila zeď, a šel mezi pokřivené stromy.

Slunce je přesáhlo, a v tom čirém vzduchu vpíjela krajina člověka jako žíznící písek poslední vodu. Tady se bělalo prádlo a uvadaly posečené luční květy. Viděl při procitnutí přízrak v rubáši nebo ve svatebním šatě?

Na mýtině se ozývalo bzučení včel.

Ondřej z Vlkova procházel mezi slaměnými koši a odkrýval ohrádky. Všechny byly plné, takové včelstvo si z dětství nepamatoval. Celé roje včel se slétaly k úlům a bzučely jak krajina před bouřkou, prýštilo to ze všech koutů jako šum ztraceného moře. Někdo tu pečoval o vosk i kouřidla, v přístřešku ležela kožená maska. Tak malá, že se mu vešla do dlaně, jako by ji používalo dítě či žena. Mladá žena. Měla tu jehlici a kus výšivky v plátně.

Přicházela za ním?

Trochu se zaposlouchal, když uslyšel zapraskání v křoví, pohlédl na meč ležící na dosah ruky a odkryl slámoví stříšky. Žena pečovala o včelstva, ale zapomněla na škůdce. Pestrokrovečník sem nakladl protáhlé, růžově červené larvy do úlů, lezli tu i páteříčci a střevlíci, ti naopak chránili sádek a lapali hmyz. Všechno tu bzučelo a žilo svým cvrkotem a barvami. Když se přiblížily kroky, Ondřej uchopil meč a ohlédl se.

Pod stromy stál mnich v bílé kutně. Nepatřil tedy k žádným žeb-ravým fráterům, kteří se potulují zbůhdarma kolem usedlostí, bílé roucho vylučovalo náhodu.

– Věčná blaženost s tebou, – pravil.

– Chceš ke mně? – zeptal se Ondřej a nepřikývl na pozdrav. Také meč nepustil. Včely odlétaly a dorážely v roji na poslední kvetoucí lípu za mýtinou.

Mnich se přiblížil a tvářil se stále tak přátelsky.

– Slyšel jsem, že ses vrátil, pane. –

Ondřej opřel meč o klát a pokračoval v práci. Ponořil ruce do plástu a čekal na první bodnutí.

– Nikdo ani neví, kde jsi byl celý čas. Dokonce i tvůj otec myslel, že jsi mrtev. – Mnich teď pohlédl pátravě k němu, blíž se už neodvažoval, bál se včel.

Ondřej uhnul obličejem.

– Neznám tě. –

– Jsem Blasius z nového kostela. –

– Nemohu ti podat ruku, – řekl Ondřej a ukázal na loket obalený včelami.

– Že tě nebodnou? – divil se mnich.

Rozhovor přece jen začal, nebylo vyhnutí.

– Ale bodají, – řekl smířlivěji Ondřej. – Někdy máš deset, třicet žihadel za den, ale na to si zas zvyknu. –

V dálce se ozvalo zahřmění.

Mnich Blasius pohlédl starostlivě k nebi. Ovíval si čelo záhybem kutny a zároveň odháněl dotírající včely.

– A dnes bodají? –

– Jsou neklidné, taky cítí bouřku. To se pozná podle zvuku. –

Blasius přikývl a sedl si na vydlabané sedátko, prohnulo se pod jeho tíhou. Ona včelí pečovatelka tu zanechala také přesleny, korálky a hřeben, jako by zde trávila mnoho svých chvil. Stála tu hliněná zásobnice a míra na med, museli být na tom zle, když med prodávali; platili i skleněnými kroužky místo mincemi. Proto tu zůstaly včely, a ne jen pro památku na vyhnaného syna. Taková byla holá pravda.

– Kdo je zadobře se včelami, bývá zadobře i s Bohem, – řekl významně mnich.

Ondřej neodpověděl. Hezké pořekadlo! Není hlubokosti nad lidovou studnici, všechno si srovná a vysvětlí, i kdybys spadl na dno. Bouřka se kvapem blížila od Spáleniska a Baby, tam teď křesají blesky a vyvracejí staleté stromy.

– Proč nepracuješ v masce? – hovořil stále tak vlídně mnich.

– Je horko, – vyčkával Ondřej. –

Mnich souhlasně přikývl, pohlédl na oba kopce před nimi a řekl náhle docela jinak:

– Tvoje matka byla ráno u mě u zpovědi. Prý jsi vstoupil u moře do řádu. Je to pravda? –

Šlehl besk, ale zahřmění sem nedoletělo. Krajina se však neznametně zachvěla. Ondřej nejdříve položil mřížku do trávy, pak usedl na kmen poražené jablůňky.

Tři včely ho současně bodly, a ani to nepocítil. Jen z dalek se vrací bolest. Na kamenech viděl ještěřky, které vždy vylezou v slunečním žáru. Některé měly oranžové skvrny na hřbetech jak malí draci vykreslení v řádové kapli na sklech. S těmi bojoval svůj věčný zápas svatý Jiří, patron všech rytířů...

– To už je dávno. Těžce jsem onemocněl tam na severu. Umínil jsem si, že jestli se z toho dostanu, vrátím se sem, domů. –

A bylo ticho, ještěřky zalézaly, odevšad se sem vracely podrážděné včely. A bílý mnich řekl něco, co se podobalo rozhřešení:

– Udělal jsi dobře, synu. Vlkov byl bez pána. Náš kostel už nedostal dlouho žádný dar! –

Ondřej pohlédl na usmívajícího se mnicha, pak řekl:

– Nedám si už od nikoho poroučet! Teď jsem svobodný člověk. –

– Nechci ti poroučet, – řekl nešťastně Blasius. – Ber to jako radu.

Spíš prosím. –

Byl to přece jen žebravý mnich. Dusno nepolevilo, obloha se zatáhla, ale i tato bouřka se vyhnula Vlkovu v údolí.

Ondřej vstal, zvedl z klátu dřevěné rámy i meč a šel pomalu k tvrzi. Mnich šel bez vyzvání za ním.

– Co je nového v kraji? – zeptal se Ondřej.

– Chystáme letní slavnost, – řekl živě mnich, – přijdou k nám děti z celého kraje. Pomáháme všem ubohým a pronásledovaným. Jsme přece křesťané. –

– Přived' je! – řekl Ondřej a už se neobrátil. – Vrata Vlkova jsou dětem otevřena. I tobě. –

Ale dnes ne! říkal Ondřej každým svým pohybem. Prudce vykročil k chodníku k domu.

– Bůh ti zaplat', synu, – zvolal Blasius a rozhodil ruce. Dál se již neodvažoval. Ondřej zavřel branku. Bouřka stále hrozila. Mnich máchl rukávem před včelami, které mu zabzučely blízko obličeje, a skoro prchal z mýtiny.

Znovu zahřmělo. Do krajů lesa pražilo ještě slunce a krajem se hnál víchř nasucho. Zvuk včel se stával podrážděným, vyšším, zatím nespádl ani krůpěj.

Mnich si zul sandály a spěchal údolím bosý. Dál v údolí stál kostelík z tesaného kamene, podobal se tříске, kterou tu zapomněli nebeští tesaři a nechali napospas pekelné přírodě a větrům. Než se dostal Blasius na pořádnou cestu, byly obrysy kostela i čerstvé šindele na střese zcela zakryty zvířeným prachem...

Mnich si nezoufal. Do kovového křížku na věži dosud neuhodilo, vichřice nerozházela střechu. Přišel do tohoto kraje až ze starobylého biskupského Řezna a lidé mu tu říkali: tatíček Blažej!

IX

Letnice

Nezapršelo.

Všechny bouřky se úporně vyhýbaly Vlkovu. Na tvrz dolehlo ticho, nic se ani nepohnulo v žáru. Hlína na dvoře popukala. Střechy obou věžiček zářily, jenom kočka se plížila střešním okénkem ke kurníkům. Jinak nic.

Ve stínu za vraty seděla Lenora. Nepořádně svázané vlasy jí visely na hrudi, ve žlábků u ramene se třpytila stružka potu. V poledních žárech usínala téměř okamžitě a ještě ztěžklá spánkem vstávala bosýma nohama na kameny před sklepením a vdechovala plesnivinu táhnoucí zdola. Tam, dolů do pološera, olíznout vlhké schůdky jak čuba!

Čekání na déšť bylo, aniž si to přiznala, zlou tužbou k hříchům, z nesmírného očekávání se rodila jistota, že se stane nějaký zázrak. Seděla s roztaženýma nohama a opřela se plnou vahou o zdivo, tělem se dotýkala těch vyhřátých kamenů. Dnes už se ani spát ne-dařilo, tělo se vzpíralo pozvednout a přejít těch pár kroků ke sklepu. Strhla si šátek z vlasů a ovívala se plátnem.

– Co je ti, paní? – ptaly se služky.

Prádlo k namočení čekalo v nůších, průhledem spatřila kus stínů ovocné zahrady. Za ní uvadaly louky a pole a ještě dál se modraly kopce.

– Dusím se, – odpovídala Lenora a odháněla je od sebe.

Neprosila o vodu ani o stín. Opřela se hlavou o zeď. Udeřit tak dvakrát třikrát do kamení za sebou, až to zašumí jak krůpěje spásného deště. Spočívala však bez dechu, ruku položenu k hrdlu, poodhalila si hrud', a skutečně, v tichu se k ní blížilo šumění jak rajský zpěv:

*Vítám tě, vodo, vodičko čistá
z hor, z řek a kamení,
obmyj mne, hříšné stvoření...*

Lenora se zaposlouchala, jako by nedokázala pochopit, odkud ten popěvek vychází. Byl to zpěv dětí a jejich jasné hlasy se přibližovaly:

*Krásná paní, pěkně prosím,
dej nám tu trošku...*

Ještě daleko na louce vyšel z úvozu zástup dětí, do jejich zpěvu se ozýval klapot řehtaček z psích kostí. Bylo jich tolik! Děvčátka s věnci ve vlasech, se zvířátky z vypálené hlíny v prázdných ošatkách; se všemi žlutými květy léta.

*Smrt jsme vám odnesli,
nové líto přinesli,
vítej líto líbezné,
obilíčko zelené...*

Lenora se odplížila bodláčím až k boční brance. Z chlévů se ozvaly žízňící krávy, vzlétli holubi. To všechno mají děti rády, přidaly se k povyku a zaplnily již dvůr a obešly dokolečka jabloň:

*Gloriá, gloriá,
aby ta děvečka rodila...*

Za brankou stál světlovlasý chlapec a bil kostěnou klapačkou do vyhrátých fošen, vtíravě, jako by Lenoře zatůkal do spánků datel. Měl tak slabounké nohy i vyzáblé ručky, uviděl Lenoru v zaschlém pýru a usmíval se na ni...

Psi se vzpínali na řemenech a štěkali. Bylo je těžko udržet, neboť ucítili horký pach řinoucí se krve.

Tobiáš s Jakubem podrželi srnu a dávali lokat krev šilící smečce. Ondřej ještě držel opratě, ale cítil, jak se řemení pne k prasknutí. Další srnu vyprostili ze sítě a pustili ji do krajiny proti slunci.

– Let’! – postrčil ji a Ondřej současně uvolnil psy.

Srna letěla k spásným obrysům lesa a kličkovala v krajině. Ondřej si musel zaclonit oči.

Pak nasedl na koně, aby stačil štvanici.

Srna skákala ve vlnící se trávě, jako by ji zvedal a opět srážel spodní vítr, pak se odklonila a znehybněla ve vzduchu a jako kus kořene ji něco strhávalo k zemi. Tady se běželo o život. Psi již chňapli a srnka se přenesla ke kraji mokřin. Ještě věřila v záchranu, i když jí roztrhli bok. Dopadla do slatiny, ale žádná voda se nerozvířila, bahnisko ji nepohltilo, země unesla štvané tělo i lovčí smečku v patách. Traviny zabouřily cákotem poděšených kačen a psi zkřížení s vlky už drásali hrdlo.

Ondřej vjel do starého úvozu, zarostlého travou. Tudy už nikdo dlouho neprojel. Vzadu se vleče v husté ostřici potok. Praznámé místo. Močál tu ustoupil úskočnému, tvrdému suchu, stáda žízničích jelenů se sem slézala k bahnisku v nejparnějším létě. Prodral se mezi keři a náhle se zastavil.

Odumřel mu štěkot lovčí smečky, přestal vábit lov. Na svahu byl zarostlý náhrobek se štítem z kamene, kde byl rodový erb se znakem černé vlčí hlavy. Kámen přenesený z úpatí tvrze.

Od mokřiny sem zalétl vřesk, pak bylo ticho.

Ondřej stál nad kamenem a neslyšel hejno kačen, které mu rozvířilo vzduch nad hlavou, ani kroky vracejícího se knechta.

– Kde jsou psi? – zeptal se.

– S Tobiášem, přivedu ho, pane, – řekl Jakub.

– Teď ne, – řekl Ondřej a sestoupil z koně. – Dostali ji? –

– Ano. Srnku a dvě kačeny. Podívej, jak jim zdrásali hrdlo. – Ondřej sotva pohlédl na krvavé úlovky. Kačeny! Byly stvořeny, aby je ulovil. Každý tvor má svůj účel, i plačící srny...

– Máme je ještě pustit? –

– Pust', Jakube, – přikývl Ondřej. – Ještě jednou. Naposledy. –

Usedl na kámen u hrobu a tentokrát se za běžící smečkou nezadíval. Sklonil hlavu před nesmírným sluncem a dotkl se desky již obrostlé mechem. Sem a tam lezli červení mravenci, krvaví jak štěnice ve špitální noclehárně. Pijí také krev z mrtvých? Otec měl hrob v kostele, zde jenom zahynul.

– Ach, pane – řekl Jakub. – Nemysli na mrtvé, kteří tě volají, těm je blaze. Těš se z toho, že ses nám vrátil a že máš léto jak my! –

– Volal mne k sobě? – pozvedl hlavu Ondřej.

– Chtěl jenom tebe, – ujistil ho Jakub. – To si pamatuju, jak křičel: Přiveďte mi synka. Doneste vodu! Chci vidět! Kdyby byla naživu moje žena, jistě by mi podala vodu... A paní Lenoru od sebe odstrčil. Takhle! –

– Proč? –

– Vyčítal jí, že je jalová, že to ona tě vyštvala z domu. Strašně ji trápil. Už byl tak ubohý a ještě tolik křiku nadělal. Tloukl ji bičem, pěstí... co mu přišlo do ruky. Zavíral ji ke psům, nemohli jsme se na to dívat. Proto přišel ten trest. –

Ondřej se odvrátil od náhrobku.

Smečka se prodírala v travinách, chlemstala krev a vodu a vracela se na hvízdnutí.

– Jak zahynul, Jakube? Přesně! –

Knecht si otíral opocenou dlaň o koženou loveckou kazajku, prsty zanechávaly svítivé stopy. Pokračoval ve vyprávění, které Ondřejovi svíralo hrdlo:

– Vjel sem do ostružin a větev mu vyťala oko. Spadl z koně a psi, jak ucítili krev... se na něho vrhli! –

Vlastní smečka, hrůzný konec! Ale ti, co zůstali žít v mukách s umírajícím pánem, na tom nebyli o nic lépe. Lenora dala utratit celou smečku. A trest?

– Porodila mu jenom jedno děcko a to bylo hned mrtvé, – řekl Jakub. – Děvčátko. Sám jsem mu vykopal hrob a udělal truhličku. To je pochováno tady... –

Tady! Bez křtu, bez naděje na spásu, hůř než pes! Léta a potůčky vody z mokřin ohlodaly znak i nápis na holý kámen. Někdo tu zapomněl železný kopáček s dvěma zrezivělými hroty, vysázené kvítky přerostla ostřice a bodláky. Ti strážci zmaru. Mezi vykolíkovanou cestičkou mokřisky zůstaly zpuchřelé pasti a povalený strom.

Děti se vyhrnuly ze vrat a poskakovaly:

*Hop, škrt,
černá pentle na krk
a červená na čelo,
jak by ti to svědčilo!*

Klapačky udávaly takt, děti obklopovaly paní Lenoru a chtěly ji strhnout do kola. Plácnout do suknice, dupnout bosýma nohama do prachu, až by to zavířilo. Bylo mezi nimi mnoho děvčat ve věku, kdy sama přišla na Vlkov jako nevěsta, poházely dvorek lístky z kopretin. Lenora jim naplnila košíky i ošatky ovocem, křížalami i ořechy, všemi dary, co na usedlosti zbyly. Otočila se v tom reji a byla jen o hlavu výš, ale tmavá ve svých strohých šatech. Ty dusily tělo, zatěžkávaly nohy. Každé pousmání ji zabořilo, každé pohlázení dvojnásob. Zamotala se před branou, když ji děti pustily a rozběhly se.

Nebyla už děvče ani matka. Smích dětí se od ní vzdaloval, slunce tolik nepálilo. Byla jenom vdova a na dvoře osiřelo plno pošlapaných květin. Jako po veselce...

Ukažte jí cestu širou, kudy hříšní do pekel jdou! Kolik jen svátků světila, kolik se pátků postila, kolik chudých obživila... Ani jedno

dítě! Jalovice! Děti se už ztratily louce, teprve pak se Lenora probírala a uvědomila si, že ještě drží prázdnou ošatku a stojí sama před vraty jak nějaká coura.

*Podej, hříšná duše, ruky, povedu tě skrze muky,
skrze muky do propasti, a z propasti do radosti!
Grešlička, almužna malá, do ráje tobě pomohla...*

Tak zpívali žebráci při svatbě! Odhodila ošatku a šla přes dvůr jako poslepu, kroky ji vedly ke stáji již najisto. Na krabaté zdi byly zatlučeny čtyřboké hřeby se zářezy a na nich všechno, co pro tu chvíli potřebovala k útěše. Chvíli postála před trámem, někdo sem založil kladivo k naklepávání srpů. To nyní nehledala.

Zavřela dveře a zůstala stát v pološeru.

Na zdi čekaly obojky a biče pro psy, k těm předstoupila jako před oltář a rozeplula si šaty. Okamžitě, trhnutím, jako již tolikrát, z nich vypadla řadra. Ta si Lenora zachytila a podržela i s kusem šatů a poklekla ke zdi. Zatřela prsty do železného kruhu na přivazování krav a začala se bít přes hrud', přes obnažená záda. Krátce, bez prodlevy, spěšně. Tak se zahání k zoufání bolest, až k zapomnění... Tentokrát to nestačila, šířící se úlevu přerušilo cvakání přijíždějícího koně, jako by vjel jezdec na bělouši v plné zbroji na kameny vlkovské tvrze. Zastavoval na dvoře.

Lenora se neodvažovala ani pohnout, čekala ve svém pološeru při zdi, až kroky zajdou do vnitřního domu. Ale tu vycítila, že ten venku jde k ní. Kroky tápaly po mlatě jako poslepu, stanuly před stájí.

Chvatně se překryla a přikrčila, aby pruh jasu z nádvoří neodkryl její nahotu. Neboť dveře se otevřely a světlo vniklo dovnitř. Bála se, že znovu uvidí tu tvář s vyťatým okem a...

Stál v nich Ondřej!

Jen obrysem hlavy podobný tomu, co vyvanulo z hrobu. Neměl škleb ve tváři, nekřičel bolestí a nešlehal bičem. Stál s hlavou schýlenou a jeho oči si teprve přivykaly dusnotě chléva.

– Proč nejdeš ven na slunce? – říkal tak tiše, tak mírně jako nebeský anděl. – Jsou letnice a ty se zavíráš jako dobytče ve stáji. Kde jsou ty děti? –

Mluvil do prázdna? Jak spasitel! Mou matičku mně sem pusťte, té hříšnici pryč ukažte! Ukažte jí cestu širou, kudy hříšníci do pekla jdou... Tak to vypadalo, protože se Lenora neozývala.

– Pojd', Leno. Půjdeme za nimi. –

Prozradil ji dech. Ondřej ji spatřil klečel na zemi poházené slámou, k hrudi si tiskla šaty, jako by upadla jen náhodou.

– Vstaň, Lenoro, – přistoupil k ní.

Zase ta strašlivá žebrácká píseň. Co naříkáš, duše hříšná? Jakkpak nemám naříkati, když se nevím kam podíti? Pozvedla hlavu a v očích se ztrácel úlek a přicházela tam vyčerpanost.

– Cos chtěl, Ondřeji? –

Příliš nucený byl její klid. Ondřej jí položil ruku na vlasy.

– Bojíš se mě, Leno? –

– Tebe? Ne, to ne, – odpovídala jakýmsi chvatem, – ale nedotýkej se mne. To nic, nech mě tu chvílku samotnou. Tak běž! –

Tvářil se zaraženě, chtěl uposlechnout. Odtáhl již ruku, ale ucítil něco lepkavého, nebyl to pouhý pot, co mu ulpělo na prstech. Dotknul se praménku krve!

A to mu změnilo obličej, až Lenora vykřikla.

– Ne, Ondřeji, – řekla chvatně a začala ustupovat podél zdi. – To ne. Nech mě! –

Prudce jí odtrhl ruce od těla, surově jak jeho otec. Šaty, kterými si chránila zhanobená prsa, spadly na udusanou zem a Ondřej měl před sebou nahou kůži pokrytou šrámy a šlehanci.

To ona! Sama!

– Ondřeji, – zaúpěla. – Jsem přece tvoje matka. –

Zapadlo to v chlévě. Nehýbala se, hlavu měla opřenu o zeď, oči zavřeny, rukama si překřížila hrud' jako světice před mučiteli. Ondřej od ní ustoupil. Proč se nebránila, proč neutekla ven a nevolá o pomoc čeled'? Stejně by ji nikdo neuslyšel!

– Jdi, Ondřeji, – sotva pohnula rty.

Konečně poslechl. Vrátil se ke dveřím a oběma rukama se musel opřít v otevřených veřejích, aby se nezapotácel. Tak ho uhodil surový jas zvenčí. Ven však nevyšel. Učinil něco strašlivého: zavřel ty dveře!

Zůstali v naprostém přítmí, bylo slyšet jen dech. Vracel se ke zdi, narazil do trámu a tam stála žena. Neunikla ani o krok při zdi, nepozvedla si ani spadlý šat, neučinila vůbec nic. Ted' se zastavil i její dech.

Žena otevřela oči. Zdály se bázlivé v přítmí stáje, ale přesto se neodvracely.

– Ondřeji, – promluvila, – já vím. Opustíš mě, jako jsi opustil řád! –

Tak slabounce zazněla výčitka příšeřím stáje, ale byla horší než křik, nebo kdyby Lenora udeřila. Ruce mu sjely, něco mrazivého provanulo stájí, jako kdyby otevřel dveře do dokonale prázdné místnosti a uviděl nečekaně studené moře.

Řád! Stála tu zpola obnažená žena. Pletence tmavých vlasů jí padaly na ramena. Plátěná členka podvazovala její tváře a bradu, jako by svazovala rány. Živoucí žena. Přitiskl se k ní a ona ho objala kolem hlavy a pomalu se sunula při zdi i s Ondřejem k zemi.

Zašeptala něco, odhrnula mu z čela vlasy spleené krůpějemi, které mrazily, pohladila jeho sevřené oči a sunula se níž po hrudi, až našla jeho prsty a spojila je se svými. Tak se chytají dva tonoucí, než je pohltí vlny. K Ondřejovi se blížila těžká, pootevřená ústa. Světlo, pronikající jediným kruhovým otvorem, ozařovalo příčně její obličej, který zkrásněl, a záplava tmavých vlasů pokryla Ondřejovi hlavu.

Jak koňské žíně, jak teplo plné stáje.

A zbylo tu ticho, teplo k zalknutí.

Stájí se ozýval bzukot much, světlo sotva zářilo na udupanou hlínu a chomáče rozházené slámy. Žena sbírala svoje šaty, plakala.

Ondřej měl hrud' horkou, tam mu ji zkopily ty divoké slzy. Díval se mlčky na to veliké, odhalené ženské tělo, klečící na podlaze, tmavé vlasy teď visely až k zemi. Díval se na ni, ale snad ji ani neviděl, nevnímal vzlykot. V jeho obličejí nebylo uspokojení, žádný náznak účasti. Pouze ženám přináší pláč smír...

Otřel si čelo, zvedl se z hlíny a šel otevřít dveře.

Ještě tam bylo světlo. K neuvěření průzračný vzduch. Světlo vpadlo přes Ondřeje a dralo se do stáje a odkrylo celou podlahu. Jako by se nic nepříhodilo. Vyhlédl do dvora, byl pořád prázdný, lidé se ještě nevrátili z lovu, neslyšel z dálky psy ani bučení krav ženoucíh se k napajedlu. Všude na statku vládl obvyklý klid, takový, že se v něm ozývalo lhostejné šelestění studny...

V létě se začíná nový den soumrakem.

Slunko padalo zplna už jenom na obě protější hory, protahovalo stíny tvrze do krajiny přes úvozy a výmoly i shluky osamělých stromů. Děti běžely po kvetoucí louce k dubině. Ještě zpívaly a pronásledovaly nejmenšího chlapce. Mávaly nad sebou slaměnými loutkami a kozlí hlavou opentlenou stuhami a mezi stromy se rozletěl jejich pokřik i klapot kostěných řehtaček.

*My Jidáše honíme
a dřevem mu zvoníme,
kdo ho viděl, ať nám poví
o nevěrným Jidášovi...*

Světlovasý hošík kličkoval a snažil se skrýt s usušenými jeřabinami a pečenými jablky, ale les to byl nevalný, šlehal kopřivami a vraními oky. Tlukot klapaček by vyplašil i straky a zajíce v křoví, děti už uprchlíka dostihly.

*Ó, Jidášu nevěrný, cos to učinil?
Že jsi Pána Krista Židům prozradil?
Za to musíš v pekle hořit,
s čertem, ďáblem se tam mořit,
až Jidáše chytíme,
do ohně ho hodíme!*

Nenadálý, pln příšeří však bývá takový okraj lesa, když sem vběhneš z osvětlené louky. Než stačily děti přizpůsobit oči, klopýtly přes kořeny a vyjekly hrůzou. Ze šera dubiny před nimi někdo vystoupil a zastoupil jim lesní pěšinu s napřaženým mečem.

– Stůjte! – křikl. – Tak dost! –

Tolik se ulekly, že upustily ošatky i světlovlasého Jidáška s ořechy a ošatky s dary se jim vysypaly z hrstí.

– Zahodte ty modly! – volal ten přízrak nad nimi a jeho tvář byla bledá i v lesním pološeru. Měl na sobě bílý plášť s velikým černým křížem a ohromil vyděšený sbůrek před sebou.

Nerozuměl slovům jejich popěvku, viděl jen pohanské zvířecí modly, jak se posmívají v dubovém lese. Rozutíkaly se před ním, nedostihl ani toho nejmenšího chlapce.

Byl to Armin von der Heide!

Děti prchaly do sluncem vyhrátých luk a Armin von der Heide sbíral odhozené panáky i vycpané psí hlavy a rozbíjel je o kmeny dubů. Temné, zuřivé rány duněly v háječku, koží potahovaná dřívka i sláma se sypala na uzliny vyteklé mízy dubových obrů sešlehaných blesky, dokud se neroztříštila kůstka poslední hračky.

X

Stín nového kostela

Ondřej z Vlkova spal, s hlavou nachýlenou, stočený v kůžích, jako by naslouchal neslyšitelným otřesům v útrokách rodné tvrze. Dnes se sem nedostalo slunce. Okna byla vycpána kameny a zmenšená tak na pouhé střílny, ráno už minulo a protáhlo se dávno do první čtvrti dne. Podmrak prodlužoval Ondřejův spánek. A přesto se k němu prodíral do uzavřené komory tlumený, prázdný šum. Takový slýchal za klidných nocí v řádovém sále, když odumírala bolest i hlasy lidí. Jako by sem k spícímu prýštilo všemi skulinami šumění blízkého moře. Ten zvuk provázel každodenní probuzení jednotvárně jak objetí ženy. Dnes trval nejdéle. Z kůží prchalo teplo a v jitřním obraze se odpoutávala vlna, nabírala se do výše a letěla k němu. Ta jeho! Tak tiše, že předbíhá svůj šumot jako blížící se smršť a oblévá tě celého, sráží k písčíně...

Otevřel oči.

Bál se, že jednou vstane z kožešin, přejde komoru a otevře okno a zničehonic uvidí volné moře!

Byl to neústupný sen. Šel bosý k oknu, napřed vyhlédl průzorem, venku bylo šero, nespítilo slunce. Odkryl pár kamenů a zas na něho padla hrůza!

Něco se běhalo v zahradě a číhalo na jeho probuzení. Nebylo to poletující prádlo. Kdosi v bílém přecházel pod stromy a obrátil se, když zapraskala okenice.

– To jsem já, Ondřeji. –

Byla to Lenora. Ale úlevu, kupodivu, nepocítil. Měla na sobě bílé šaty, v jakých ji ještě neviděl, čekala na jeho pozdravení v kalném ránu. Proto spal tak dlouho. V sádku byli dva vychystaní koně, ve vaku připraveno jídlo k cestě i konvice s vínem.

– Pojd' ke mně, Ondřeji, – zavolala. – Zavedu tě dneska na moje nejmilejší místo. Chceš? –

Usmívala se, a navíc začínalo krápat.

Jeli vedle sebe mírnou, zvlněnou krajinou. K horám. Z vřesovité trávy trčely pokroucené stromy a kusy starých dřev. Léta a deště je vybělily jak kameny v řečišti. Lenora si zakryla vlasy voskovou kápí a krůpěje jí již zrosily čelo jak jablko spadlé v rose.

Poprvé vyjeli tak daleko od Vlkova, aby unikli čeledi. Hebká a vítaná blízkost deště je hnala od tvrze jako bez cíle, ale k místu svatokrádežnému, k bažině, kde kdysi Ondřej pohřbil svůj řádový plášť.

– Než vyjedeme z lesa, bude po dešti, uvidíš, – říkala Lenora, jako by její slova hned odnášel vítr. Seděla přes bok koně. Obloha se rychle měnila, několik mráčků vrhalo stíny na louky, pak se ukázal pás volnějšího obzoru. Byl zkalen.

Tam v kopcích už lilo.

Ondřej pohlédl k zataženému nebi a přikývl. Vrátit se už nemohli. Tak jako tak budou zaskočení deštěm.

– Promokneme, Lenoro. –

– To nevádí, hned tam jsme. Jak je ten strom. –

Zprvu bral jako osvěžení tuto jízdu otevřenou krajinou, teď si připamatoval, kde jsou. Jako bez vůle se blížili k rašelinám, hřbitovu mrtvé vody a Ondřejova řádového pláště, zabělalo se něco prvním sněhem?

Chtěl se zeptal Lenory, ale neposlouchala ho. Lepší než slova jsou krůpěje padající vody, šeptají jak pokraje moře. Kde se tu vzalo tolik kopretin? To už tolik pokročilo léto! A pak, bylo před deštěm... v tom vlahém přívalu se vtíralo mlčení mezi oba jezdce. Tím více je k sobě táhla zahalená těla. Tam za ten vychrtlý strom, do úzlabiny pod skalou, slézt rychle z koní a svalit se na sebe.

– Zde je to, – řekla. – Přivaž mi koně. –

Hodila Ondřejovi uzdu. Díval se, jak Lenora přeskakuje strouhu a padá na ostrůvek pevnější trávy. Trčel tu ohořelý pahýl nad stojatou vodou, bez větvoví, jako trosky sloupu.

A tu je přepadl osamělý déšť bez slitování.

– Pojď ke mně, Ondřej, – uslyšel ženu, – něco jsem našla. –

Přivázal oba koně a brodil se k ní. Skláněla se u pahýlu. Našla přístřešek z chvojí a vyhaslé ohniště. Zbyl tu šedý popel nedávných ohňů, mokl. Takové chýše si dělávají prouští pohaní v Mazurách.

– Proč jsi mě zavedla právě sem? –

– Někdo tu byl před námi, – řekla Lenora. – Podívej se. Je tu popel z několika ohňů. Asi pastevci. Nebo lovci, ti tu mívají žebřík... –

A nečekaně ho uchopila za ruce a vedla k stojaté vodě.

– Můj milý, podívej se dolů, uvidíš nás tam. –

Naklonil se nad kaluže, jak, si přála. Sotva vytušil v hladině obraz svůj a ženy. Zrcadlil se tu jen pahýl. Podíval se za Lenořinu hlavu a krajina v dešti mu zmrtvěla.

– Tady máš odpověď, co jsem tu chtěla, – řekla Lenora. – Studánka nelže. Vidíš mě tam vedle sebe? Držíme se za ruce. Tak patříme k sobě! –

Voda smazávala ohořelou čerň z pahýlu. Tam! Ze dřeva bil do očí vryp ostrého nože. Nebo i meče! Rýhy prazvláštního tvaru pro kohokoli v této krajině, jenom ne pro Ondřeje.

– Co je ti? – ptala se s náhlou úzkostí žena. – Vidíš mě vedle sebe. –

– Ano, Leno. Vidím tě, – odpovídal prázdňě Ondřej. V kůře se štěpil čtyřcíp jak u milníku na hranici moře, znamení kříže s dvojitými rameny, krůpěje zářezy bičovaly. Byl to řádový kříž!

– Co se stalo? – naléhala žena. – Jde z tebe strach, Ondřej. Dívej se na mě! –

Bál se, aby to znamení ona neviděla.

– Můžu za to já? – ptala se a obracela Ondřejovu tvář mokkými prsty k sobě tak úpěnlivě, až nemohl uhýbat očima.

– To jsem já, Lenora! Mám ráda tvoje oči, když se díváš. –

Vyprostil se.

Ani jí neodpověděl a šel přes břidlici a vymoklou rašelinu ke skalám. Rozhlížel se kolem sebe, koho tu hledal?

Nedokázala ani vykřiknout úzkostí. Jako by se jí nemohl propadnout před očima a zmizet v bahnisku. Tady, Ondřeji! Tady jsem, vrať se! Sotva pohnula rty. Rašelina se pohupovala, šlépěje, kudy Ondřej prošel, se vzápětí naplňovaly vodou a zase se slily. Právě našel žebřík opřený o skálu a přešel poslední zrádná místa v rašelině.

Sem nepršelo. Usedli pod převis skalní stěny a déšť jim šelestil nad hlavami. Sotva ojedinelý krápanec sražené vody padl do mechu pod skaliskem.

– A teď mi pověz, cos mně tu chtěla? – řekl Ondřej, zdálo se, že se uklidnil.

– A ty? – vzhlédla k němu Lenora. – Co tys tu našel? –

– Příšery, Leno, – řekl a už neuhýbal očima, byly zamžené deštěm. – Viděl jsem železné rytíře. Leželi utopení na dně moře. Celé jejich slavné kostely a hrady se s nimi propadly do písku. A písek je všechny přikryl... –

Leonora sepjala ruce v klíně.

Ale zůstávala pod převisem. Mlčeli oba. Tráva v rašelině mokla. Až pak se Ondřej pohnul z místa a podíval se znovu k ženě.

– Jdu zakrýt koně. –

Neřekla nic. Skláněla se na suchém místě a upravovala lůžko z chvojí. Jako vždy. Doupě skryté před zraky čeledi i náhodných lidí.

Když se Ondřej vrátil s houní také pro ně dva, stihla už Lenora podložit chvojí mechem a vystlat travinami. Díval se, jak uhlazuje každý záhyb, jak kolem větví pokládá květy. Zdobila ten pelech jako hrob. Do něj položí své šaty a tělo. A déšť crčel a stékal jí po vlasech, a přesto si pozpěvovala.

Zeptal se:

– Proč sem dáváš kopretiny? –

Žena pozvedla hlavu k němu a usmála se:

– Abychom se zalíbili bohu, který nás teď bude vidět! –

Chtěla se rouhat nebi? Bez výčitky hříchu a studu ze sebe shodila poslední kus šatů a ulehla na větve. Snad uhodla, nad čím se

pozastavil Ondřej. Udělala mu místo vedle sebe tak prostě, jako to dělává dítě sourozencům na podsadě při ohništi.

– Neboj se, Ondřeji. Toto je naše svatební lůžko. –

– Tady? –

– Ano. Byla jsem ráno v kostele, ještě když jsi spal. Skoro za tmy, ale dopadlo to dobře, věř mi... –

To bylo tedy tajemství, pro které ho vylákala až sem. Pozvedla se a stáhla Ondřeje k sobě.

– Budeme šťastni. Ondřeji... až se mi z toho svírá srdce. Otec Blažej nám požehná, slíbil mi to. –

V tom dešti to zaznělo, jako by měkce zašeptala: Amen. Ondřej ulehл vedle ní, pád byl posvěcen. A ten jediný, kdo shora mohl přehlédnout celou rozlehlou pláň s opuštěnými stromy a kameny, by se musel usmát na dvě nahá lidská těla, která tu zasvítily v okolním kalu, neboť již spočívala na posvěceném kousku suché země.

Tak by byl laskavý, pokud by se na ně díval pouhý Bůh... a ne člověk stojící za skálou, vystavený úpornému dešti!

Lilo.

Krajina se zmítala, zakalovala, co bývalo před okamžikem pevné a průzračné se znejasňovalo. Jenom Armin von der Heide stál před kamennou stěnou. Nehýbal se. Po tváři mu tekla voda. Stál rozkročený s rukama na jílci meče, jako by takto opřený spal.

Déšť padal nepřetržitě. Klepadlo na dveřích mělo podobu vlčí hlavy, znak toho, kdo zdejší kostelík vystavěl. Voda mu šplíchala z vyceněné tlamy. Mosazného kruhu se Armin von der Heide ani nedotkl. Až nyní se pohnul a udeřil rukojetí meče přímo do vrat.

Déšť zahlcoval úderý jak klepání o pomoc. Hledání útočiště v bouři. Takový odkaz býval v každém klášteře, pro člověka, který zabloudil v nouzi. Bude vyslyšeno!

V kovaném křídle stál mnich Blasius. Neměl na tváři ani krůpěť studené vody. Nepolekal ho promoklý řádový plášť ani mokrý meč. Sám tuto návštěvu očekával, třebas o půlnoci.

– Vidím, že jsi v kraji, – řekl, sotva spatřil Armina von der Heide, a ustoupil, aby mohl host projít dovnitř.

Na čistounké jedlové podlaže rázem naskočily mokré stopy. Nitro kostelíku pohlcovalo každý zvuk, udusilo by i hřímání.

– Jak můžeš dopustit, co se děje v té bohaprázdné tvrzi! – řekl Armin von der Heide namísto křesťanského pozdravení. Voda mu kapala z pláště i z hlavy. I to přejde, vyprší se přes noc. Blasius zavřel dveře.

– Náš kostelík je chudý, – odpovídal. – Slíbili mi dar ke dni Nanebevzetí naší Panny po každý rok. –

– Boj se trestu, mnichu! – řekl ten cizí řádový rytíř.

Mnich šel za ním, on tu podlahu nemáčet. V šeru kostelní prostory lomoz deště poněkud zanikal. Změnil se v jakýsi vytrvalý, zastřený šum.

– Pak jim požeňná kdejaký žebravý fráterík, – řekl Blasius a zastavil se, – nebo se tak nestane a budou žít ve hříchu. Toť vše! –

Vonělo to zde kaditelnicí a suchem jedlového dřeva. Rád by ukázal dalekému hostu všechny dary v kapli, co dostal z Vlkova a přilehlých osad. Měli křestní misky z pravé mědi, dokonce vlastní pečetidlo.

– Pojď dál, urozený bratře. Dostaneš něco pojíst. –

Do šindelů kostelní střechy narazil prudší poryv deště. Trámoví nad nimi skřípalo. K nečasů se přidal v soumraku vichr. Psa bys ven nevyhnal, natož křižáka v nouzi.

Armin von der Heide rozepjal bílý řádový plášť, pak položil meč před oltář, jako by také pokládal převzácný dar bohorodičce skryté v kopretinách, v světlé zeleni březových lístků. Pohanské zvyklosti, kaple má být výstrahou okolní přírodě, a ne s ní sounáležet. To nic. Snad ho tu nechají přespat, zase jednou v suchu, jako potulného psa! Setřel si vodu z obličje.

– Přišel jsem jako řádový bratr, – řekl konečně, – hotov bránit úctu k řádu. – Jeho hlas zněl pomalu, vážně v šeru. – Všude ve světě si nás váží, vítají nás. Bojí se síly, která provází náš řád! Ale tady se lidé ničeho neleknu! –

Zvýšil hlas.

– Neznají zákony tvého řádu, – uklidňoval ho Blasius a otvíral do sakristie, kde měl ohníček, houně i jídlo.

Arminovi von der Heide to nestálo za pozvednutí hlavy. Zahlédl se zakymáčet plamínek věčného světla. V průvanu sem vlétl okénkem závan deště.

– Svatý zákon je stejný pro všechny křesťany, – řekl příkře.

– Ach pane, – odpověděl Blasius. – Co chceš dělat? Mám na sebe vzít kříž, sami dva dobudeme tvrze? Jsem stejně bezmocný jako ty. –

Světélko se ještě nezmátořilo, planulo tak slabě. Olej popraskával po spršce vody, vypadalo to, že plamínek zhasne. Armin von der Heide dorazil bez koně, plášť měl dřeváky ranami a útrapami po svém putování v této polopohanské zemi. Nejraději by klesl před oltářem, lehl by si na jedlová prkénka a bědoval. Hilf, Maria! Pomoz mi, Panno! Tak se zoufalo na křižáckých galériích, když pukaly jak ořechy v mořské bouři, při krupobití střel a řeckého ohně, kterým je vítali Saracéni. Nebylo záchrany. Sotva pár ubožáků se vrátilo k pevným přístavům. Jsme ztraceni, bezmocni, zašeptaly si rty. Zpátky! Jestliže plamínek zhasne, vrátí se tam, kde je pevnější hrad, kde světlo muselo vítězit nad ubohostí lidí i zlobou nepřátel...

– Urozenější pánové než Ondřej z Vlkova vylupují kláštery a mordují mnichy, – pokračoval mnich Blasius. – Koho můžeš soudit? Od smrti našeho panovníka není zastání. Také on kdysi svlékl váš kříž po návratu z Prus. Nezapomeň na Královec! –

Světélko mezitím zhaslo. Blasius povytáhl knot z oleje a zažehl jej nanovo, jako by se nic tak špatného nepříhodilo. Plamínek se opět ustálil a škvařil se v oleji. Oči si přivykly. Armin von der Heide viděl plát ta obnažená těla na hromadě kopretin.

Šelest na dřevěné střeše sílil. Z klenuté stěny opět skrápala voda k oltáři.

– Viděl jsem to! Ti dva žijí jako zvěř! –

– Odpuť jim, – řekl Blasius a rozhodil ruce s povzdechem. – Život je stejně potrestá. –

Život! Trestem za hřích má být smrt, proto je hřích zván smrtelným. V tom nebyl jinotaj!

– Mohu odpouštět, – řekl, – těm, kdo jsou čistí. –

Panna byla skrytá v záplavě kopretin v pohanských hliněných nádobách, snad se všemu usmívala. Ano, Maria durch ein Dornwald ging... Maria šla trnovým lesem a usmívala se, tak zněla píseň k jejímu nanebevzetí. Píseň milostná, milosti. Čistá panna šla trnovým lesem, kde už sedm let nebylo lístku ani trávy, jen suchopár, ubohá Maria! Kyrie eleison! Proč to zajásání?

Také mnich Blasius hledal radu.

– Čistí? – opakoval zamyšleně do ticha. – Povím ti něco. V kraji, odkud jsem přišel, se stal takový případ. Když jsem byl ještě malý a než se mě ujali milosrdní mniši. Byl hlad a vypukl mor. Chytili písaře na Nábě, který jedl mrtvé – – oběsili ho pro výstrahu. V noci pak vyhrabala jeho žena tělo a snědla je se svými dětmi. –

Armin von der Heide povstal od oltáře a řekl:

– Pak měla být utracena jako on! –

– A co děti? – zeptal se živě mnich Blasius, aby ho zaskočil.

Ale zazdalo se mu, že mu neodpověděl hlas lidský, ale jenom ozvěna v kapli. Ozvěna, před kterou se bezděky zachvěl.

– Ano, – říkal tvrdě Armin von der Heide, – i ony! –

– Děti? – polkl pro jistotu mnich. – Copak nebyly čisté? –

– Není rozdíl, – odpověděl křížák bez sebemenšího prodlení. Prostě, jako by si otřel rukávem další krůpěj z obličeje.

– Pak by nezůstal naživu jediný člověk, – užasl Blasius. – Život by zanikl. –

A tu slyšel něco, co se blížilo udeření hromu.

– Necht' zanikne! – zvolal Armin von der Heide a na jeho úzkém obličeji se objevil strnulý, ukrutný rys. Vystoupila i nedávná jizva nad nosem, otlučeniny na spáncích, všechna ta bída křížových poutí a zrad, a přesto se tvář zmírňovala, slábla...

– Zůstanou andělé, – říkal dál řádový rytíř. – Nikdo z lidí je neviděl, a přesto slyším tlukot jejich křídel. Jsou tu! Mezi námi, mnichu. Musí tu být! Jinak bychom žili pořád ve tmě jako pohani, jako psi. –

Z noci neudeřil žádný hrom, přesto se Blasiovi trámy a ochozy jeho kaple otřásly v základech. Křížák promlouval k někomu v klenbě, tam se mu zjeví anděl s mečem? Nebyla tam ani freska, ani skvrna prosakující střechy, jen čistá klenba. Mnich se bázlivě pokřižoval. Právě včas. V téměř tmavém kostele prošlehl blesk. I oltář se zachvěl, zášleh oslepil dřevěnou Pannu. Měl to být pekelný posměch, nebo pravé varování z nebes? Uhodilo nedaleko.

– Bojím se tě, cizí bratře, – řekl, když oněměli.

Ale Armin von der Heide strach nevnímal, ani zášleh blesku. Zaposlouchal se do doznívajícího rachocení hromu, jako by naslouchal odezvě ve vlastním nitru, bylo to pryč.

Nebe je pozdravilo marně. V oslepujícím šlehu uviděl uschlé kvítí se ztuhlými slzami vosku u Panny Marie. Obložili ji jak pohani své modly, pouze přijali křest. Na oltáři voněla hromádka ještě nedozrálých jablek a lískových oříšků, stály tu snopy ještě zeleného ovsu, žita a prosa. To vše sem nanosily ženy a jejich děti v prosbě blížící se sklizně. Pomož nám, Marie.

Co zmůže sám v takovém obklíčení, k čemu je mu řádový kříž na hrudi? V tomto líbezném kraji byl ztracen.

Obrátil se k mnichovi a pokřivil obličej utrpením. A mluvil:

– Proč jenom ti nejctnostnější mají umírat v celách a klášterech, utrápení zimou a půsty, zaldění zaživa? V takové samotě, že je pro ně smrt vykopením? Proč zrovna oni? –

Byla to marná výčitka, selhával mu i hlas, dál už zbyl vzlyk. Zakrýt si oběma rukama oči a zabědovat.

– A ti ostatní si žijí, množí se jako mravenci, stále jich přibývá... –

A tu se Armin von der Heide utišil, umlkl. Vzlyk znamenal odmítnutí, jež se dál neprorve. Tak slabou útěchu světců; svatou samotou, tím hůř pro svět. Musíš hodně protrpět, abys pomohl ostatním.

Bloudí, hemží se jak zvěř a radují se, aniž by tušili. Zhanobili svými oběťmi i tuto sochu, ale Marie zvítězila. Musí zvítězit! Prošla trnovým lesem a usmívala se, kam došlápne bosými chodidly, vyrazí z trní květ, nechávala za sebou čerstvou krvavou stopu v obilném pralese. Via dolorosa, cesta bolestná přinesla ztracencům v jakémkoliv poušti a obklíčení růže. Kyrie eleison! Jdi a neohlížej se na svět, tak zněla Mariina rada zoufalému Arminovi. Návod nade vše: když už jsi sám ztracen, učiň aspoň toho druhého svatým...

Ani mnich Blasius dlouho nepromluvil. Hleděl na sklopenou hlavu křížáka klečícího před světicí, viděl jeho ruce sevřeny na jedlovém dřevě, i když byl samotný obličej pustý a nehybný. Ruce se vzpínaly, zatínaly a drtily nepřátele, promlouvaly za vše.

– Už vím, jaký jsi, – řekl konečně mnich.

Hřmění se vzdalovalo od údolíčka, řádilo kdesi za skalami. Zbýl pouhý crkot deště a žlábek s troškou vody, která zápolila s voskem. Na obrovských pavučinách pod krovy se srážela vlhkost a začínal třpyt. Milosrdenství už vnitřek kostela zcela zabydlilo. Armin von der Heide se zvedal z podlahy, sbíral si odložený meč. Napřítmit se docela nedokázal, vlhko ho přibilo, prohnulo. Ještě se zeptal, a dost prázdně:

– Kdy má být svatba? –

A Blasius odpověděl, dojat jeho bídným údělem:

– Hluboce si tě vážím, cizí bratře, – řekl, – že jsi podnikl tak dalekou cestu. Ale vrat' se, bude ti líp. –

Jeho útěcha, podobající se spíš rozhřešení hříšníkovi, se smazávala, utápěla bez odezvy v dešti a vlhkosti kostela.

Armin von der Heide mlčel.

Každý vzdálený záchvěv či otřes hromu by se teď ztišil, jeho sténání nebylo živější než hromada zvadlého listí, o které udeří vítr. Zemřít nic není, opakoval si. Horší je umírat, zmírat ustavičně. Prohrál. Málem se udávil kašlem. A další smrt, tentokrát v mnichově láskyplné podobě, ho začala mírnit a bouchat mu do zad pěstí a vracela k jícnu modrajících a blednoucích úst opět dech.

– Opatřím ti koně, – říkal Blasius. – Jdi zpátky ke svým lidem, tam najdeš znovu svůj klid. Utišíš se. Zůstaň aspoň ty tím čistým... –

Nebylo už zoufalosti, nebylo už nic, jenom útěcha. Armin von der Heide nepozvedal hlavu. Milosrdenství tu zvítězilo. Mocné jak smrt je milování, svátost manželská zpečetí nový slib. Slib milosti...

V praskotu ohně zanikal veškerý šum deště.

Liják padající se soumrakem často přetrvává do rána. Proto tu plál oheň. V prostorné jizbě seděl u stolu Ondřej z Vlkova a skláněl se nad starou listinou. Proti němu seděla Lenora, oči dávno zavřeny, ukolébáná praskáním ohně.

Prastará historka na pergamenové listině byla psána latinsky, dohadoval se tak sotva smyslu každého sedmého slova. Mea fraus omnis, celá lest je mým dílem... Šlo o smlouvu mezi jakýmsi cisterciáckým opatem jménem Ruffo a jedním otcem, který dával řádu svého syna. Pia fraus, zbožný klam, jen nevinný podvod v dobrém úmyslu po tolika létech. Ta latinská povídačka jenom uspávala, pečeti byly zlomeny, písmena vybledla. Fraude esto. Budiž to beze škody i bez trestu. Byl tam i dodatek: Frangere foedus znamenalo porušit, zmařit smlouvu. I to se stávalo v životě lidí, pokud jeden z podepsaných umřel. Na tom nemohl Ondřej z Vlkova nic změnit, umřít musí jednou každý. Škoda že to byl otec, bůhví, jak skončil onen opat Ruffo...

V tichu se ozvalo zabušení na vrata. Ti dva u ohně však nic nevnímali, na takový buchot nesměla odpovídat po setmění ani čeled', dvůr ostatně hlídají odvázaní psi.

Fremo! Hučet, hřmít, řvát... Tak se křičelo na poplach v noci na řádovém hradu.

Ondřej odložil listinu a šel si pro meč, který byl v pochvě na stěně.

Lenora se pohnula a otevřela oči. Usmála se, oči uviděly Ondřeje nad sebou.

– Usnula jsi, Leno? – zeptal se jí.

– Trochu, – řekla slabě. – Měla jsem krásný sen. Mrazí mě z toho. Zdálo se mi, že jsem umírala, a když mi bylo nejhůř, někdo otevřel dveře a řekl: „Pojď sem, Lenoro. Jsem tady!“ Byl celý v bílém. A tam stál anděl... –

– Promluvil? –

– Nic, – usmála se žena. – Otevřela jsem oči a uviděla jsem tebe, Ondřeji. –

Bušení neustávalo, trochu se zaposlouchali oba. Bylo slyšet psy a crčení deště na dvoře.

– Hospodáři, – slyšel hlas za dveřmi.

To volal Jakub.

– Co chceš? –

Také Lenora pozvedla hlavu od zdi.

– Kdo je venku? – zeptala se.

– Člověk v nouzi, – odpověděl Jakub, – čeká před vraty. –

– Nikomu neotvírejte! – řekl Ondřej.

Na dvoře ztichl křik i psi, v šelestění se neslo cvakání kopyt. Proti trámoví se mihlo světlo loučí. Někdo už přijel do dvora.

– Čeho se bojíš, Ondřeji? – řekla Lenora. – Jsi doma. To byl jenom sen. Skončil dobře. –

Ondřej stál beze slova s připraveným mečem uprostřed místnosti.

Díval se ke dveřím.

Otevřely se.

Mnich Blasius vstoupil dovnitř, bílou kutnu měl zablácenou a mokrou. Čeledín s pytlím přehozeným přes hlavu mu svítil loučí.

– Usnuli jste? – zeptal se mnich a vyklepával vodu ze záhybů kutny. – Nebo se bojíte bludiček a příšer! Vidím vaše světlo a moknu vám před vraty. –

– Už jsme tě nečekali, – odpověděl pomalu Ondřej a odložil meč na lavici.

– Deštík mě zdržel. Vydal jsem se moc na noc, – vykládal Blasius a šel se nahřát k ohni. – Taky jsem sháněl koně. –

– Nevadí. Jsi vítán, – pravil Ondřej a obrátil se k Lenoře: – Přines hostovi víno. –

Pochopila, že chtějí být sami. I Blasius vyčkal, až žena vyjde z místnosti, a odvrácen k ohni řekl:

– Máš prý tu jednoho koníka navíc. –

– Tamtoho? – řekl tiše Ondřej.

– Toho, – přikývl mnich, – i se sedlem a s trochou jídla. Stačí na pět dní. Déle se nejede k hranici. –

– Dobře, – řekl Ondřej. Dál se mnicha neptal. Domluvili se právě včas. Lenora se vracela s vínem.

– Co ty, paní, připravuješ se? – řekl vlídně mnich a pohlédl na listinu na stole. – Našla sis svatý list k svatební smlouvě, jak vidím. –

Lenora postavila konvici na stůl a přihodila několik suchých kořenů do vína.

– Já ne, to si čte Ondřej. –

Mnich natáhl ruce. Vzal si však pohár a listinu nechal ležet.

– Čte si? – řekl s úsměvem. – Dokonce latinsky. To je na rytíře vzácnost! Nepotkal jsem urozeného člověka, aby se mořil s latinskými slovy. –

Ondřej vzal pergamen, sroloval jej v pěsti a přihodil do ohně. A připomněl něco, nač všichni tři dávno nevzpomněli:

– Byl jsem také mnich! –

Oheň se rozhořel. Blasius čekal, až mu Ondřej naplní pohár. Víno bylo zdejší, mělo barvu lesních bylin a bobulí z okolních kopců, zavonělo černým bezem. Ondřej se sám napil a podal pak pohár Lenoře. Dívala se na něj a dopíjela do dna. Stáli u praskajícího ohně, teplé zášlehy jim ozařovaly obličej a perlily se ve víně. Společným pohárem tu byla právě zpečetěná jiná smlouva, platnější než latinsky psaná slova, která pohltit plamen; neředěné víno neslo pečeť lásky.

XI

Svatba

A bylo po deštích. V kraji se ještě potloukala bouřka, ale tentokrát se zdaleka vyhnula Vlkovu. Také šindele na střeše nového kostela již oschly a zabělaly se nanovo v údolí. Klenutým okénkem sem proudilo slunce za starým křivým tisem. Pamotoval jistě pohanský věk a křesťanský čas strom nezdolal. Z větví se sypalo staré jehličí, vysušovalo půdu i základy nového kostela.

Před oltářem klečeli na květinách muž a žena, oba v bílých šatech. V bělosti rubáše či svatebního šatu, neboť v dosahu památného tisu smrt i život jedno jsou. A budou další věky!

Žena měla v těžkých vlasech korunu z květin. Kadeře propleteny dozrávajícími klasy a chrpou v předzvěsti společné sklizně. A nejen země se chystala vydat plody, ale i tato žena. Vzduchem znělo bzučení rojících se včel, dolétly sem až z paseky na konci údolíčka, aby vzdaly díky svým ochráncům a majitelům. A tento překlidný zvuk zcela naplňoval vybílenou kapli i hlavy přítomných. Byli zde jen tři. A čistá klenba jim byla svědkem.

Mnich Blasius udělal nad klečícími kříž.

– Co Bůh spojil, – pravil, – člověk nerozlučuj. –

To bylo vše. Obřad svátosti byl u konce. Oba klečící se před mnichem políbili. Nevyměnili si prsteny ani tepané spony. Stačily jim spojené ruce, když vyšli na pažit před kostelíkem. Tam je očekávali dva koně a doprovázející čeleď.

Ondřej z Vlkova všem požehnal a neměl daleko k pláči. Jeho léto se naplnilo. Vdechoval proteplený vzduch, bzučení včelstva i šep­tání svých lidí.

– Běžte, – přikázal čeledi, – a přiveďte pár ubožáků a slepce, které natrefíte. Dnes jsou vrata Vlkova každému otevřena. A takto již zůstane od dnešního dne. –

Nad údolím se neslo cinkání zvonu. Kéž by v něm zaznělo: Amen! a každá příští bouřka se vyhnula Vlkovu.

Včely se vracely a letěly před malým průvodem k čekající tvrzi. Sto posledních kroků, těch nejlehčích. Ještě záhyb roubeného chodníku, spleť vrbových a stojí tu dvorec. Vrata se otvírají a on sestupuje z koně a nese Lenoru do dvora. Jako by se to odbývalo v polosu, který už znal. Toho obrazu nebyl pouhým svědkem, vnášel do domu sám svoji ženu. A přesto zaklopýtal a zabořily ho oči nad prázdnotou vymeteného dvora. To léto se příliš podobalo pohledu z dětství, aby se nad ním zaradoval. Zbýval jen holý život, s touto ženou...

Děti, co přišly první, ozdobily vrata i trámové věnce lučních květin. Odevšad sem přicházeli mrzáci, žebráci a ženci z obou osad. Dozvěděli se svatební zvěst na poli, jejich dary dozrají zanedlouho. Byl to požehnaný rok, sýpky a mlaty i zásobnice na zrní byly připraveny. Podřízli kohouta i skopce, povoz s okovanými koly přihrkal s tuctem měchů vína.

Usadili se u dlouhých dřevěných stolů a pod velkým štíhlým smrkem na dvoře a rozdali si dřevěné a hliněné džbány. Do vnitřního domu jich bylo příliš mnoho. Také vedro povolilo a slunce se již stočilo k polední straně zdíva.

– Jezte a pijte, co můžete, – řekl Ondřej z Vlkova. – I ten poslední z vás je vítán. Věčná blaženost s námi! –

Ubožáci poklekli před Ondřejem a Lenorou a líbali jim ruce.

– I vám Bůh požehnej. Dopřej vám do roka dědice. –

A Lenora toto přání neodmítala. Vědma, jež jí předvídala jalovost při první svatbě, tu dnes nestrašila. Sama zemřela v bídě v útulku vyvržených v dalekém městě. Kupci říkali, že tu stařenu hned první noc její družky uškrtily a tělo zanesly za podhradí, aby je roznesli krkavci a straky. Kde zůstala její věštba? To ona zrodila ještěrky a netopýry a žádné děti...

Otec Blasius pozvedl pohár. Kolem hlavy mu bzučely včely, velké zlatisté včely cítící medovinu a jedna z nich spadla do poháru. Zlost to nevyvolalo. Stačil vylovit včelku, ještě než se napila.

– Včely jsou jako lidé, – řekl, – také se bojí neštěstí. –

Pozvedl prst s osychající včelou. Neuletěla, teprve otevírala křídélka ztěžklá zlatem.

– Včelám můžete rozbít domov, ale neuděláte jim tím bolest jako člověku, začnou hned stavět nový. –

Včela od prstu odpadla a ležela na stole. Blasius málem upustil pohár. Všechno tu ztichlo, poslední pohlédl přes dvůr Ondřej.

Bylo to tu! Tak zkroušeně přichází do domu neštěstí.

Stál tam Armin von der Heide v bílém řádivém plášti, ramena černého kříže ostře vystupovala na slunci. Pálilo právě do jícnu vrat. Byl jak přízrak, jak prašný sloup. Sluneční žár vypaloval do běla chatrný plášť, nedávné lijáky propraly skvrny.

Ondřej vstal od stolu a řekl čeledínovi:

– Utíkej. Dones mi meč! –

Armin von der Heide stál v otevřených vratech bez hnutí, s očima zavřenýma. Slyšel Ondřejovo zvolání, rozhodil nyní rukama, aby ukázal, že přichází bez meče, bez dýky a drátěné suknice. Jak žebravý tulák.

Ondřej šel s mečem přes dvůr k vratům.

– Co chceš? –

Armin von der Heide neodpovídal. Podíval se vůbec po dvoře? Byl obklíčen. Jeho oči měly za přímého slunce pohled slepcův, obracející se k vnitřku. A tam byla pustota jak v chrámové klenbě po setmění, kámen padnuvší na dno hradební studně. Arminův pohled už nežil, zhasl v jakémsi dostatečném a pomateném zapomnění.

Ondřej pristoupil až k němu. Nejraději by zamával mečem před těma očima, aby se přesvědčil, zda vůbec vnímají.

Nic.

– Jestli mne chceš dostat do Stummu, tak si mne zkus odvést, ale sám! Hned teď. – Potěžkal meč a pak zavolal na knechty: – Až vyjde, zavřete za ním vrata. –

Mohl to být úskok, křížácká past. Jenže Armin von der Heide se pořád nehýbal, pořád mlčel. Zdálo se, že chce říct něco nutkavého, naléhavého, ale jako by se bál nepochopení. Že nebude rozuměno zvuku jeho slov, ta nestačila. Ještě bude navíc i němý!

– Přišel ses rozloučit? – řekl Ondřej.

Hádal správně. Arminův obličej teď žil hrůzným úlekem, že se blíží konečné zapomnění.

– Dostals koně i sedlo. Jsme vyrovnáni. Pak tedy sbohem, bratře! –

– Ondřeji! – ozvalo se nečekaně za nimi.

Rychle se obrátil.

– Co chceš, Leno? –

Nikdo třetí neměl práva zasahovat do řádového rozhovoru, a nikdy ne žena!

Lenora, zrudlá v těch bílých šatech, odpověděla:

– Dnes nikoho nevyháněj z našeho domu. –

Tak tedy! Byla pověřivá, nechtěla mít zkaženou další svatbu, odtud ta šlechtnost. Šla mimo Ondřeje a postavila se před Armina von der Heide, dokonce se mu uklonila.

– Jsem Lenora, Ondřejova žena. Bud' vítán, jestli jsi Ondřejův přítel. –

Armin von der Heide pootevřel oči a hned je zase přivřel, když uviděl tu velikou, klidnou ženu ve volných šatech. Také úlek jeho pohled opustil. Jako by spatřil něco tak prostého jak dozrálé pole, kus oblohy po bouřce či odlesk moře.

Vzala ho za obě ruce.

– Pojd' mezi nás a nestůj u vrat. –

Armin se ani příliš nevzpíral. Byl uštvaný, bůhví kde se potuloval v posledních dnech, v jakých peleších nocoval. Byl jako ten vlk

z pověsti, který má srdce, a to se probudí, když uslyší zvony pod lesem, a táhne ho zpátky k lidem...

– Pojd', Armine, – přidal se k pozvání pojednou Ondřej. Byl tu přece jen starý přítel, starý věrný opuštěný pes. Potřeboval pochválení a trošku vody. Trýznila ho přece ta slavná žízeň ze Sváté země. – Jsi unavený. Můžeš se taky něčeho napít. Víňka, medoviny, naší vody! –

– Ne, nemohu, – odpovídal Armin von der Heide. – Musím hned pokračovat v cestě. –

– A kam musíš jít? – zeptal se Ondřej vesele. – K bílým zdem Jeruzaléma stejně nedojdeš. –

Armin von der Heide se nehýbal, mlčel u zdi. Ten výsměch šel přes mez lidskosti, byl za něj vděčen. Jako šlehance bičem vnášel do hlavy klid. Horší by bylo dojetí. Tomu se bránili oba.

– Je to proto, že jsi nepřivezl svatební dar? To nic, – řekl již mírněji Ondřej z Vlkova a vzal ho za paži.

Armin von der Heide zavrtěl hlavou, ale už se nebránil, když ho oba vedli k prostřenému stolu a usadili ho jako vzácného hosta do čela vedle sebe.

A hned také propukl svatební halas, jako by si všichni přítomní oddechli, že zůstala vrata otevřena a cizí rytíř sedí tak pokojně s nimi. Ozvaly se píšťaly a zobcová flétna, tu mačkal Tobiáš rukou s chybějícími prsty, pak se přidaly paličky dětí, hlasy a smích.

– Věděl jsem, že nakonec přijdeš, – pravil Ondřej. – Čekal jsem. Celou dobu jsem čekal, že se něco stane. –

Armin von der Heide se chabě usmíval, položil sepjaté ruce na stůl. Díval se na ženskou ruku ozdobenou skleněnými kroužky, která ležela blízko jeho, a víc oči nepozvedal. Tentam byl jeho klid.

– Jsi bledý, pane, – řekla Lenora. – To je z těch hradů, kde jsi vyrostl. Bys taky nemocen? –

– Ano, paní, – odpovídal Armin von der Heide. – Nemocen. Tak nemocen, že jsem už nechtěl jít mezi lidi. –

– Ted' sedíš s námi, – řekl Ondřej smířlivě. Svatba byla okrášlena cizím hostem, takového křížáka vesničané dlouho neviděli. Byl pro ně připomínkou zmařené slávy předků, kteří na sebe brali znamení kříže a putovali, kam je oči vedly. Podle slunce, k jihu, až k teplým mořím.

– Můžeš tu i zůstat, Armine. Budeme spolu chodit na lov, půjčím ti své sluhy. A až se nám tu začnou plést pod nohama děti, necháme se najmout králem a půjdeme na výpravu na jih. –

Armin von der Heide se dávno neusmíval, hleděl stále na stůl. Ženská ruka zmizela, spadla pod stolní desku a tam se ti dva dotýkali. Ty doteky v něm vyvolávaly stav skoro poplašenosti dítěte, když zastihne náhodou v objetí rodiče. Překračovaly stud, ti dva si šeptali.

– Ted' ne, nedělej mi to, Ondřeji, – vydechla žena. – Taky se těším na noc. –

Jako by jim vzácný host usnul před očima, jako by Ondřej svého nebohého přítele úmyslně trápil. Nebylo to tak. Ondřej měl prostě vedle sebe ženu, tu ji hladil, tu jí přejel dlaní bok či se dotkl přes šaty stehna. Děti je zasypaly kvítky. Lístky se uchytily i na zaprášené hlavě Armina von der Heide a sklouzávaly mu ke konečku plnovousu.

– Ještě ses na Lenoru ani nepodíval, – vyrušil ho Ondřej. – Nelíbí se ti? –

– My, členové řádu, nezvedáme oči na ženy, – odpověděl Armin von der Heide. Bral si na pomoc příslušnou řádovou poučku, ale uhýbal očima, aby neviděly, aby necítily.

– To všechno je pryč, – zasmál se nahlas Ondřej. – Utěš se, Armine. Ted' je nám dobře. Tady s lidmi. –

A lidé se drželi za ruce, tloukli nohama do půdy dvora a Tobiášova flétnička trylkovala. Těm bylo vždy dobře.

– Něco jsem přece jen přivezl, – řekl Armin von der Heide a přetáhl si přes šíj řetízek s relikvií. Položil na stůl kožený sáček s pískem. Tohoto pokladu se naposledy dotkl prsty jako k přísaze.

– My, řádoví bratři, – promluvil slavnostně a odlomil stříbrnou sponu uzavírající hrdlo váčku, – na sobě nenosíme zlato ani nemosíme shromažďovat bohatství na tomto světě. Proto máme jen ty nejvzácnější dary světa. – Nabral do dlaně hrst písku.

Obracel se přitom k ženě, ale slova patřila spíš Ondřejovi, který věděl, čeho se vzdává Armin von der Heide.

– Je z moře? – zeptala se Lenora a zlákal ji stříbrný kroužek. – Můžu si jej vzít? –

Oba se podívali nad ni. Dala si kroužek k šňůrce na krku a usmála se. Pak prohrábla písek. Nebylo v něm ukryto nic.

– Je hebký, – řekla a písek jí propadal volně mezi prsty na klín a na zem. Smetla jej ze suknice jak mouku. Váček byl vyprázdněn.

Armin von der Heide přivřel bolestivě oči před prudkým světlem. Bylo dokonáno! Slunce se přehouplo přes jižní stranu usedlosti a udeřilo ho přímo do obličeje. Pouštní slunce od navždy ztraceného jihu. Jako před Akkonem!

Jestliže zapomenu na tebe, Jeruzaléme, zapomniž se i pravice má! Přílniž i jazyk můj k dásním mým, nebudu-li rozpomínati na tebe, jestliže v Jeruzalémě nebudu míti největšího potěšení. Amen... Už ne!

Rozpojil ruce a řekl Ondřejovi:

– Musíme se připravit na cestu. –

Vyznělo to jako beze smyslu.

– My dva, kam? – zasmál se Ondřej. – Věř, že jsme nestrojili hostinu na rozloučenou. –

Armin von der Heide se teď díval na Ondřeje bez pohnutí, jako by se zadíval had. Ondřej uhýbal očima, zamračil se. Lenora se natáhla přes stůl. Oč se přeli ti dva? Jak znějí řádová pravidla? Nebylo to k ničemu.

– A ty zase ochutnej toho, co nám dává příroda, – řekla a pozvedla vroubkovanou hliněnou mísu.

Armin von der Heide musel vzít tu pohanskou nádobu z rukou nevěsty.

– Jenom se napij, Armine. To je náš med, – ušklíbl se zvesela Ondřej. – Ten ti vyčistí hlavu. –

– Tobě děkuji, paní, – řekl Armin von der Heide a pak se zhluboka napil.

– Je hořký? – řekla s podivem Lenora. – Přece jsme ti tam nenalili žluč! –

– Chutná mi jak slzy, – přiznal Armin von der Heide. Slzy smrti. Lacrimae mortis! K zoufání zaplakat, jak pláče dítě.

– Ach Armine, usměj se, – vybídl Ondřej. – Dnes může každý políbit nevěstu. Polib Lenoru! –

Proboha! V Arminových očích byl hrůzný úlek, stav čirého zoufání v předtuše čehosi svatokrádežného. To ne! Položil hrnec medu na stůl, zdálo se, že hned nerozuměl, co Ondřej řekl, pak pozvedl hlavu a podíval se s prosbou k ženě. Tentokrát už neuhnul očima. Tak se vzhlíží k světici, aby se slitovala. Nebylo slitování.

Lenora se usmívala před ním v jakémisi očekávání, v kterém byl kus zvědavosti, ani ona neodvracela pohled od světlovlasého rytíře.

– No tak, Armine, na co čekáš! – poroučel teď Ondřej.

Armin von der Heide hleděl strnule na ženu, jako by nedokázal uvěřit, že je ta krutost myšlena vážně. Nepohnul se. Sám zůstal uštknut jak hadem. Žena si ho přitáhla oběma rukama k sobě a zplna ho políbila na rty.

Kéž by pukly, kéž by se slunce zatmělo! Nestalo se nic. Ozval se jen hlubší výbuch smíchu.

Svatebčané mlátili dřevěnými džbány o stůl, zpívali. Smáli se sami pro sebe. I ten hekající mnich se snad opil. Zvěř! Jásali všichni. Jen Armin von der Heide mlčel, měl sklopené oči, aby nemusel vidět Ondřeje objímajícího pás nevěsty, jeho šťastný, peklu zaslíbený obličej, aby nemusel vidět víno rozlité po stolech a skapávající do udusané půdy. Kterési z děvčat mu podalo pohár naplněný vínem, kladlo před něj z mísy maso, něco mu dokonce pošeptalo, ale Armin von der Heide nic nevnímal, slovům nebylo v halasu rozumět.

Mohl už pít neředěné víno, polykat maso zmaštěnými prsty, mohl i zakřičet a bít hlavou o stůl, nic by mu nepomohlo.

Od psince se ozývaly skřeky lovců smečky. Také psi dostali své maso.

Všichni teď odběhli a Armin von der Heide už zůstal u stolu sám. Zdálo se, že si samotu ani neuvědomuje, díval se do slunce nad korunou smrku, už se odchýlilo od jihu, slyšel ohlušující křik, z celého toho shluku na nádvoří viděl jen šťastnou tvář svého přítele z Vlkova, ze všech hlasů k němu pronikal ten jediný: vítězný smích ženy!

Smetl ze stolu mísu s masem a pohár vína. Pak vstal a šel ven z tvrze, ale v celém tom lidském množství teď nebylo nikoho, kdo by se za ním ohlédl.

Na cestě za usedlostí však hluk radovánek zcela zanikl.

Armin von der Heide se vypořádal ze vrat. K plánce na louce měl přivázaného koně. Ke kolébce sedla byl připoután vak, drátěná suknice s dýkou, i řádový meč. Chytil se oběma rukama za hlavu, se strašným pohnutím přitiskl dlaně k uším, ale hučení přehlušit nemohl.

– Můj bože, – zašeptal, – proč jsi mne opustil! –

Bránil se hlasům i úderům a místo odpovědi se k němu přibližoval jednolitý hrozivý zvuk, jako by byl v písčinách pouště a umíral pohledem na blízkou vodu: bylo to hučení moře.

Odtrhl ruce od obličeje, rozpráhl paže a rozhalil si bílý řádový plášť na hrudi, jako by jej chtěl roztrhnout. Zvuk neustával, šuměl a přeléval se. Nahmatal kámen na cestě a udeřil se do hlavy.

To opakoval několikrát, dokud šumění neustalo. Pak pozvedl hlavu a kámen mu vypadl z ruky. Otvíral rty, ale slovo z nich už žádné nevyšlo, ani šepot. Pukly, teprve teď se slunce zatmělo. Zaslepenýma očima se podíval nazpět k tvrzi.

Znovu se ozýval smích a křik.

Venku pod stromy vzplál veliký oheň.

Tak zapalují stromy pohani k lidským obětem. Vítězní pohani! Von der Heide znamenalo: z Pláně. Holé slovo Heide je současně: Pohan! Šlechtické určení v tomto pohanském ráji nic neznamenalo, zbyl pouhý pohan, nevěřící pes...

Plameny šlehaly proti koruně vysokého smrku, osvětlovaly tváře kolem ohně i berana opékajícího se na oštěpu a vylupovaly obrysy vrat ze soumraku.

Brána zůstávala otevřena.

K otevřenému oknu, kde stála Lenora, dosahovaly jen vzdálené záblesky. Přesto se chladem nezachvěla. Nyní byl večer. Teplý večer, do kterého vábil dívčí smích a slabý zvuk Tobiášovy flétny. Děti byly uloženy, shluk dospělých se menšil o dvojice. Při zášlezích ohně ze sebe nesvlékala Lenora šaty sama. Korunu z květin položila do kolébky. Dlouho v ní nepovadne, věděla to, proto odešla do panské ložnice hned při setmění. Všude na zemi ležely kolem svatebního lože poháry a nádoby s připraveným vínem. Napařené koření pro Ondřeje. Ještě byl dole, promlouvá na noc s tatínkem Blažejem, než ho vyprovodí ze vrat.

Tím začíná skutečná noc.

Už teď, tak brzy a slastně... Lenora uslyšela přibližující se kroky. Tápají po schodech, přicházejí beze světla. Jak jde tiše, jak váhá před dveřmi. Stačí mu odlesky ohně, aby ji uviděl celou. Oběma rukama si přidržela prsa, a když kroky stanuly na prahu, nechala klesnout i poslední kus šatu.

Tak, celá čistá k nebeské svatbě.

V rámu dveří stála vysoká, tmavá silueta. Byla v bílém. Tak se jí zjevil v toužebném snu spásný anděl.

Lenora se obrátila k přicházejícímu muži, trochu zaklonila hlavu a zavírala oči.

Byl při ní, už byl zde. Nebyl to sen. Oči se proti Lenořině vůli samy otevřely, chtěly by vzkřiknout: Ne! Pozdě...

Dýka zachycená na řetězu pro napřažení ruky jí prořízla hrdlo.

Služka, která přišla o něco později do komory, odvrávorala zpátky po schodech až ke stolu a tam klesla na kolena.

– Nevěstáá! – zasípala k Ondřejovi, – tam nahoře... –

Bylo to jen chrčení.

Ze dveří tekla krev.

Armin von der Heide stál nad tělem zabitě ženy. Ruku s dýkou měl bezvládně svěšenou na řetízku podél těla. V jeho bledém obličejí se nepohlo nic, ani strach. Byl v něm konečně mír. Zdálo se, že nevnímal přibližující se dupot lidí, kteří ho obklopili, neslyšel, jak kdosi volá:

– Chyťte ho! –

Zbytečně pokřikoval. Armin von der Heide neutíkal, nechal si vykrotit dýku ze zápěstí. Nebylo proč utíkat. Necítil rány ani strašné nadávky, které se na něho vzápětí sesypaly.

– Vlkodlak! Zadával ji! Zadával! Naši Lenoru, naši dívku líbeznu, ovečku hodnou! –

Bědovali. Chudáci lidé, zakrývají si obličej, zoufalstvím pláčí. Jak rychle! A proč?

– Matka tě měla uškrtit, hned když tě porodila! –

Bědy se smísily v zoufalý pokřik. Ubohé stařeny, proč naříkají, právě svého přítele spasil, uchránil špinavých hříčů a hanby. Jen bijte, ubožáci, mšice!

Jako by dorážely mouchy na mrtvolu. Služky se vrhly na Armina, hořekovaly strašlivě. To on zde byl tím mrtvým. Spasil duši přítele a ten půjde přímo do nebes.

– S vlky tě měli chovat a nikdy nepouštět mezi lidi! Kdo tě k nám volal? Ty stvůro pekel pekelná... –

– Tady ne! – okřikl lidi Ondřej z Vlkova. – Vyhod'te ho na dvůr! –

Proč tolik křičel Ondřej, místo aby jásal?

Tělo Armina von der Heide již bylo taženo z komory, prolomilo plůtek nad ochozem a řítilo se dolů, na hodovní dvůr, žuchlo na stříšky poplašených slepic. Tam zadunělo a svatebčané je stahovali

k sobě na dvůr. Mravenci zlákaní medem stékajícím po převržených stolech se mezitím v tom zlatém praménku lepili a topili!

Mravenců si všiml ohlušený Armin von der Heide, když mu knechti strhávali zbytky křížáckého roucha z těla.

– Ecce Lucifer! – zvolal mnich Blasius a ukazoval prstem na Armina von der Heide. Polekaní hosté se krčili podél stěn, ze zahrad a keřů přibíhaly dívky se svými mládenci a tísnili se v bráně. Každý chtěl udeřit, každý dupnout a nárek probouzel i děti spící v komorách.

Děti ne, prosil svým výrazem Armin, ty nemají nic tušit, mají spát. Kéž by už nastala tma! Vykrvácí zcela, oči už nevyzradí nic, neodrazí ani oblohu, ani zrcadlení světél loučí. Blahá, bohapustá temnota, po které vždy podvědomě toužil. Byla tady. Ale jak to může vědět mrtvý, jaký bude ten skutečný skon? Živí si smrt zmírňují, i když je na dosah, vysvětlují předem, aby se ještě obelhali. Pravda zabíjí, pravdy se bojí nejvíc, víc než samotné smrti. A jaká je ta poslední pravda?

Nic? Jenom úlek a trocha ran. Ani zoufalství. Kéž by!

A přesto ještě zvolal s úbytkem svého žití, až to zalehlo jak volání z hrobu:

– Ondřeji! –

Musel uslyšet ten ztracený hlas zdola, zamrazilo to děsem. Ondřej z Vlkova se dosud rozhlížel zoufalýma, nevěřícíma očima po komoře, po svatebním loži. Kolem se válely střepy, plno strhaných obrázků, pošlapané květy. Kam utekli všichni, kdo ho ještě volal jménem? Byl tu sám. Nikdo mu nepomohl, když se sklonil a pozdvihl mrtvou Lenoru do náruče. Byla celá mokrá od krve. To tělo se teď k němu nepřimklo pažemi jako v polovině dne, když je vnášel do ověncených vrat domu, ani se nevzpouzelo. Bylo snad příliš těžké, neboť se s ním Ondřej zapotácel a klesl s břemenem zpátky k zemi.

– Poklekni! – volal mnich na Armina von der Heide a zvedal nad ním dřevěný kříž, který utrhl z hřebů ze zdi, – pros Boha za odpuštění! –

– Já nevidím, – opakoval si úporně Armin von der Heide a zvedl obě ruce před obličej. Odtrhli mu je, aby se od kříže neodvracel. Čekalo se na Ondřeje. Tam stál, tam nahoře vyšel Ondřej, konečně...

Sotva bylo slyšet jeho příkazy. To, co se chystalo dole, bylo stejně mimo jeho vůli i Blasiovu poslední snahu.

– Poklekni! Dívej se na kříž! –

Armin von der Heide neviděl nic, přes všechnu bolest slyšel přítelův hlas, jak zní nade vším:

– Psy! Odvažte psy, Jakube! –

Slyšel ten příkaz a na jeho zbité tváři se šířilo něco podobného vykoupení. Už také trochu viděl, minul kříž.

– Pro spásu duše, pomodli se, – naléhal zbytečně mnich.

Armin von der Heide vydechl slabounce, chystal se vyjít vstříc zachráněnému bratru. Čeledín z dolní osady zvedl dřevěnou lopatu na zrno, když se mu Armin vymkl, a udeřil ho zezadu do hlavy. Armin von der Heide se složil na zem, ale znovu se pozdvihl, i po tak strašlivém úderu. Jakási nadlidská vůle ho táhla blíž k Ondřejovi:

– Jdi, Ondřeji, – hlesl. Vyplivl krev a dával se. – Vezmi na sebe můj plášť, jdi do hradu Venden... –

– Vyklid'te dvůr! Všichni, – poroučel ještě pevným hlasem Ondřej z Vlkova, ale brada se mu zatřásla. Proboha ne, už ne. Ten člověk ještě žil, měl na rtech pěnu krve a šeptal:

– Tobě bude odpuštěno. Modli se za nás oba... –

Už toho bylo dost! Kolem bylo prázdno, ani psi zuřící v kleci psince však nepřehlušili ten slabý sípot umírajícího.

Ty bestie! Ondřej pozpátku ustupoval od plazícího se těla, které se ho snažilo naposledy zachytit, a aniž si to stačil uvědomit, přibývalo mu v očích slz. Pálily jako šleh a nedokázal se jim bránit.

– Já už jsem svoji spásu ztratil, – ozývalo se přerývaně od země dvora, – ztratil čest rytíře... to... kvůli tobě, Ondřeji... –

– Pusťte je! – vykřikl přes celý dvůr Ondřej a hlas se mu zlomil. Sotva mu bylo rozumět. Z vytažených dvířek se vzápětí vyřítila

smečka a vrhla se na tělo, které osiřelo na dvoře. Blížil se konec, nebylo už síly, aby psy zastavila. Ondřej z Vlkova se ukryl za ochoz vnitřního domu. Čelem se přitiskl k trámu a tam se rozplakal s otevřenými ústy. Proč, Armine? Proč jsi nás všechny zabil? Jeho vzlykot však zanikal v štěkotu. Všem bylo pozdě. Nikdy netoužil po takové spáse, nechtěl být svatým, chtěl jenom žít... Nešlo o pouhý trest. Armin dosáhl svého, ale za jak strašlivou cenu! Za cenu zničení toužebného, tolik dehtaného, a přece vždy skutečného života. Ten nepřemůže, ještě se pozvedl na kolenou, ale už nebyl k poznání, jak ho psi zřídili. Nevzdával se. Od chumlu se plazil s bolestným kvičením odkopnutý pes. Nebezpečí probuzené vlčí smečky se nedalo zpřetrhat, ještě měli společné sousto a začnou požírat jeden druhého. Vlci jako řádoví bratři... do štěkotu, odrážejícího se tak pustě kolem stěn, se vkrádal šepot, bezútěšný hlas sborové modlitby, která přehlušuje a ničí postupně vše. Slova Jobova:

*Nebudu lačněti více,
ani žízni více, a nebude
mě bít slunce, ani žádné horko pekelné...*

Opak šepotu spásy! Hluk pojednou utichal, ztrácel na důrazu. Na ochozu se bělal odhozený řádový plášť a čekal na Ondřeje, aby jej zvedl. Ondřej z Vlkova už neplakal, jeho tvář se ztrácela v šeru, ustupoval do hloubi a temnoty domu. Prokletý řád tu promlouval a dosáhl svým pařátem až sem, nic jiného nezbylo na širém světě.

*Hrob otevřený jest
hrdlo jejich, jazyky svými
lživě mluvilo,
jed lítých hadů jest pod rty
jejich...*

Viděl, jak se bratr na dvoře zakymácel. Chomáč psů se teď vrhl do výše po odhozeném plášti a pak se celé to klubko zavlnilo, zazmítalo v jediném místě po prašivé zemi. Jako plachty pohlcené vírem na širém moři a už nebylo Armina z Heide.

Christ ist erstonden! mohla nyní jásat ozvěna z nesmírných dálek severské výspy, tam stál hrad Venden. Místo a cíl nejsvatějších bratří celého řádu. Tam mohli nyní volat: Povstal Kristus! Veselme se všichni, neboť on bude naší útěchou, spásou jedinou. Kyrie eleison!

Řád nade vše, pro něj zemřel Armin. Slova křižáckého chorálu volala k návratu jak za jarních nocí, kdy do řádových cel doléhalo šplouchání moře. To nepřehluší nikdy. Odcházela ze šerící se tvrze ven do kraje, a jako by nárazem o volnou přírodu síla slov slábla a tupila se. Bez odezvy, stejně tak, jako pohlcuje mořský písek modlitby řádového hradu. Krajina střežila žárlivě svůj klid, dokázala utišíť vše. Údolí s nepatrnou vlkovskou tvrzí se zmenšovalo, utápělo do stále větší tmy. Noc na zemi se o něco prohloubila. Ale nad kopci ještě setrvalo světlo. Vysoko po obloze letěla k lidem lhostejná, lidem ještě nedostupná mračna.

Kam to letěla?

Tak pozdě...

Vladimír Körner

Údolí včel

Ilustrace na obálce Bourbon-88/Shutterstock.com
Redakce Markéta Teuchnerová

Vydala Městská knihovna v Praze
Mariánské nám. 1, 115 72 Praha 1

V MKP 1. elektronické vydání
Verze 1.0 ze 18. 9. 2020

ISBN 978-80-274-1025-5 (epub)
ISBN 978-80-274-1026-2 (pdf)
ISBN 978-80-274-1027-9 (prc)